

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen**

**Saamhorigheid in Europa: Het effect van Onderwijs over Europa op
de Europese Identiteit en de rol van Ervaring met Europa**

Marit Mathilde Neeleman (S3750396)

m.m.neeleman@student.rug.nl

Begeleider: Gijs Huitsing

Bachelorwerkstuk Sociologie 2021-2022 [SOBA313A]

Abstract

De Europese Unie wordt onder andere gekenmerkt door verdraagzaamheid, solidariteit en gelijkheid. Deze kenmerken zijn belangrijk voor de Europese manier van leven. Om deze manier van leven in stand te houden en saamhorigheid te behouden in Europa is een Europese identiteit van belang. Zo'n Europese identiteit ontstaat niet vanzelf. Internationaal burgerschapsonderwijs speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van middelbare schoolleerlingen en hun Europese identiteitsvorming. Burgerschapsonderwijs leert leerlingen de waarden van een democratie, vaardigheden die ze nodig hebben om zich als persoon en burger te ontwikkelen en mee te kunnen doen in de samenleving. Helaas is er tot nu toe schaars onderzoek gedaan naar de invloed van burgerschapsonderwijs op de Europese identiteit van leerlingen. Dit onderzoek richt zich op de invloed van onderwijs over Europa en in welke mate ervaring met Europa de invloed van onderwijs over Europa op de Europese identiteit versterkt met behulp van de theorie over cognitieve mobilisatie en het 'Erasmus Effect'. Door middel van een multipale regressieanalyse zijn met behulp van gegevens uit de International Civic and Citizenship Education Study 2016 de opgestelde hypothesen getoetst (N = 243). In de resultaten is geen significant verband gevonden tussen onderwijs over Europa en Europese identiteit. Daarnaast is er ook geen significant verband gevonden tussen het effect van onderwijs over Europa op ervaring met Europa en Europese identiteit. Het onderzoek kan geen verklaringen bieden voor de sterkte van de Europese identiteit onder Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas. De analyse roept wel belangrijke vragen op over de rol van Europees burgerschap binnen Nederlands burgerschapsonderwijs en de mogelijkheden voor leerlingen om ervaring met Europa op te doen en geeft inzicht in het belang van de effecten van leeftijd en onderwijsniveau op Europese identiteit, wat nieuwe richtingen biedt voor toekomstig onderzoek.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	8
2.1 Onderwijs over Europa	8
2.2 Ervaring met de Europese context en cultuur	9
2.3 Controlevariabelen	10
2.3.1 Sociaal Economische Status	10
2.3.2 Burgerschap buiten school	11
2.3.3 Afkomst ouders en leerling	11
2.3.4 Geslacht	12
3. Methoden	12
3.1 Beschrijving van de data	13
3.2 Beschrijving van het onderzoeksdesign	14
3.3 Beschrijving van de meetinstrumenten	15
3.3.1 Afhankelijke variabele	15
3.3.2 Onafhankelijke variabelen	15
3.3.3 Controlevariabelen	16
3.4 Analyseplan	17
4. Resultaten	17
4.1 Beschrijvende statistieken	17
4.2 Modelassumpties	21
4.3 Hypothesetoetsing	23
5. Conclusie en discussie	25
Referenties	30
Bijlage 1	33

Bijlage 2

83

Bijlage 3

87

1. Inleiding

Wat in 1958 begon als een economische unie werd in 1993 de Europese Unie (EU); een organisatie die op het gebied van onder andere economie, klimaat, milieu, externe betrekkingen en veiligheid, recht en migratie samenwerkt (Europese Commissie, 2020). Deze politieke en economische unie kent inmiddels 27 lidstaten. Voor lange tijd zorgt de EU al voor vrede, stabiliteit en welvaart in Europa en brengt de inwoners van de lidstaten een aantal voordelen. Zo kunnen inwoners vrij reizen door het grootste deel van Europa, makkelijk wonen en werken in andere EU-landen en hebben ze de vrijheid om te studeren in welke EU-lidstaat dan ook. De EU is dus een belangrijke organisatie voor inwoners van Europa, als voor overheden en bestuursorganen van EU-landen.

De EU is gebaseerd op een aantal waarden: eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren. De samenleving in de EU wordt gekenmerkt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen. Deze waarden zijn volgens de EU een belangrijk onderdeel van de Europese manier van leven. Het deel ‘de Europese manier van leven’ uit deze zin suggereert alsof er een gemeenschappelijke manier is waarop mensen in Europa leven, ongeacht in welk land ze wonen. Met andere woorden, alsof er een (gezamenlijke) Europese identiteit is of volgens de EU het uitgangspunt zou moeten zijn.

Door de mogelijkheden die de EU biedt zijn er al langere tijd ontwikkelingen die bijdragen aan de totstandkoming van een Europese identiteit onder Europese inwoners (Trouw, 2006). Deze ontwikkelingen zijn bijvoorbeeld de invloed van pan-Europese media. ‘Pan’ betekent ‘alle’, met andere woorden media wat te maken heeft met heel Europa. Daarnaast is er een toename in de mobiliteit van studenten en toeristen en groeit de migratie van werknemers binnen Europa. Uit onderzoek blijkt dan ook dat de meeste jongeren in EU-landen zich net zo goed als Europeaan identificeert als met een andere identiteit, zoals bijvoorbeeld Nederlander bij Nederlandse inwoners. Een gebeurtenis die laat zien dat Europa een grotere rol begint te spelen in Nederland is de toetreding van de politieke partij Volt in de Tweede Kamer sinds de landelijke verkiezingen van 2021. Volt is een partij die zich richt op nog meer (politieke) samenwerking binnen Europa (Volt, 2021). Problemen moeten volgens Volt niet landelijk, maar op Europees niveau aangepakt worden en er moet meer balans in Europa komen. Dit is de eerste keer dat zo’n partij in Nederland in de Tweede Kamer terecht is gekomen en laat zien dat er meer aandacht is voor Europa en vraag is naar Europese samenwerking. Al met al zorgen de mogelijkheden van de EU voor verschillende ontwikkelingen die een rol spelen bij de verbondenheid binnen Europa en de Europese identiteitsvorming.

Zoals hierboven al benoemd, zorgt de EU voor vrede, stabiliteit en welvaart in Europa. Om die reden lijkt een mate van verbondenheid binnen Europa van belang te zijn. Het zorgt allereerst namelijk voor voordelen voor de inwoners en de economie. Daarnaast zouden internationale bedreigingen moeilijk aangepakt of opgelost kunnen worden zonder die verbondenheid en samenwerking (BNR, 2020). Voorbeelden hiervan zijn de internationale bedreigingen zoals de coronapandemie, de recente dreiging vanuit Rusland en de vluchtelingenstroom vanuit Oekraïne sinds Rusland daar is binnengevallen. Voor verbondenheid binnen Europa lijkt verbondenheid van Europese inwoners mét Europa ook van belang te zijn, oftewel een Europese identiteit. Maar hoe en wanneer voelt iemand zich een Europeaan? Hoe ontwikkelen personen zich en waar baseren mensen hun identiteit op? Dat is waar burgerschapsonderwijs een rol gaat spelen.

In Nederland is er sinds 1 augustus 2021 een nieuwe wet voor burgerschapsonderwijs op basis- en middelbare scholen van kracht (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021). Deze wet moet ervoor zorgen dat scholen meer duidelijkheid hebben over wat er van hen wordt verwacht op het gebied van burgerschapsonderwijs en er een gemeenschappelijke kern in dit onderwijs is waaraan alle scholen moeten voldoen. Die kern houdt in dat jongeren kennis moeten opdoen over de waarden van de democratische rechtsstaat en op school moeten kunnen oefenen met vaardigheden die ze later nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving. Burgerschap in het onderwijs houdt dan ook in dat personen zich kunnen ontwikkelen als burger (Eidhof, 2018). Dit kan op verschillende manieren, door bijvoorbeeld in de wijk betrokken te zijn, zelfredzaam en individualistisch te zijn, door politieke ontwikkelingen bij te houden of maatschappelijk initiatief te nemen. Burgerschapsonderwijs op scholen moet ervoor zorgen dat leerlingen begrijpen wat burgerschap omvat en welke vormen en onderdelen van burgerschap van toepassing (kunnen) zijn in hun eigen leven. Volgens Eidhof (2018) is het dan ook niet gek dat van scholen verwacht wordt het burgerschap van hun leerlingen te ontwikkelen. Scholen bereiken namelijk ongeveer de hele breedte van de samenleving en de meeste schoolklassen zijn diverser dan het persoonlijke sociale netwerk van leerlingen.

Hoe scholen het burgerschapsonderwijs dus precies invullen is aan henzelf en dit maakt dat er nog steeds verschil bestaat tussen welke onderwerpen van burgerschap leerlingen meekrijgen op verschillende scholen. Eén van die verschillen is hoe internationale burgerschapsonderwerpen betrokken worden in het burgerschapsonderwijs. Internationale burgerschapsonderwerpen verschillen volgens Eidhof eigenlijk helemaal niet zoveel van nationale burgerschapsonderwerpen (De Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs, 2021). Bij internationale burgerschapsonderwerpen wordt er alleen meer aandacht besteedt aan vraagstukken die niet alleen in het eigen land van toepassing zijn, maar ook buiten de

grenzen van het land gaan. Volgens Eidhof zijn democratische waarden ongeveer het belangrijkste onderdeel van burgerschap. Deze democratische waarden kunnen daarom ook in een internationale context behandeld worden. Met democratische waarden als uitgangspunt kunnen leerlingen door middel van burgerschapsonderwijs namelijk met elkaar bespreken waar ze het over eens zijn, waar conflicten zijn en hoe deze op te lossen. Zo kunnen leerlingen hun eigen ideeën, meningen en opvattingen vormen, die belangrijk zijn voor de ontwikkeling tot burger en persoon. De Nederlandse middelbare schoolleerling is namelijk nu eenmaal niet alleen een Nederlandse burger, maar ook een Europese, en zelfs een wereldburger. In hoeverre zorgen burgerschap in het onderwijs en burgerschapsactiviteiten voor een Europese identiteitsvorming onder Nederlandse leerlingen? Een Europese identiteit wordt in dit onderzoek gedefinieerd als het gevoel van een gedeelde identiteit en gemeenschappelijk toebehoren aan Europa (Jugert, Šerek & Stollberg, 2019). Mensen met een Europese identiteit zijn zich er bewust van dat ze deel uitmaken van de groep Europese burgers en hechten positieve emotionele waarde aan dit groepslidmaatschap (Verheagen & Hooghe, 2015).

Scholen hebben dus de taak om leerlingen door middel van burgerschapsonderwijs voor te bereiden op hun rol in de samenleving en burgerschap moet ervoor zorgen dat jongeren zich ontwikkelen tot burger. Daarnaast lijkt het ook van belang te zijn dat leerlingen een Europese identiteit ontwikkelen, gezien de voordelen van verbondenheid binnen en met Europa en het in stand houden van de Europese manier van leven. Wanneer middelbare schoolleerlingen de ontwikkelingen die hierboven benoemt worden en andere informatie over Europa veel meekrijgen op school en via andere burgerschapsactiviteiten, is het dan ook geen gekke gedachte dat leerlingen hierdoor een sterkere Europese identiteit vormen dan wanneer ze het minder meekrijgen. Om erachter te komen welke rol burgerschapsonderwijs en burgerschapsactiviteiten spelen in de ontwikkeling van een Europese identiteit zal er in dit onderzoek naar een antwoord gezocht worden op de onderzoeksvraag: *Wat zijn de effecten van onderwijs over Europa en ervaring met Europa op de Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas?*

Om de sterkte van de Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen te kunnen verklaren zal er allereerst gekeken worden naar de invloed van onderwijs over Europa. Dit houdt onderwijs over onderwerpen die betrekking hebben op Europa in. Daarnaast zal er ook gekeken worden naar de invloed van de mate waarin leerlingen ervaring hebben met Europa op de mate van de invloed van onderwijs over Europa op de sterkte van de Europese identiteit. Ervaring met Europa houdt de mate waarin leerlingen ervaring hebben met de Europese context en cultuur in.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk zal het verschil in de sterkte van de Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas behandelen. Op basis van de ICCS-data en bevindingen uit de literatuur is er een conceptueel model opgesteld om de hoofdvraag van dit onderzoek te kunnen beantwoorden (figuur 1). De verschillende concepten uit dit model die mogelijk invloed hebben op de sterkte van de Europese identiteit van leerlingen zullen in dit hoofdstuk uitgediept worden.

2.1 Onderwijs over Europa

De eerste verklaring voor het verschil in de sterkte van de Europese identiteit van leerlingen is de mate waarin leerlingen onderwijs krijgen over Europa op school. De verwachting is dat leerlingen een sterkere Europese identiteit zullen hebben wanneer ze meer onderwijs krijgen over Europa.

Deze verwachting wordt ondersteunt door literatuur die stelt dat leerlingen die meer onderwijs krijgen over Europa, en daarmee meer kennis opdoen over Europa, Europa meer betrekken in hun identiteit (Faas, 2007). Onderwijs over Europa wordt in dit onderzoek afgebakend als onderwijs over politieke en economische systemen van andere Europese landen, de geschiedenis van Europa, politieke en sociale zaken in andere Europese landen en politieke en economische integratie tussen Europese landen (ICCS, 2016). De verwachting dat meer onderwijs over Europa zorgt voor een sterkere Europese identiteit komt grotendeels voort uit de cognitieve mobilisatie theorie van Inglehart (1970). De cognitieve mobilisatie theorie suggereert dat iemand eerst meer moet weten over een bepaald onderwerp voordat diegene er verbintenis mee kan voelen. Om meer te weten over een bepaald onderwerp, heeft iemand daar informatie en kennis voor nodig. Het verkrijgen van informatie en kennis over Europa gebeurt voor leerlingen via onderwijs over Europa. Deze informatie en kennis is voor leerlingen vervolgens nodig om bewust te zijn van het feit dat zij onderdeel uitmaken van een specifieke sociale groep, om zo een sociale identiteit te kunnen vormen (Verhaegen & Hooghe, 2015). Deze specifieke sociale groep is Europa. Door te leren over een bepaald onderwerp of een bepaalde groep lijkt het dus makkelijker te zijn voor leerlingen om zich er verbonden mee te voelen en het te betrekken in de vorming van hun sociale identiteit. Met andere woorden, wanneer leerlingen meer toegang hebben tot informatie over Europa, en daarmee kennis opdoen, zullen ze zich bewust zijn van hun onderdeel van de sociale groep Europa en kunnen ze het betrekken in hun identiteitsvorming.

Aan de hand van de theoretische argumentatie lijkt er dus een goede reden om aan te nemen dat Nederlandse middelbare schoolleerlingen die meer onderwijs krijgen over Europa, meer kennis hebben over

Europa, daardoor een sterkere verbintenis voelen met Europa en dus een sterkere Europese identiteit hebben. Hieruit volgt de volgende hypothese:

Hypothese 1: *Meer onderwijs over Europa op de middelbare school zorgt voor een sterkere Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas.*

2.2 Ervaring met de Europese context en cultuur

De vraag is of het hierboven beschreven hoofdeffect in alle situaties hetzelfde is of dat er factoren zijn die het effect versterken of verzwakken. Zijn er factoren van invloed die ervoor zorgen dat de verbintenis met Europa of het bewustzijn van een onderdeel zijn van Europa niet voor elke leerling gelijk is? Volgens literatuur over het ‘Erasmus Effect’ op Europese identiteit lijkt dit inderdaad te verschillen.

Het Erasmus Effect suggereert dat wanneer universitaire studenten uit Europese landen samenkomen dit een Europese identiteit creëert of versterkt bij deze studenten. Wanneer studenten bijvoorbeeld naar een ander Europees land gaan via bijvoorbeeld een uitwisseling voor een bepaalde tijd, leren ze daardoor de cultuur en context van Europa beter kennen (Mitchell, 2015). Ze leren niet alleen de cultuur van het gastland kennen, maar studenten worden ook in contact gebracht met andere Europese culturen door middel van interactie en socialisatie met medestudenten van verschillende nationaliteiten (Cojocar, 2019). Hierdoor kan de kennis over en het bewustzijn van Europa en de groep Europese burgers aanzienlijk toenemen en kan de Europese identiteit sterker worden. Met andere woorden wanneer studenten ervaring opdoen binnen de context en cultuur van Europa, zullen ze een sterkere verbintenis voelen met of zich meer bewustzijn van hun onderdeel in Europa en een sterkere Europese identiteit hebben.

Het opdoen van ervaring met de Europese context en cultuur hoeft niet alleen via een daadwerkelijke uitwisseling of reis naar een ander Europees land te gebeuren. Dit kan ook door andere manieren waarop mensen in contact kunnen komen met de Europese context en cultuur en andere Europeanen, bijvoorbeeld door middel van participatie in activiteiten bij of via bepaalde organisaties of groepen. Met bepaalde organisaties of groepen worden bijvoorbeeld jongerenorganisaties die aangesloten zijn bij politieke partijen, milieu actiegroepen of -organisaties, mensenrechtenorganisaties, vrijwilligersgroepen, organisaties die geld inzamelen, jongerengroepen die campagne voeren voor een bepaald probleem en dierenrechten- of dierenwelzijnsorganisaties bedoelt (ICCS, 2016). Dit soort organisaties of groepen zijn vaak niet alleen op Nederland gefocust, maar juist op Europa of zijn zelfs een Europese of internationale organisatie.

De verwachting is dan ook dat de ervaring met de Europese context en cultuur die leerlingen opdoen

door te participeren in activiteiten van bepaalde (jongeren)organisaties of -groepen het positieve effect van onderwijs over Europa op school op de sterkte van de Europese identiteit versterkt. Wanneer middelbare schoolleerlingen bijvoorbeeld geld inzamelen voor slachtoffers van of campagne voeren tegen de oorlog in Oekraïne, doen ze ervaring op met de context en cultuur van Europa, want ze zijn met Europese onderwerpen bezig en krijgen hier meer informatie over. Hierdoor worden leerlingen zich nog meer bewust van hun onderdeel in de groep Europese burgers en zal hun verbintenis met Europa nog meer stijgen dan wanneer ze alleen les krijgen over Europa op school. Dit zorgt ervoor dat de Europese identiteit van deze leerlingen, die onderwijs krijgen over Europa en daardoor een sterkere Europese identiteit hebben, nog sterker wordt, omdat ze ervaring opdoen met de Europese context en cultuur.

Aan de hand van de theoretische argumentatie lijkt er dus een goede reden te zijn om aan te nemen dat de positieve invloed van onderwijs over Europa op de Europese identiteit van leerlingen versterkt wordt door de invloed van ervaring met de Europese context en cultuur. Hieruit volgt de volgende hypothese:

Hypothese 2: Ervaring met de Europese context en cultuur versterkt de positieve invloed van onderwijs over Europa op de sterkte van de Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas.

2.3 Controlevariabelen

Het is van belang om te erkennen dat onderwijs over Europa en ervaring met Europa hoogstwaarschijnlijk niet de enige factoren zijn die invloed hebben op sterkte van de Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen. Daarvoor zijn de processen te complex in de sociale wereld waarin dit onderzoek een plaats kent. Om die reden worden er in dit onderzoek ook factoren als controles toegevoegd. Op die manier kan de invloed van eventuele andere factoren op de conclusies gecontroleerd worden.

2.3.1 Sociaal Economische Status

Allereerst zal er gecontroleerd worden voor de Sociaal Economische Status (SES) van de leerlingen en hun ouders. In dit onderzoek wordt SES gedefinieerd als het opleidingsniveau van de ouders van de leerling. Het is relevant om te controleren voor SES, omdat het faciliteert voor het opdoen van ervaring. Uit eerder onderzoek blijkt dat mensen met een hogere SES zich sterker identificeren als Europeaan dan mensen met een lagere SES (Verhaegen, Hooghe & Quintelier, 2017). Wanneer iemand zich meer identificeert met de EU, staat deze persoon dus ook meer achter de waarden van de EU. Deze waarden zijn, zoals eerder

genoemd in de inleiding: eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren. Uit het onderzoek van Verhaegen et al. (2017) blijkt dan ook dat mensen die hoger opgeleid zijn en zich in een meer bevoorrechte situatie bevinden ook een positievere houding hebben ten opzichte van Europese integratie. Voor het behoud van vrede, stabiliteit en welvaart in Europa lijkt dit van belang te zijn. De waarden van de EU lijken dus belangrijker te zijn voor mensen met een hogere SES. Daarnaast lijkt immigratie van inwoners uit andere Europese landen in Nederland ook positiever opgevat te worden door mensen met een hogere SES. De houding ten opzichte van immigranten is niet gemeten in het ICCS-onderzoek, maar kan dus wel degelijk een rol spelen hier. Om deze redenen wordt er in dit onderzoek gecontroleerd voor SES van de leerlingen en hun ouders.

2.3.2 Burgerschap buiten school

Ten tweede wordt er gecontroleerd voor burgerschapsactiviteiten buiten school. Hiermee wordt de mate waarin leerlingen betrokken zijn bij burgerschap en burgerschapsactiviteiten buiten hun school en lessen bedoeld. Literatuur suggereert dat het gevoel van verbondenheid of identificatie met een gemeenschap die groter is dan de natiestaat, bijvoorbeeld de gemeenschap Europa, niet alleen vanuit school en onderwijs komt (Keating, 2016). De mate waarin leerlingen Europese zaken meekrijgen via het nieuws of sociale media en door met hun ouders of vrienden te praten over politieke en sociale zaken in Europa zou ook een grote rol spelen in het krijgen van informatie en daarmee de vorming van een Europese identiteit. In het beschreven hoofdeffect in paragraaf 2.1 wordt er alleen gekeken naar burgerschap binnen en op school in de vorm van onderwijs over Europa. Het is daarom relevant om te controleren voor de invloed van burgerschap buiten school, om zo te zien of de Europese identiteit net zo sterk is als er alleen naar onderwijs over Europa wordt gekeken.

2.3.3 Afkomst ouders en leerling

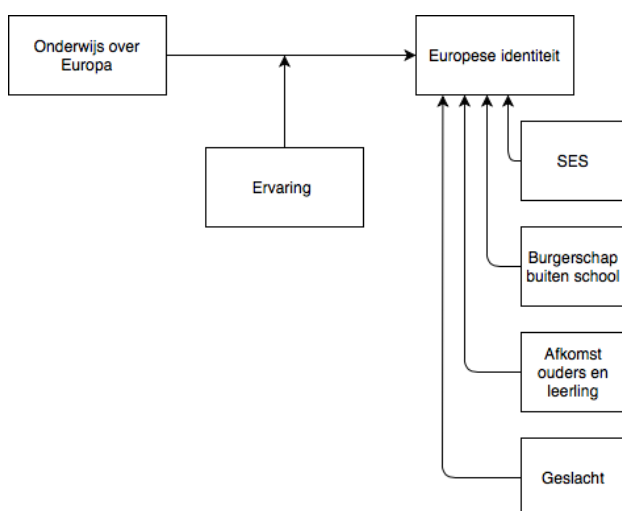
Ten derde wordt er gekeken naar de afkomst van de leerlingen en hun ouders. In het leven van een middelbare scholier spelen de ouders en de huiselijke omgeving een belangrijke rol. Leerlingen met ouders die oorspronkelijk niet uit Nederland komen krijgen wellicht andere invloeden mee dan leerlingen met Nederlandse ouders. Uit eerder onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat immigranten uit Turkije, Marokko of andere niet-Europese landen zich minder met Europa identificeren dan Belgische kinderen (Agirdag, Huyst & Van Houtte, 2012). Leerlingen kunnen dan misschien nog zo veel onderwijs krijgen over Europa en zelf

ervaring opdoen met de Europese context en cultuur, maar als ze ouders hebben die uit een niet-Europees land komen, zorgt dat toch voor een ‘‘belemmering’’ in de vorming van een Europese identiteit vanuit huis.

Aan de andere kant kan het misschien ook zo zijn dat de kennis over Europa en de ervaring met Europa van leerlingen met niet-Nederlandse ouders, maar wel uit een ander Europees land, hierdoor alleen nog maar meer versterkt en gevoed wordt en leerlingen daardoor een nog sterkere Europese identiteit vormen dan leerlingen met alleen Nederlandse ouders. De exacte herkomst van de ouders en leerlingen is niet gemeten in het ICCS-onderzoek, maar zou dus ook een rol kunnen spelen hier. Zonder te weten om welke andere afkomst het gaat lijkt het toch relevant te zijn om voor afkomst te controleren. Om die reden is ervoor gekozen om de invloed van de afkomst van de ouders en leerlingen mee te nemen in dit onderzoek.

2.3.4 Geslacht

Tot slot wordt er gecontroleerd voor geslacht. Er is weinig te vinden in de literatuur over het verschil in geslacht en de sterkte van de Europese identiteit van leerlingen, dus zal er exploratief naar geslacht gekeken worden. Dit wordt gedaan om zo te kunnen ontdekken of er inderdaad een meerwaarde is om dit mee te nemen in het onderzoek naar de sterkte van de Europese identiteit onder middelbare schoolleerlingen.

Figuur 1: Conceptueel model

3. Methodes

In dit hoofdstuk komt aan bod hoe de gebruikte data is verkregen en wordt het plan voor de verwerking van de gebruikte data besproken. Het hoofdstuk begint met een beschrijving van de data. Daarna wordt de procedure van het onderzoek belicht. Vervolgens zal de operationalisatie van de data worden besproken. Tot

slot zal dit hoofdstuk het analyseplan voor de data uiteenzetten. Dit zal verder uitgewerkt worden in hoofdstuk 4, resultaten.

3.1 Beschrijving van de data

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van data afkomstig uit de International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) 2016. Het is een onderzoek naar de manieren waarop jongeren in verschillende landen worden voorbereid op hun rol als burger in de samenleving, door middel van nationaal representatieve steekproeven (ICCS, 2016). Dit internationaal vergelijkend onderzoek geeft zicht in de kennis en het begrip van leerlingen over burgerschap, mede als hun houding, percepties en activiteiten met betrekking tot burgerschap. Hierdoor konden de verschillen tussen landen tot deze zaken bekeken worden. Het ICCS-onderzoek 2016 is een voortzetting en uitbreiding van het ICCS-onderzoek 2009 en verkent de uitdagingen die komen kijken bij het onderwijzen van jongeren over de context van democratie en burgerparticipatie die in de wereld alsmaar blijft veranderen. Het ICCS-onderzoek telt in totaal 35 vragen.

De populatie van het ICCS-onderzoek bestaat uit leerlingen en leraren. Voor dit onderzoek is de belangrijkste doelpopulatie leerlingen. De leerlingen zitten allemaal in een klas die staat voor het achtste jaar onderwijs (ISCED), op voorwaarde dat de gemiddelde leeftijd van de leerlingen in die klas ten minste 13,5 jaar was. In totaal heeft het ICCS-onderzoek data verzameld van meer dan 94,000 leerlingen van ongeveer 3800 scholen uit 24 landen. De doelpopulatie leraren omvat alle leraren die tijdens de periode waarin de enquête is afgenomen en sinds het begin van dat schooljaar reguliere schoolvakken geven aan de leerlingen uit de doelgroep. In totaal heeft het ICCS-onderzoek data verzameld van meer dan 37,000 leraren in de ongeveer 3800 scholen en via contextuele gegevens die zijn verzameld door schooldirecteuren en nationale onderzoekscentra. Een extra Europese vragenlijst heeft tijdens het ICCS-onderzoek 2016 data verzameld van bijna 53,000 leerlingen uit 14 Europese landen en een benchmark-deelnemer, namelijk Noordrijn-Westfalen, Duitsland. De Latijns-Amerikaanse vragenlijst in het ICCS-onderzoek 2016 verzamelde data van meer dan 25,000 leerlingen uit vijf Latijns-Amerikaanse landen. Voor het ICCS-onderzoek zijn scholen vooraf aan de sampling gestratificeerd. Strata zijn in dit geval scholen die een gemeenschappelijk kenmerk delen (ICCS, 2016). Vervolgens zijn er lijsten aangevraagd van scholen met studenten die in de doelpopulatie zijn ingeschreven. Hiermee kon er gecontroleerd worden of de doelpopulatie volledig bereikt zou worden. Om de schoolsteekproeven te selecteren is er gebruik gemaakt van gestratificeerde tweetraps clustersteekproeven, een gebruikelijke methode bij grootschalige sociale enquêtes. In de eerste fase werden scholen willekeurig

geselecteerd. Vervolgens werden klassen en leraren willekeurig geselecteerd binnen de geselecteerde scholen in de tweede fase.

In de ICCS leerlingen vragenlijst was het de bedoeling dat elk land dat meedeed minimaal 150 scholen voor deelname selecteerde, waarbij elke school minstens één intacte klas had. Toen er eenmaal rekening gehouden was met niet-deelname van scholen en leerlingen was de verwachting een steekproefomvang van ongeveer 3000 geteste leerlingen. Landen die minder dan 150 scholen hadden die in aanmerking kwamen namen alle scholen in de vragenlijst op. In sommige landen werden ook meer dan 150 scholen geselecteerd. Voor dit onderzoek zal er alleen gebruik gemaakt worden van de Nederlandse data uit de leerlingen vragenlijst. In Nederland zijn 150 scholen geselecteerd, waarvan uiteindelijk 123 scholen en 2812 leerlingen hebben meegedaan. Hiervan waren 64 klassen op vmbo niveau, 55 klassen op havo en/of vwo niveau en 4 klassen op gemengd (vmbo-havo/vwo) niveau (Munniksmä et al., 2017). Wanneer de eerst (soms tweede) benaderde school niet mee wilde doen aan het onderzoek werd er een vervangende school gezocht. Non-respons van scholen had vaak te maken met tijd tekort. Non-respons onder leerlingen had te maken met afwezigheid, geen toestemming van de ouders, zelf niet mee willen doen of leerlingen gingen niet meer naar de betreffende school. Uiteindelijk was er een non-respons van 7,4 procent onder de geselecteerde leerlingen. Aangezien leerlingen uit dezelfde schoolklas niet onafhankelijk zijn van elkaar, is er in dit onderzoek voor gekozen om per klas één meisje en één jongen te selecteren. Op deze manier kan onafhankelijkheid gewaarborgd worden. Uiteindelijk bevat de geselecteerde steekproef daardoor 243 leerlingen. In bijlage 1 is een overzicht te vinden van de gemiddelde en standaarddeviaties van de totale steekproef en de geselecteerde steekproef. De verschillen tussen de twee steekproeven zijn minimaal. Dit betekent dat de geselecteerde steekproef representatief is ten opzichte van de totale steekproef.

3.2 Beschrijving van het onderzoeksdesign

Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van data afkomstig uit de algemene leerlingen vragenlijst en de Europese leerlingen vragenlijst. De leerlingen voor het ICCS-onderzoek zijn op school benaderd.

Elke leerling heeft individueel de vragenlijst ingevuld. Deze vragenlijst bestond uit verschillende vragen waarbij leerlingen konden kiezen uit antwoordopties. De vragenlijst werd voor elk land vertaald naar de taal die dominant is in de publieke en private sector van de samenleving, waaronder het onderwijssysteem (ICCS, 2016).

De vragenlijsten bestonden uit vragen die betrekking hadden op burgerschap en informatie over de achtergrond van de leerlingen (ICCS, 2016). Dit waren onder andere vragen over activiteiten van leerlingen

buiten school, de kijk van leerlingen op politieke en sociale zaken, de mening van leerlingen over Europa en Europese zaken en persoonlijke informatie zoals geslacht, thuissituatie en familie. Het invullen van de algemene leerlingen vragenlijst duurde ongeveer 30 tot 40 minuten en voor het invullen van de Europese leerlingen vragenlijst hadden leerlingen 20 minuten de tijd.

3.3 Beschrijving van de meetinstrumenten

3.3.1 Afhankelijke variabele

Zie bijlage 1 voor de volledige operationalisatie van alle variabelen, inclusief SPSS-syntax en output.

Europese identiteit is gemeten door de leerlingen te vragen in hoeverre zij het eens zijn met de volgende uitspraken via de volgende vier items: (1) ik zie mezelf als Europeaan; (2) ik ben er trots op in Europa te wonen; (3) ik voel me een deel van Europa, en (4) ik zie mezelf eerst als een burger van Europa en daarna als een wereldburger. Leerlingen konden antwoorden op een 4-puntsschaal waarbij 1=sterk mee eens en 4=sterk mee oneens. Om een variabele te verkrijgen waarbij een hoge score duidt op een sterkere Europese identiteit zijn alle vier de items gespiegeld. De itemscores zijn opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha=0,66).

3.3.2 Onafhankelijke variabelen

Onderwijs over Europe is gemeten door leerlingen te vragen in welke mate zij op school de mogelijkheid hadden om over bepaalde zaken of onderwerpen te leren via de volgende vier items: (1) politieke en economische systemen van andere Europese landen; (2) de geschiedenis van Europa; (3) politieke en sociale kwesties in andere Europese landen, en (4) politieke en economische integratie tussen Europese landen (bijvoorbeeld de Europese Unie). Leerlingen konden antwoorden op een 4-puntsschaal waarbij 1=een grote hoeveelheid en 4=helemaal niet. Om een variabele te verkrijgen waarbij een hoge score duidt op meer onderwijs over Europa zijn alle vier de items gespiegeld. De itemscores zijn opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha=0,76).

Ervaring met Europa is gemeten door leerlingen te vragen of ze ooit betrokken zijn geweest bij activiteiten van een van de volgende organisaties, clubs of groepen via de volgende zeven items: (1) Een jongerenorganisatie die is aangesloten bij een politieke partij of vakbond; (2) een milieuactiegroep of -organisatie; (3) een mensenrechtenorganisatie; (4) een vrijwilligersgroep die iets doet om de gemeenschap te helpen; (5) een organisatie die geld inzamelt voor een maatschappelijk doel; (6) een groep jongeren die campagne voert voor een probleem, en (7) een dierenrechten- of dierenwelzijnsorganisatie. Leerlingen

konden antwoorden op een 3-puntsschaal waarbij 1=ja, ik heb dit in de afgelopen twaalf maanden gedaan, 2=ja, ik heb dit gedaan, maar meer dan een jaar geleden, en 3=nee, ik heb dit nog nooit gedaan. Alle zeven items zijn gespiegeld zodat een hogere score duidt op meer ervaring. De itemscores zijn opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha=0,61). Vervolgens is de variabele gehercodeerd tot een dichotome variabele, omdat er niet voldoende variatie is om ervaring met Europa als continue variabele mee te nemen. De nieuwe antwoordcategorieën zijn 1=ja en 0=nee, waarbij antwoordcategorieën 2 en 3 beide de score 1 hebben gekregen en de antwoordcategorie 1 heeft de score 0 gekregen.

3.3.3 Controlevariabelen

SES is gemeten door leerlingen twee vragen te stellen, namelijk “Wat is de hoogst genoten opleiding van je moeder of <vrouwelijke voogd>?” en “Wat is de hoogst genoten opleiding van je vader of <mannelijke voogd>?”. Leerlingen konden bij beide vragen kiezen uit de antwoordcategorieën (1) ISCED level, 6, 7 of 8; (2) ISCED level 4 of 5; (3) ISCED level 3; (4) ISCED level 2, en (5) hij/zij heeft ISCED level 2 niet afgerond. Om een variabele te verkrijgen waarbij een hoge score duidt op een hoog opleidingsniveau zijn de antwoordcategorieën van beide vragen gespiegeld. Van de twee variabelen is een schaal gemaakt. De correlatie van deze schaal is positief en matig sterk ($r=0,53$).

Burgerschap buiten school is gemeten door leerlingen te vragen hoe vaak ze betrokken zijn bij de volgende activiteiten via de volgende negen items: (1) praten met je ouder(s) over politiek of sociale problemen; (2) televisie kijken om jezelf op de hoogte te houden van nationaal en internationaal nieuws; (3) de krant lezen om jezelf te informeren over nationaal en internationaal nieuws; (4) praten met vrienden over politieke of sociale kwesties; (5) met je ouder(s) praten over wat er aan de hand is in andere landen; (6) praten met vrienden over wat er in andere landen gebeurt; (7) internet gebruiken om informatie te vinden over politieke of sociale kwesties; (8) een opmerking of afbeelding plaatsen met betrekking tot politieke of sociale kwesties op internet of sociale media, en (9) het delen van of reageren op het online bericht van iemand anders over een politiek of sociaal probleem. Leerlingen konden antwoorden op een 4-puntsschaal waarbij 1=nooit of bijna nooit en 4=dagelijks of bijna dagelijks. De itemscores zijn opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbachs alpha=0,73).

Afkomst van de ouders en leerling is gemeten door de vraag “In welk land zijn jij en je ouders geboren?”. Leerlingen konden antwoorden op een 3-puntsschaal waarbij 1=tenminste één ouder in Nederland geboren, 2=leerling in Nederland geboren, maar ouder(s) in een ander land, en 3=leerling en ouder(s) in een ander land geboren. De variabele is gehercodeerd tot een dichotome variabele. De nieuwe

antwoordcategorieën zijn 1=ouders en leerling geboren in Nederland en 0=tenminste één ouder of leerling geboren buiten Nederland, waarbij antwoordcategorie 1 de score 1 heeft gekregen en antwoordcategorieën 2 en 3 de score 0 hebben gekregen.

Geslacht is gemeten door de vraag ‘‘Ben je een meisje of een jongen?’’. Leerlingen konden hierop antwoorden met 1=meisje of 0=jongen.

3.4 Analyseplan

In dit onderzoek zal er allereerst een overzicht worden gegeven van de beschrijvende statistieken. Vervolgens worden de twee opgestelde hypothesen uit het theoretisch kader door middel van een hiërarchische lineaire regressieanalyse getoetst. De regressieanalyse bevat de nieuwe variabelen.

In het eerste model, en alle daaropvolgende modellen, dient Europese identiteit als de afhankelijke variabele. Het eerste model bestaat naast Europese identiteit uit alle controlevariabelen. Dit zijn SES, burgerschap buiten school, afkomst ouders en leerling en geslacht. In dit model wordt er enkel gecontroleerd voor de invloed van de variabelen, want deze variabelen zijn niet relevant voor de opgestelde hypothesen.

Het tweede model bestaat uit de controlevariabelen en de onafhankelijke variabele onderwijs over Europa wordt hier toegevoegd. Aan de hand van dit model zal de eerste hypothese getoetst worden. Deze stelt dat meer onderwijs over Europa op de middelbare school zorgt voor een sterkere Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas.

Het derde model bevat de controlevariabelen, de onafhankelijke variabele onderwijs over Europa en de modererende variabele ervaring met Europa.

In het vierde en uiteindelijke model zitten de controlevariabelen, de variabelen onderwijs over Europa, ervaring met Europa en de interactievariabele onderwijs over Europa vermenigvuldigd met ervaring met Europa. Met dit laatste model zal de tweede hypothese getoetst worden. Deze hypothese stelt dat ervaring met de Europese context en cultuur de positieve invloed van onderwijs over Europa op de sterkte van de Europese identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas versterkt.

4. Resultaten

4.1 Beschrijvende statistieken

Deze paragraaf geeft een overzicht van de verdeling van de variabelen en correlaties tussen de variabelen die meegenomen zijn in de regressieanalyse. Voor de volledige univariate en bivariate analyse, inclusief SPSS syntax en output, zie bijlage 1.

Tabel 1 laat de beschrijvende statistieken van de verdelingen zien. Leerlingen scoren gemiddeld 3,73 op Europese identiteit, waarmee het meer dan een punt boven het midden van de schaal ligt. Leerlingen hebben over het algemeen dus een redelijk sterke Europese identiteit ($M = 3,73$; $SD = 0,36$). Het gemiddelde van onderwijs over Europa ligt iets boven het midden van de schaal, wat betekent dat leerlingen over het algemeen redelijk wat onderwijs over Europa krijgen op school ($M = 2,70$; $SD = 0,61$). Een heel klein deel van de leerlingen blijkt ervaring te hebben met de Europese context en cultuur (2,5%), waarmee het overgrote deel van de leerlingen geen ervaring heeft met de Europese context en cultuur (97,5%). Leerlingen scoren redelijk hoog op SES van de ouders van de leerling, wat betekent dat leerlingen over het algemeen uit een huishouden komen met een hoge SES ($M = 3,50$; $SD = 0,96$). Daarnaast ligt het gemiddelde van burgerschap buiten school net iets onder het midden van de schaal, wat betekent dat leerlingen over het algemeen maandelijks of bijna nooit bezig zijn met burgerschapsactiviteiten buiten school ($M = 1,68$; $SD = 0,44$). Bijna alle leerlingen zijn zelf geboren in Nederland en hun ouder(s) ook (97,1%). Het percentage leerlingen waarbij tenminste één ouder of zijzelf niet in Nederland zijn geboren is dan ook erg klein (2,9%). Het geslacht van de leerlingen is zo goed als evenredig verdeeld in de data. Er zitten nét iets meer meisjes in de dataset dan jongens. Dit komt waarschijnlijk doordat er drie klassen waren waarbij alleen meisjes meegenomen konden worden in de analyse, omdat er geen jongens in die klassen zaten met bruikbare data.

Tabel 2 laat de correlaties zien van de variabelen die in de analyse zijn meegenomen. Leerlingen die meer onderwijs krijgen over Europa hebben over het algemeen een sterkere Europese identiteit, maar de correlatie is erg zwak en niet significant ($r = 0,02$; $p = 0,77$). Er wordt een zwakke correlatie gevonden tussen ervaring met Europa en Europese identiteit, die niet significant is ($r = 0,12$, $p = 0,06$). Dit betekent dat de groepsgemiddelden niet van elkaar verschillen. Het verschil in sterkte van de Europese identiteit wordt niet beïnvloedt door de ervaring met Europa van leerlingen. De correlatie tussen ervaring met Europa en onderwijs over Europa is ook erg zwak en niet significant ($r = 0,09$; $p = 0,16$). Daarnaast is er zwakke, positieve correlatie gevonden tussen burgerschap buiten school en onderwijs over Europa ($r = 0,30$, $p < 0,01$). De correlatie tussen burgerschap buiten school en ervaring met Europa is matig sterk en significant ($r = 0,50$, $p < 0,01$). Leerlingen die wel ervaring hebben met de Europese context en cultuur scoren gemiddeld 0,50 hoger dan leerlingen die geen ervaring hebben met Europa op burgerschap buiten school. Het verschil in betrokkenheid bij burgerschapsactiviteiten lijkt beïnvloedt te worden door de ervaring met Europa van leerlingen. Tussen afkomst ouders en leerling en Europese identiteit is een zwakke, significante correlatie gevonden ($r = 0,30$, $p < 0,01$). Leerlingen die zelf in Nederland zijn geboren en de ouder(s) ook scoren 0,30 hoger op Europese identiteit dan leerlingen waarvan de ouder(s) of zijzelf niet in Nederland zijn geboren.

Het verschil in sterkte van de Europese identiteit lijkt vooral te worden beïnvloedt door de afkomst van de ouders en leerling.

Tabel 1: Beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen: gemiddelde (standaarddeviatie), minimum- en maximumscore en totaal aantal respondenten

<i>Variabele</i>	<i>Gemiddelde (standaarddeviatie)^a</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>N totaal</i>
Europese identiteit (schaal 4 items)	3,73 (0,36)	2,24	4	243
Onderwijs over Europa (schaal 4 items)	2,70 (0,61)	1	4	243
Ervaring met Europa (geen ervaring=0; wel ervaring=1)	97,5% Geen ervaring 2,5% Wel ervaring	0	1	243
SES (schaal 2 items)	3,50 (0,96)	1	5	243
Burgerschap buiten school (schaal 9 items)	1,68 (0,44)	1	3,11	243
Afkomst ouders en leerling (ouders en leerling geboren in Nederland=0; tenminste één ouder of leerling geboren buiten Nederland=1)	97,1% Ouders en leerling geboren in Nederland 2,9% Tenminste één ouder of leerling geboren buiten Nederland	0	1	243
Geslacht (jongen=0; meisje=1)	49,4% jongen 50,6% meisje	0	1	243

^a Bij categorische variabelen is de frequentieverdeling vermeld in percentages.

Tabel 2: Product-momentcorrelaties van alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse

	1. Eur. iden.	2. Ond. Eur.	3. Erv. Eur.	4. SES	5. Burger- schap	6. Afkomst	7. Geslacht
1. Europese identiteit	-						
2. Onderwijs over Europa	<i>a</i> ,02	-					
3. Ervaring met Europa (geen ervaring=0; wel ervaring=1)	<i>c</i> ,12	<i>c</i> ,09	-				
4. SES	<i>a</i> -,03	<i>a</i> -,03	<i>c</i> ,11	-			
5. Burgerschap buiten school	<i>a</i> ,02	<i>a</i> **,30	<i>c</i> **,50	<i>a</i> **,23	-		
6. Afkomst ouders (ouders en leerling geboren in Nederland=0; tenminste één ouder of leerling geboren buiten Nederland=1)	<i>c</i> **,30	<i>c</i> ,05	<i>b</i> ,03	<i>c</i> ,05	<i>c</i> ,11	-	
7. Geslacht (jongen=0; meisje=1)	<i>c</i> ,09	<i>c</i> *,14	<i>b</i> ,10	<i>c</i> ,12	<i>c</i> ,09	<i>b</i> ,02	-

* significant bij $p < 0,05$; ** significant bij $p < 0,01$; ^a Pearson correlatie; ^b Cramer's V; ^c correlatie op basis van ANOVA.

Tabel 3: Resultaten van een stapsgewijze regressieanalyse met Europese identiteit als afhankelijke, onderwijs over Europa als onafhankelijke en ervaring met Europa als modererende variabele

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		VIF
	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	
Intercept	3,043**	0,173	3,039**	0,192	3,073**	0,193	3,073**	0,195	
SES	-0,017	0,024	-0,017	0,024	-0,017	0,024	-0,017	0,024	1,097
Burgerschap buiten school	0,043	0,052	0,043	0,055	0,028	0,055	0,029	0,056	1,262
Afkomst ouders en leerling	0,662**	0,133	0,662**	0,133	0,652**	0,133	0,652**	0,133	1,019
Geslacht	0,062	0,045	0,062	0,045	0,056	0,045	0,056	0,045	1,059
Onderwijs over Europa			0,002	0,039	0,000	0,038	0,000	0,039	1,144
Ervaring met Europa					0,226	0,145	0,237	0,739	26,988
Onderwijs over Europa X Ervaring met Europa							-0,004	0,240	27,331
<i>R</i> ² <i>adjusted</i>	0,087		0,083		0,089		0,085		
<i>F change</i>	6,775**		0,002		2,413		0,000		
<i>N</i>	243		243		243		243		

* significant bij $p < 0,05$; ** significant bij $p < 0,01$

4.2 Modelassumpties

In deze paragraaf wordt ingegaan op de beoordeling van de fit van het model. Het model is getoetst op multicollineariteit, schending van de assumpties van lineaire regressie en uitbijters. Zie bijlage 3 voor een compleet overzicht, inclusief SPSS syntax en output.

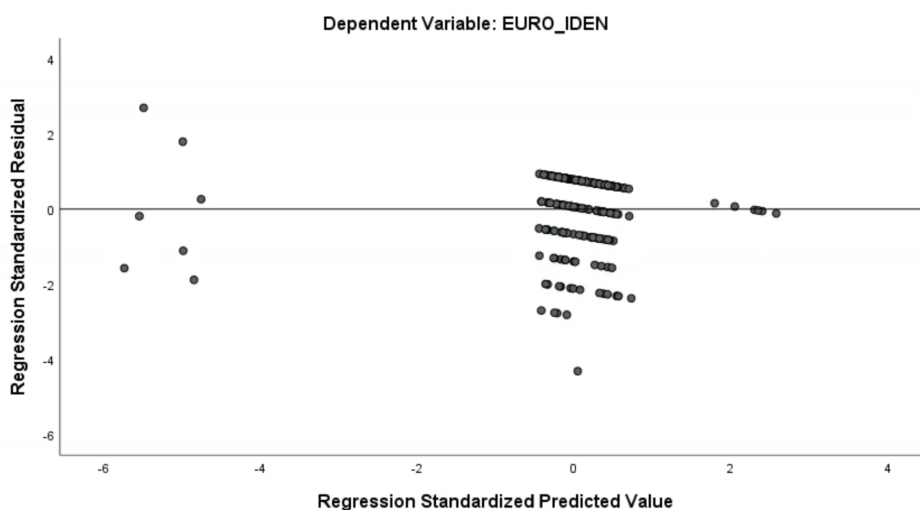
Multicollineariteit wordt gecontroleerd door middel van de VIF-waarden, te zien in tabel 3. Er zijn twee VIF-waarden die de vuistregel van een VIF van maximaal 4 overschrijden, namelijk die van de modererende variabele ervaring met Europa ($VIF = 26,99$) en van de interactievariabele onderwijs over Europa X ervaring met Europa ($VIF = 27,33$). Hier is dus veel sprake van multicollineariteit, oftewel veel samenhang tussen de variabelen. Dit komt doordat de dichotome variabele ervaring met Europa niet gecentreerd is en de interactie hier ook deels uit bestaat. Daarnaast komt het ook doordat ervaring met

Europa maar voor 2,5 procent van de leerlingen geldt. Aangezien de effecten in model 3 al klein zijn, vormt de toename in de standaardfout (SE) door de multicollineariteit geen groot probleem.

De eerste modelassumptie van onafhankelijke waarnemingen is getoetst op basis van een theoretische inspectie van de dataverzameling. Om aan deze assumptie te kunnen voldoen zijn er per klas één jongen en één meisje zonder missende waarden geselecteerd. Hierdoor kan worden aangenomen dat de observaties onafhankelijk zijn van elkaar en de assumptie van onafhankelijkheid niet geschonden is.

Lineariteit is de tweede assumptie en is gecontroleerd op basis van het residuele plot. De verdeling van de punten in het plot in figuur 2 heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de verdeling van de afhankelijke variabele Europese identiteit. Over het algemeen lijkt er wel sprake te zijn van een gemiddelde van 0. De assumptie van lineariteit lijkt dus niet geschonden te zijn.

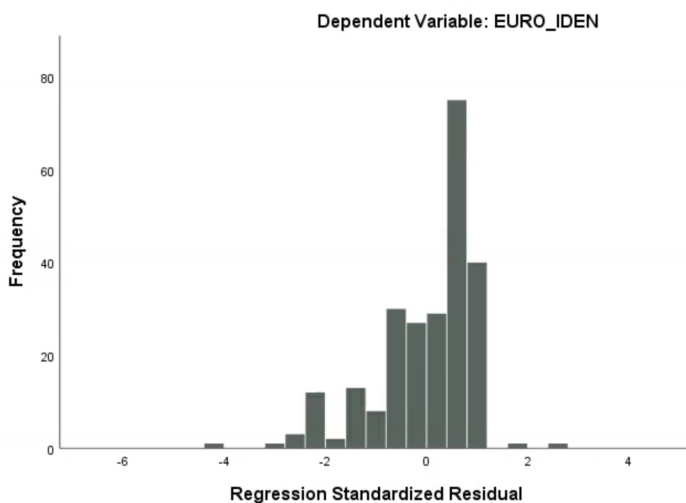
De derde assumptie homoscedasticiteit wordt ook gecontroleerd aan de hand van het residuele plot (figuur 2). De lijnen waarin de punten liggen zijn gemiddeld gezien redelijk gelijk aan elkaar en er lijkt sprake te zijn van een gelijke spreiding. Op een aantal punten helemaal links na is er weinig verschil in spreiding te herkennen in het plot en dit betekent dat het regressiemodel geschikt lijkt te zijn om Europese identiteit te voorspellen. De assumptie van van homoscedasticiteit lijkt dus niet geschonden te zijn.

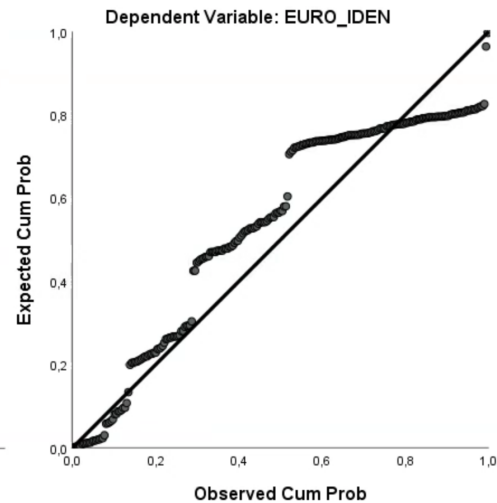
Figuur 2: Residuele plot

De vierde assumptie van lineaire regressie is normaliteit en wordt gecontroleerd aan de hand van het histogram (figuur 3) en normaliteitsplot (figuur 4). Het histogram heeft een links-scheve verdeling en de punten in het PP-plot laten geen normale verdeling zien. De assumptie van normaliteit lijkt dus geschonden te zijn. Het grootste probleem lijkt de verdeling van de afhankelijke variabele Europese identiteit. Via de

controle van de assumpties lijkt het erop dat de assumptie van normaliteit geschonden is, maar dat er in de andere drie assumpties geen grote problemen te zien zijn waardoor ze niet geschonden lijken te zijn. De toetsen zullen waarschijnlijk niet heel veel minder betrouwbaar zijn. Strenger toetsen zou de schending tegen kunnen gaan, maar in dit onderzoek zal dat niet tot andere conclusies leiden. Om die reden is er dan ook niet gekozen om strenger te toetsen.

Figuur 3: Histogram

Figuur 4: Normaliteitsplot

Het model is ook getoetst op uitbijters en invloedrijke punten. Uit de beoordeling werd duidelijk dat meerdere observaties de kritieke waarden overstegen op de Cook's distance of de gecentreerde leverage waarden. Echter bleek het niet zo te zijn dat veel observaties meerdere kritieke waarden overstegen. De drie observaties die horen bij leerlingen 1, 73 en 76 'trokken' het meest aan de lijn en zijn geïdentificeerd als uitbijters. Deze drie observaties zijn uit de data gefilterd om opnieuw een regressieanalyse uit te voeren. Hier kwamen over het algemeen geen andere conclusies uit en daarom zijn de drie observaties niet definitief uit het onderzoek verwijderd.

4.3 Hypothesetoetsing

In deze paragraaf worden de resultaten van de toetsing van de hypothesen gepresenteerd. Voor alle resultaten van de regressieanalyse, inclusief SPSS syntax en output, zie bijlage 2. In tabel 3 is de significantie van de hellingen voor de individuele variabelen en de interactie-variabele te zien, evenals de verandering in de R^2 adjusted bij elke stap in de regressie.

Model 1 geeft de schattingen van de controlevariabelen. De waarde 3,043 is de constante van het

model, oftewel het voorspelde gemiddelde van Europese identiteit wanneer alle variabelen een score van 0 hebben. Het negatieve effect van de helling van SES op Europese identiteit is zwak en niet statistisch significant ($\beta = -0,017$; $p = 0,481$). Het positieve effect van burgerschap buiten school is ook zwak en niet significant ($\beta = 0,043$; $p = 0,404$). Het is een zwak effect, aangezien burgerschap buiten school varieert van 1 tot 4, waarmee de meeste betrokkenheid in burgerschapsactiviteiten kan resulteren in een stijging van de Europese identiteit met 0,172. De helling van afkomst geeft aan dat leerlingen gemiddeld 0,662 punten hoger scoren op Europese identiteit wanneer de ouder(s) en de leerling in Nederland zijn geboren, dan wanneer een van hen niet in Nederland is geboren ($\beta = 0,662$; $p < 0,01$). De helling van geslacht laat zien dat meisjes gemiddeld 0,062 hoger scoren op Europese identiteit dan jongens, maar er is geen sprake van een significant effect ($\beta = 0,062$; $p = 0,169$). Daarnaast geeft model 1 een verklaarde variantie van 8,7 procent in de Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen. Dit is significant beter dan het niet gebruiken van predictoren ($F(4,238) = 6,775$; $p < 0,01$), wat betekent dat dit model beter is in het voorspellen van Europese identiteit dan het lege model.

Model 2 geeft het hoofdeffect van onderwijs over Europa op Europese identiteit. De hellingen van de controlevariabelen zijn hetzelfde gebleven ten opzichte van model 1. De helling van de onafhankelijke variabele onderwijs over Europa suggereert dat een toename in onderwijs over Europa kan zorgen voor een toename van 0,002 in Europese identiteit ($\beta = 0,002$; $p = 0,962$). Onderwijs over Europa varieert van 1 tot 4 waardoor de maximale mogelijkheid om onderwijs te krijgen over Europa kan zorgen voor een maximale toename in de sterkte van de Europese identiteit van 0,008. Een heel kleine toename waardoor dit effect als verwaarloosbaar kan worden beschouwd. Daarnaast is het effect van onderwijs over Europa ook niet significant, waardoor hypothese 1 niet ondersteund kon worden. Het tweede model laat verder geen toename zien in verklaarde variantie in Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen in vergelijking met het eerste model ($F(1,237) = 0,002$; $p = 0,962$). Met 8,3 procent verklaarde variantie betekent dit dat model 2 niet beter is in het voorspellen van Europese identiteit dan model 1.

In model 3 wordt het effect van ervaring met Europa op de Europese identiteit gegeven. De helling van SES is hetzelfde gebleven ten opzichte van model 2. Daarnaast is de helling van burgerschap buiten school, afkomst ouders en leerling en geslacht iets lager geworden ($\beta = 0,028$; $p = 0,606$; $\beta = 0,652$; $p < 0,01$; $\beta = 0,056$; $p = 0,219$). Het effect van onderwijs over Europa op de Europese identiteit is nog steeds verwaarloosbaar en niet significant ($\beta = 0,000$; $p = 0,992$). Leerlingen die ervaring hebben met de Europese context en cultuur scoren gemiddeld 0,226 punten hoger op Europese identiteit dan leerlingen die geen ervaring hebben met Europa ($\beta = 0,226$; $p = 0,122$), maar ook hier is geen sprake van significantie. Het derde

model kan 8,9 procent variantie verklaren in de Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen. Een kleine toename ten opzichte van model 2, maar statistisch niet significant, wat betekent dat model 3 niet beter is in het voorspellen van Europese identiteit ($F(1,236) = 2,413; p = 0,122$).

Tot slot toont model 4 het interactie effect van ervaring met Europa op de relatie tussen onderwijs over Europa en Europese identiteit. De hellingen van SES, afkomst, geslacht en onderwijs over Europa zijn hetzelfde gebleven. De helling van burgerschap buiten school is iets groter geworden, maar nog steeds niet significant ($\beta = 0,029; p = 0,609$). Het effect van ervaring met Europa heeft nu een iets andere betekenis, omdat de interactievariabele is toegevoegd. We spreken nu van een conditioneel effect van ervaring met Europa op de Europese identiteit, wanneer onderwijs over Europa 0 is. Het conditionele effect van ervaring met Europa op Europese identiteit is positief, maar niet significant ($\beta = 0,237; p = 0,749$). Het verwachte positieve interactie effect van ervaring met Europa op de relatie tussen onderwijs over Europa en Europese identiteit is niet gevonden, want het effect is negatief ($\beta = -0,004; p = 0,988$). Dit betekent dat onderwijs over Europa minder effect heeft op de Europese identiteit wanneer er ervaring is met de Europese context en cultuur. Daarnaast is het effect ook verwaarloosbaar en niet significant. Dit betekent dat hypothese 2 niet ondersteunt wordt. Het vierde model laat een afname zien in verklaarde variantie in Europese identiteit in vergelijking met het derde model en is statistisch ook niet significant ($F(1,236) = 0,000; p = 0,988$). Met 8,4 procent verklaarde variantie betekent dit dat model 4 niet beter is in het voorspellen van Europese identiteit dan het derde model.

Concluderend werden beide hypothesen niet ondersteund door de analyse. Het beste model was het eerste model met alleen de controlevariabelen. Dit model heeft een R^2 adjusted van 0,087, oftewel 8,7 procent van de variantie in Europese identiteit wordt verklaart en is significant beter dan het lege model. De andere modellen toonden geen significantie, wat suggereert dat noch onderwijs over Europa, noch ervaring met Europa, noch de interactie van onderwijs over Europa en ervaring met Europa de variaties in Europese identiteit konden verklaren.

5. Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was de invloed van onderwijs over Europa op de sterkte van de Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen vast te stellen. Daarnaast had het onderzoek ook het doel om het effect van ervaring met de Europese context en cultuur op de invloed van onderwijs over Europa op de sterkte van de Europese identiteit vast te stellen. Hiermee werd een antwoord gezocht op de volgende onderzoeksvraag: *Wat zijn de effecten van onderwijs over Europa en ervaring met Europa op de Europese*

identiteit van Nederlandse middelbare schoolleerlingen uit de tweede klas? Er is een positief en heel klein, maar niet significant effect gevonden van onderwijs over Europa op de Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen. De eerste hypothese dat meer onderwijs over Europa leidt tot een sterkere Europese identiteit kon hiermee niet worden ondersteund. Het positieve interactie-effect van ervaring met Europa op de relatie tussen onderwijs over Europa en Europese identiteit is niet gevonden in het uiteindelijke model in de regressieanalyse. Daarnaast is het negatieve interactie effect uit de analyse verwaarloosbaar en niet significant. Dit betekent dat de tweede hypothese dat meer ervaring met Europa de invloed van onderwijs over Europa op de Europese identiteit versterkt ook niet kon worden bevestigd.

Hiermee komen de resultaten niet overeen met de verwachtingen. De resultaten laten zien dat geen enkele variabele of controlevariabele een voorspeller van Europese identiteit lijkt te zijn, behalve afkomst ouders en leerling. Leerlingen waarvan zichzelf en hun ouder(s) in Nederland zijn geboren lijken een sterkere Europese identiteit te hebben dan leerlingen waarvan zichzelf of hun ouder(s) niet in Nederland zijn geboren. Aangezien er in het ICCS-onderzoek geen onderscheid is gemaakt in andere landen dan Nederland is het niet duidelijk om welk land het gaat wanneer leerlingen of hun ouder(s) niet in Nederland zijn geboren. In vervolgonderzoek is het daarom relevant om onderscheid te maken tussen bijvoorbeeld andere Europese landen en niet-Europese landen, maar ook tussen Europese landen zelf. Op deze manier kan er gecontroleerd worden of de afkomst van leerlingen en/of hun ouder(s) invloed heeft op de sterkte van de Europese identiteit van leerlingen.

Onderwijs over Europa lijkt geen voorspeller te zijn van Europese identiteit vanwege de manier waarop onderwijs over Europa wordt aangeboden aan de leerlingen. Eerder onderzoek wijst erop dat Europese landen geneigd zijn om Europees burgerschapsonderwijs zo te integreren in het onderwijs dat het in lijn blijft met hun nationale burgerschapsonderwijs (Keating, 2009). Onderwijs over Europa wordt op deze manier aangeboden vanuit een nationaal oogpunt, waarbij Europees burgerschap een onderdeel is van nationaal burgerschapsonderwijs in plaats van een aanvullende en op zichzelf staande vorm van burgerschapsonderwijs. Nederlandse leerlingen krijgen Europees burgerschapsonderwijs terwijl de focus blijft liggen op het Nederlands burgerschap. Zo blijft Nederland en het Nederlandse burgerschap het uitgangspunt tijdens het opdoen van kennis over Europa en biedt het leerlingen minder ruimte om zich bewust te worden van hun onderdeel in de groep Europa. Uiteindelijk maakt dit het lastiger voor leerlingen om een Europese identiteit te vormen.

Het interactie-effect lijkt geen voorspeller van Europese identiteit te zijn, omdat maar 2,5 procent van de leerlingen aangegeven heeft ervaring met Europa te hebben. Leerlingen uit de tweede klas hebben

maar weinig kans gehad om ervaring met de Europese context en cultuur op te doen in tegenstelling tot jongeren uit een oudere leeftijdscategorie. Dit komt doordat uitwisselingsprogramma's vaak gericht zijn op jongeren die een vervolgopleiding doen en niet meer op de middelbare school zitten. Het Erasmus Programma focust zich bijvoorbeeld op universitaire studenten, omdat uitwisseling bedacht is vanuit een politieke visie dat Europese mobiliteit belangrijk is voor persoonlijke ontwikkeling en tegelijk nuttig is voor de economie en Europese samenleving (Papatsiba, 2006). De uitgangspunten van het Erasmus Programma zijn dan ook de Europese arbeidsmarkt en economie bevorderen en het culturele Europese bewustzijn van jongeren vergroten door middel van uitwisseling. Jongeren hebben tijdens hun vervolgopleiding meer aan een uitwisseling en de Europese samenleving heeft meer aan uitwisseling tussen jongeren die in hun vervolgopleiding zitten. Doordat de mogelijkheden voor uitwisselingen toegankelijker zijn voor jongeren na de middelbare schooltijd hebben leerlingen uit de tweede klas weinig kans om ervaring op te doen met Europa. In vervolgonderzoek is het daarom relevant ervaring te toetsen bij jongeren tijdens hun vervolgopleiding om erachter te komen wat de invloed van ervaring met Europa is op de sterkte van de Europese identiteit.

Daarnaast roepen de niet-significante resultaten ook vragen op over de kennis en het begrip van het concept ervaring met Europa. Ervaring met Europa werd gemeten op basis van de betrokkenheid van leerlingen bij verschillende jongerenorganisaties en -groepen, zoals een politieke groep of mensenrechtenorganisatie. De kans dat dit organisaties zijn met Europese invloeden is groot, maar niet zeker. Daarnaast meet het instrument niet letterlijk ervaring met de Europese context en cultuur. Er is toch voor deze vraag gekozen, omdat dit instrument het dichtst bij kwam om ervaring te kunnen meten. Het verder bestuderen van dit concept en een meer valide meetinstrument gebruiken in verhouding met het concept is dan ook cruciaal in vervolgonderzoek. Onderzoek naar ervaring met Europa onder jongeren van middelbare schoolleeftijd is schaars. Specifiek onderzoek naar de mogelijkheden van leerlingen om op uitwisseling of buitenlandse reis te gaan en hoe vaak ze dit daadwerkelijk hebben gedaan kan zinvolle inzichten geven over de mogelijke invloed van ervaring met Europa op de sterkte van de Europese identiteit van leerlingen.

De reden dat er over het algemeen weinig oorzakelijke verbanden zijn gevonden in dit onderzoek heeft te maken met onzichtbare invloeden. Onzichtbare invloeden waar geen rekening mee gehouden kon worden vormen beperkingen in het onderzoek. In het ICCS-onderzoek is geen onderscheid gemaakt in leeftijd van de leerlingen, maar is alleen data verzameld van leerlingen uit de tweede klas. Dit is de eerste belangrijk beperking. Leerlingen uit een eindexamenklas hebben allereerst simpelweg meer en langer onderwijs over Europa gekregen en daarmee langer de mogelijkheid om kennis en informatie tot zich te

nemen dan leerlingen uit de tweede klas. Doordat er geen rekening gehouden kon worden met leeftijdsverschillen van leerlingen kon er in dit onderzoek daarom niet gekeken worden naar het eventuele verschil tussen leerlingen uit de tweede klas en leerlingen uit een examenklas. Zoals in de vorige alinea is aangekaart hebben leerlingen uit de tweede klas daarnaast weinig kans gehad om ervaring met Europa op te doen en lijkt het relevanter om ervaring te meten bij jongeren tijdens de vervolgopleiding. Naast uitwisselingsprogramma's voor jongeren tijdens de vervolgopleiding krijgen middelbare schoolleerlingen wel de kans om op buitenlandse reis te gaan, maar ook dit vindt vaak plaats wanneer de leerlingen in de derde, vierde of vijfde klas zitten. In vervolgonderzoek is het dan ook relevant om een vergelijking te kunnen maken tussen leerlingen uit de tweede klas en leerlingen uit een examenklas. Op die manier kan de mate van kennis over Europa en de mate van ervaring met Europa van middelbare schoolleerlingen worden vergeleken tussen leerlingen van verschillende leeftijden om zo de invloed hiervan op de Europese identiteit te kunnen meten.

Dat er geen onderscheid wordt gemaakt in onderwijsniveau lijkt ook een belangrijke beperking in dit onderzoek te zijn. In het ICCS-onderzoek wordt enkel benoemd dat er zowel klassen op vmbo niveau als havo en vwo niveau geselecteerd zijn, maar op welk niveau leerlingen zitten kan niet worden gecontroleerd. Leerlingen met een hoger onderwijsniveau uit de tweede klas van de middelbare school blijken al meer kennis te hebben over burgerschapsonderwerpen zoals democratie en politiek, dan leerlingen met een lager onderwijsniveau (Van der Meer et al., 2021). Daarnaast zijn havo en vwo leerlingen het ook vaker eens met stellingen over waarden zoals vrijheid en gelijkheid waar ook de EU op gebaseerd is, dan vmbo leerlingen. Aannemelijk is dat dit ook geldt voor Europees burgerschapsonderwijs. Verder is het vaak het geval dat havo en vwo leerlingen meer kans krijgen om op buitenlandse reis of uitwisseling te gaan tijdens hun middelbare schooltijd dan vmbo leerlingen. Dit zorgt ervoor dat er een verschil ontstaat in de kans om ervaring op te doen tussen vmbo leerlingen en havo of vwo leerlingen en daarmee een verschil in de mate waarop een Europese identiteit ontwikkelt kan worden. In vervolgonderzoek is het dan ook nuttig om onderscheid te maken in onderwijsniveau om zo te kunnen controleren of er verschillen bestaan in het effect van zowel onderwijs als ervaring op de sterkte van de Europese identiteit van middelbare schoolleerlingen.

Naast leeftijd en onderwijsniveau zijn er in dit onderzoek meer beperkingen die belangrijk zijn om te benoemen. De volgende beperking heeft betrekking op het concept SES. SES is gemeten aan de hand van het opleidingsniveau van de leerlingen en hun ouders. Eigenlijk wordt SES bepaald op basis van opleiding, inkomen en status op de arbeidsmarkt. Hierdoor kan niet verzekerd worden dat een hoger opleidingsniveau ook daadwerkelijk gelijk staat aan een hogere SES, omdat de andere factoren niet zijn meegenomen.

Daarnaast is de schaal voor SES niet heel betrouwbaar, omdat het opleidingsniveau van de ouders maar matig met elkaar samenhangt. Een andere beperking heeft betrekking op het concept burgerschap buiten school. Leerlingen kunnen een andere interpretatie hebben van hoe vaak en op welke manier ze bij de activiteiten betrokken zijn en daarmee anders antwoord geven. De laatste beperking heeft te maken met de tijd waarin het ICCS-onderzoek is afgenomen. Dit ICCS-onderzoek is afgenomen in februari, maart en april 2016. Sinds die tijd is er in Nederland alleen maar meer aandacht voor burgerschapsonderwijs en is er een belangrijke nieuwe wet aangenomen in 2021 die ervoor moet zorgen dat scholen duidelijker weten wat van hen verwacht wordt op het gebied van burgerschapsonderwijs. Het zou daarom zomaar zo kunnen zijn dat dit onderzoek andere uitkomsten zou hebben als het nu zou worden afgenomen dan 5 jaar geleden.

De tijd waarin we leven wordt gekenmerkt door meerdere grote internationale ontwikkelingen en gebeurtenissen. Om hiermee om te kunnen gaan is verbondenheid binnen Europa dan ook van groot belang. Zonder deze verbondenheid is het lastig de kenmerken van de EU, zoals vrijheid, verdraagzaamheid, solidariteit en gelijkheid te waarborgen. Daarnaast is het ook moeilijk om de waarden vrede, stabiliteit en welvaart van de EU in stand te houden en internationale conflicten tegen te gaan. Alleen wanneer de gezamenlijke Europese manier van leven die hierop gebaseerd is behouden wordt kan er opgetreden worden tegen bijvoorbeeld de coronapandemie of de dreiging vanuit Rusland. Het behouden van de gezamenlijke Europese manier van leven is alleen mogelijk wanneer er sprake is van een gezamenlijke Europese identiteit. Zo'n gezamenlijke identiteit kan alleen in stand gehouden worden wanneer inwoners van Europa zelf Europa in hun identiteit kunnen en willen betrekken. Zonder internationaal burgerschapsonderwijs en kennis over de samenleving is het voor jongeren lastig om zich als persoon en als burger te ontwikkelen en hun identiteit te kunnen vormen. Hierin is overeenkomst in het burgerschapsonderwijs per onderwijsniveau ook van belang. Verschillen in de manier waarop burgerschapsonderwijs wordt aangeboden tussen vmbo leerlingen en havo of vwo leerlingen zorgt namelijk voor minder burgerschapskennis onder vmbo leerlingen, wat vervolgens weer zorgt voor minder verbondenheid met de waarden en kenmerken van Europa (Eidhof, 2020). Het is dan ook essentieel dat er voldoende en frequent aandacht wordt besteed aan onderzoek naar en toepassing van gelijkgesteld internationaal burgerschapsonderwijs binnen het onderwijssysteem in Nederland.

Referenties

- Agirdag, O., Huyst, P., & Van Houtte, M. (2012). Determinants of the Formation of a European Identity among Children: Individual- and School-Level Influences. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 50(2), 198–213. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2011.02205.x>
- BNR. (2020, 25 juni). *Compromis coronafonds essentieel tegen geopolitieke dreigingen*. bnr.nl. Geraadpleegd op 17 maart 2022, van <https://www.bnr.nl/nieuws/internationaal/10413849/saamhorigheid-eu-essentieel-om-geopolitieke-bedreigingen-hoofd-te-bieden>
- Cojocaru, C. (2019). Erasmus mobilities and European identity- an exploratory incursion. *Journal of Educational Sciences*, 40(2), 66–78. <https://doi.org/10.35923/jes.2019.2.06>
- De Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs. (2021, 6 september). *Wereldburgerschapsonderwijs: kleine stap met veel impact*. Nuffic. Geraadpleegd op 5 maart 2022, van <https://www.nuffic.nl/nieuws/wereldburgerschapsonderwijs-kleine-stap-met-veel-impact>
- Eidhof, B. B. F. (2018). *Het Wilhelmus voorbij*. Uitgeverij Van Genneep.
- Eidhof, B. (2020, 10 mei). *1. De relevantie van burgerschapsonderwijs*. Bureau Common Ground. Geraadpleegd op 23 mei 2022, van <https://www.bureaucommonground.nl/inleiding-burgerschapsonderwijs/1-de-relevantie-van-burgerschapsonderwijs>
- Europese Commissie. (2020). *De EU - Wat ze is en wat ze doet*. op.europa.eu. Geraadpleegd op 17 maart 2022, van <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/nl/>
- Faas, D. (2007). Youth, Europe and the Nation: The Political Knowledge, Interests and Identities of the New Generation of European Youth. *Journal of Youth Studies*, 10(2), 161–181. <https://doi.org/10.1080/13676260601120161>

- ICCS. (2016). *iEA international Civic and Citizenship Education Study 2016: Technical Report*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Geraadpleegd op 18 maart 2022, van <https://www.iea.nl/publications/technical-reports/iccs-2016-technical-report>
- ICCS. (2016). *iEA international Civic and Citizenship Education Study 2016: User Guide*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Geraadpleegd op 20 februari 2022, van <https://www.iea.nl/data-tools/repository/iccs>
- Inglehart, R. (1970). Cognitive Mobilization and European Identity. *Comparative Politics*, 3(1), 45–70. <https://doi.org/10.2307/421501>
- Jugert, P., Šerek, J., & Stollberg, J. (2019). Contextual moderators of the link between national and European identity among European youth. *Journal of Youth Studies*, 22(4), 436–456. <https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1510176>
- Keating, A. (2009). Educating Europe's citizens: moving from national to post-national models of educating for European citizenship. *Citizenship Studies*, 13(2), 135–151. <https://doi.org/10.1080/13621020902731140>
- Keating, A. (2016). Are cosmopolitan dispositions learned at home, at school, or through contact with others? Evidence from young people in Europe. *Journal of Youth Studies*, 19(3), 338–357. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1072617>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, 22 juni). *Eerste Kamer stemt in met nieuwe wet voor burgerschapsonderwijs*. Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 5 maart 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/06/22/eerste-kamer-stemt-in-met-nieuwe-wet-voor-burgerschapsonderwijs>
- Mitchell, K. (2015). Rethinking the ‘Erasmus Effect’ on European identity. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 53(2), 330–348. <https://doi.org/10.1111/jcms.12152>

- Munniksma, A., Dijkstra, A. B., van der Veen, I., Ledoux, G., van de Werfhorst, H. G., & ten Dam, G. T. M. (2017). *Burgerschap in het voortgezet onderwijs: Nederland in vergelijkend perspectief*. Amsterdam University Press.
- Papatsiba, V. (2006). Making higher education more European through student mobility? Revisiting EU initiatives in the context of the Bologna Process. *Comparative Education*, 42(1), 93–111. <https://doi.org/10.1080/03050060500515785>
- Trouw. (2006, 19 oktober). Europese identiteit bezig zich te ontwikkelen. *Trouw*. <https://www.trouw.nl/nieuws/europese-identiteit-bezig-zich-te-ontwikkelen~bd94b930/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Van der Meer, T., Wanders, F., Thijs, P., Mulder, L., Aizenberg, E., Ten Dam, G., & Van de Werfhorst, H. (2021). *Democratische kernwaarden in het voortgezet onderwijs*. Universiteit van Amsterdam. <https://adks.nl/wp-content/uploads/2021/03/ADKS-rapport-jaar-2-Democratische-kernwaarden-in-het-voortgezet-onderwijs.pdf>
- Verhaegen, S., & Hooghe, M. (2015). Does more knowledge about the European Union lead to a stronger European identity? A comparative analysis among adolescents in 21 European member states. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 28(2), 127–146. <https://doi.org/10.1080/13511610.2014.1000836>
- Verhaegen, S., Hooghe, M., & Quintelier, E. (2017). The effect of political trust and trust in European citizens on European identity. *European Political Science Review*, 9(2), 161–181. <https://doi.org/10.1017/S1755773915000314>
- Volt. (2021). Verkiezingsprogramma 2021-2025. Geraadpleegd van https://static1.squarespace.com/static/5f82f878bf19dc36c8f0f0c9/t/605268fdc190496c5f653579/1616013576737/Volt_nl_programma_CR-16-3-22.pdf

Bijlage 1

SPSS syntax en output voor de univariate en bivariate statistische analyses

Voor dit onderzoek is de Nederlandse data gebruikt, alle andere landen zijn niet meegenomen in de berekeningen. Per Nederlandse schoolklas is er één meisje en één jongen geselecteerd zonder missende waarden op één van de variabelen. Alle andere meisjes en jongens zijn uit de dataset verwijderd. In de klas met code 111303 zitten alleen maar meisjes zonder missende waarden op de variabelen. In de klassen met codes 100403 en 104101 zitten alleen maar meisjes en geen jongens. Om deze reden zijn er in deze drie klassen alleen maar meisjes meegenomen in de geselecteerde steekproef. Hieronder is een overzicht te zien van de beschrijvende statistieken van de totale steekproef en de geselecteerde steekproef.

Totale steekproef

Syntax	DESCRIPTIVES VARIABLES=EURO_IDEN EURO_LRN SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.																																														
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">Descriptive Statistics</th> </tr> <tr> <th></th> <th>N</th> <th>Minimum</th> <th>Maximum</th> <th>Mean</th> <th>Std. Deviation</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>EURO_IDEN</td> <td>2792</td> <td>1,00</td> <td>4,00</td> <td>3,2429</td> <td>,56646</td> </tr> <tr> <td>EURO_LRN</td> <td>2789</td> <td>1,00</td> <td>4,00</td> <td>2,6631</td> <td>,60790</td> </tr> <tr> <td>SES_PARENTS</td> <td>2659</td> <td>1,00</td> <td>5,00</td> <td>3,5511</td> <td>,97640</td> </tr> <tr> <td>Burg_buitenschool_nieuw</td> <td>2795</td> <td>1,00</td> <td>4,00</td> <td>1,6922</td> <td>,46601</td> </tr> <tr> <td>Valid N (listwise)</td> <td>2645</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>					Descriptive Statistics							N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	EURO_IDEN	2792	1,00	4,00	3,2429	,56646	EURO_LRN	2789	1,00	4,00	2,6631	,60790	SES_PARENTS	2659	1,00	5,00	3,5511	,97640	Burg_buitenschool_nieuw	2795	1,00	4,00	1,6922	,46601	Valid N (listwise)	2645				
Descriptive Statistics																																															
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation																																										
EURO_IDEN	2792	1,00	4,00	3,2429	,56646																																										
EURO_LRN	2789	1,00	4,00	2,6631	,60790																																										
SES_PARENTS	2659	1,00	5,00	3,5511	,97640																																										
Burg_buitenschool_nieuw	2795	1,00	4,00	1,6922	,46601																																										
Valid N (listwise)	2645																																														
Syntax	FREQUENCIES VARIABLES=EU_ERV_dich afkomst_dich_S_GENDER /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /ORDER=ANALYSIS.																																														
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">EU_ERV_dich EU_ERV_dich</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th>Frequency</th> <th>Percent</th> <th>Valid Percent</th> <th>Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Valid</td> <td>,00</td> <td>2711</td> <td>96,4</td> <td>97,0</td> <td>97,0</td> </tr> <tr> <td>1,00</td> <td>83</td> <td>3,0</td> <td>3,0</td> <td>100,0</td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>2794</td> <td>99,4</td> <td>100,0</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Missing</td> <td>System</td> <td>18</td> <td>,6</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td></td> <td>2812</td> <td>100,0</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>					EU_ERV_dich EU_ERV_dich								Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid	,00	2711	96,4	97,0	97,0	1,00	83	3,0	3,0	100,0	Total	2794	99,4	100,0		Missing	System	18	,6			Total		2812	100,0				
EU_ERV_dich EU_ERV_dich																																															
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																																										
Valid	,00	2711	96,4	97,0	97,0																																										
	1,00	83	3,0	3,0	100,0																																										
	Total	2794	99,4	100,0																																											
Missing	System	18	,6																																												
Total		2812	100,0																																												

afkomst_dich_afkomst_dich_					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	231	8,2	8,3	8,3
	1,00	2543	90,4	91,7	100,0
	Total	2774	98,6	100,0	
Missing	System	38	1,4		
Total		2812	100,0		

S_GENDER Student gender					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0 Boy	1389	49,4	49,4	49,4
	1 Girl	1423	50,6	50,6	100,0
	Total	2812	100,0	100,0	

Geselecteerde steekproef

Syntax	DESCRIPTIVES VARIABLES=EURO_IDEN EURO_LRN SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.																																										
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">Descriptive Statistics</th> </tr> <tr> <th></th> <th>N</th> <th>Minimum</th> <th>Maximum</th> <th>Mean</th> <th>Std. Deviation</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>EURO_IDEN</td> <td>243</td> <td>2,25</td> <td>4,00</td> <td>3,7305</td> <td>,35989</td> </tr> <tr> <td>EURO_LRN</td> <td>243</td> <td>1,00</td> <td>4,00</td> <td>2,6986</td> <td>,60935</td> </tr> <tr> <td>SES_PARENTS</td> <td>243</td> <td>1,00</td> <td>5,00</td> <td>3,5021</td> <td>,96263</td> </tr> <tr> <td>Burg_buitenschool_nieuw</td> <td>243</td> <td>1,00</td> <td>3,11</td> <td>1,6808</td> <td>,44439</td> </tr> <tr> <td>Valid N (listwise)</td> <td>243</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Descriptive Statistics							N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	EURO_IDEN	243	2,25	4,00	3,7305	,35989	EURO_LRN	243	1,00	4,00	2,6986	,60935	SES_PARENTS	243	1,00	5,00	3,5021	,96263	Burg_buitenschool_nieuw	243	1,00	3,11	1,6808	,44439	Valid N (listwise)	243				
Descriptive Statistics																																											
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation																																						
EURO_IDEN	243	2,25	4,00	3,7305	,35989																																						
EURO_LRN	243	1,00	4,00	2,6986	,60935																																						
SES_PARENTS	243	1,00	5,00	3,5021	,96263																																						
Burg_buitenschool_nieuw	243	1,00	3,11	1,6808	,44439																																						
Valid N (listwise)	243																																										
Syntax	FREQUENCIES VARIABLES=EU_ERV_dich Afkomst_dich S_GENDER /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /ORDER=ANALYSIS.																																										
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">EU_ERV_dich EU_ERV_dich</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th>Frequency</th> <th>Percent</th> <th>Valid Percent</th> <th>Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Valid</td> <td>,00</td> <td>237</td> <td>97,5</td> <td>97,5</td> <td>97,5</td> </tr> <tr> <td>1,00</td> <td>6</td> <td>2,5</td> <td>2,5</td> <td>100,0</td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>243</td> <td>100,0</td> <td>100,0</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	EU_ERV_dich EU_ERV_dich								Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid	,00	237	97,5	97,5	97,5	1,00	6	2,5	2,5	100,0	Total	243	100,0	100,0															
EU_ERV_dich EU_ERV_dich																																											
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																																						
Valid	,00	237	97,5	97,5	97,5																																						
	1,00	6	2,5	2,5	100,0																																						
	Total	243	100,0	100,0																																							

Afkomst_dich Afkomst_dich					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	7	2,9	2,9	2,9
	1,00	236	97,1	97,1	100,0
Total		243	100,0	100,0	

S_GENDER Student gender					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0 Boy	120	49,4	49,4	49,4
	1 Girl	123	50,6	50,6	100,0
Total		243	100,0	100,0	

De totale steekproef en de geselecteerde steekproef zijn bij benadering gelijk aan elkaar. Er is namelijk te zien dat er minimale verschillen zijn tussen de twee steekproeven. Hieruit is op te maken dat de geselecteerde steekproef representatief is ten opzichte van de totale steekproef.

Afhankelijke variabele

Hieronder is een overzicht te zien van alle variabelen die in de analyses zijn opgenomen en hun totstandkoming.

Oorspronkelijke items Europese identiteit

Syntax	<pre>*Europese identiteit. DATASET ACTIVATE DataSet8. FREQUENCIES VARIABLES=ES3G01A ES3G01B ES3G01C ES3G01D /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</pre>
---------------	--

Output		Statistics				
		ES3G01A Yourself/ I see myself as European	ES3G01B Yourself/ I am proud to live in Europe	ES3G01C Yourself/ I feel part of Europe	ES3G01D Yourself/ I see myself first as a citizen of Europe and then as a citizen of the world	
N	Valid	243	243	243	243	
	Missing	0	0	0	0	
Mean		1,11	1,12	1,31	1,54	
Median		1,00	1,00	1,00	1,00	
Std. Deviation		,347	,337	,552	,717	
Minimum		1	1	1	1	
Maximum		4	3	4	4	
Percentiles	25	1,00	1,00	1,00	1,00	
	50	1,00	1,00	1,00	1,00	
	75	1,00	1,00	2,00	2,00	
ES3G01A Yourself/ I see myself as European						
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	1 Strongly agree	219	90,1	90,1	90,1	
	2 Agree	23	9,5	9,5	99,6	
	4 Strongly disagree	1	,4	,4	100,0	
	Total	243	100,0	100,0		
ES3G01B Yourself/ I am proud to live in Europe						
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	1 Strongly agree	215	88,5	88,5	88,5	
	2 Agree	27	11,1	11,1	99,6	
	3 Disagree	1	,4	,4	100,0	
	Total	243	100,0	100,0		
ES3G01C Yourself/ I feel part of Europe						
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	1 Strongly agree	177	72,8	72,8	72,8	
	2 Agree	59	24,3	24,3	97,1	
	3 Disagree	5	2,1	2,1	99,2	
	4 Strongly disagree	2	,8	,8	100,0	
	Total	243	100,0	100,0		

ES3G01D Yourself/ I see myself first as a citizen of Europe and then as a citizen of the world					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Strongly agree	139	57,2	57,2	57,2
	2 Agree	80	32,9	32,9	90,1
	3 Disagree	20	8,2	8,2	98,4
	4 Strongly disagree	4	1,6	1,6	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

Syntax	*Beschrijvende statistieken. *Europese identiteit. DATASET ACTIVATE DataSet1. DESCRIPTIVES VARIABLES=ES3G01A ES3G01B ES3G01C ES3G01D /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
---------------	---

Descriptive Statistics						
		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ES3G01A	Yourself/ I see myself as European	243	1	4	1,11	,347
ES3G01B	Yourself/ I am proud to live in Europe	243	1	3	1,12	,337
ES3G01C	Yourself/ I feel part of Europe	243	1	4	1,31	,552
ES3G01D	Yourself/ I see myself first as a citizen of Europe and then as a citizen of the world	243	1	4	1,54	,717
Valid N (listwise)		243				

De frequentieverdelingen en beschrijvende statistieken van de vier oorspronkelijke items van de schaalvariabele Europese identiteit zijn hierboven te zien. Hogere scores op de oorspronkelijke items betekenen dat leerlingen het minder eens zijn met de uitspraak en lagere waarden betekenen dat leerlingen het sterker eens zijn met de uitspraak. Er is ook te zien dat leerlingen laag scoren (dus zich sterker met Europa identificeren) op de vier verschillende items. Behalve op het vierde item die meet of leerlingen zich eerst als een inwoner van Europe zien en dan als een inwoner van de wereld. Hier ligt het gemiddelde iets hoger.

Bewerkingen Europese identiteit

Syntax	<p>*Spiegelen Europese identiteit. RECODE ES3G01A ES3G01B ES3G01C ES3G01D (1=4) (2=3) (3=2) (4=1) INTO EU_IDEN1 EU_IDEN2 EU_IDEN3 EU_IDEN4. VARIABLE LABELS EU_IDEN1 'EU_IDEN1' /EU_IDEN2 'EU_IDEN2' /EU_IDEN3 'EU_IDEN3' /EU_IDEN4 'EU_IDEN4'. EXECUTE.</p> <p>Om een variabele te verkrijgen waarbij een hoge score duidt op een sterke Europese identiteit zijn de antwoordcategorieën van het eerste en laatste item gespiegeld (1 en 4) en van het tweede en derde item (2 en 3).</p>						
Syntax	<p>*Cronbach's alpha Europese identiteit. RELIABILITY /VARIABLES=ES3G01A ES3G01B ES3G01C ES3G01D /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.</p> <p>Om te kunnen controleren of de items goed met elkaar samenhangen en betrouwbaar zijn om het concept Europese identiteit mee te meten is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. De Cronbachs alpha=0,66. Dit houdt in dat er een redelijk hoge mate van betrouwbaarheid is. Met andere woorden, een hoge interne consistentie tussen de vragen, waarmee deze items betrouwbaar zijn om Europese identiteit mee te meten.</p>						
Output	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Reliability Statistics</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">Cronbach's Alpha</th> <th style="text-align: center;">N of Items</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,656</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> </tbody> </table>	Reliability Statistics		Cronbach's Alpha	N of Items	,656	4
Reliability Statistics							
Cronbach's Alpha	N of Items						
,656	4						
Syntax	<p>*Schaal Europese identiteit. COMPUTE EURO_IDEN=MEAN(EU_IDEN1,EU_IDEN2,EU_IDEN3,EU_IDEN4). EXECUTE.</p> <p>Als laatste bewerking zijn de itemscores opgeteld en gemiddeld tot een schaal.</p>						

Nieuwe variabele Europese identiteit

Syntax	<p>*Nieuwe variabele Europese iden. frequenties. FREQUENCIES VARIABLES=EURO_IDEN /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</p>
---------------	---

Output	Statistics																																																		
	Variables EURO_IDEN																																																		
	<table border="1"> <tr> <td rowspan="2">N</td> <td>Valid</td> <td>243</td> </tr> <tr> <td>Missing</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Mean</td> <td></td> <td>3,7305</td> </tr> <tr> <td>Std. Deviation</td> <td></td> <td>,35989</td> </tr> <tr> <td>Minimum</td> <td></td> <td>2,25</td> </tr> <tr> <td>Maximum</td> <td></td> <td>4,00</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Percentiles</td> <td>25</td> <td>3,5000</td> </tr> <tr> <td>50</td> <td>4,0000</td> </tr> <tr> <td>75</td> <td>4,0000</td> </tr> </table>	N	Valid	243	Missing	0	Mean		3,7305	Std. Deviation		,35989	Minimum		2,25	Maximum		4,00	Percentiles	25	3,5000	50	4,0000	75	4,0000																										
N	Valid		243																																																
	Missing	0																																																	
Mean		3,7305																																																	
Std. Deviation		,35989																																																	
Minimum		2,25																																																	
Maximum		4,00																																																	
Percentiles	25	3,5000																																																	
	50	4,0000																																																	
	75	4,0000																																																	
	EURO_IDEN																																																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Frequency</th> <th>Percent</th> <th>Valid Percent</th> <th>Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Valid 2,25</td> <td>1</td> <td>,4</td> <td>,4</td> <td>,4</td> </tr> <tr> <td>2,50</td> <td>2</td> <td>,8</td> <td>,8</td> <td>1,2</td> </tr> <tr> <td>2,75</td> <td>5</td> <td>2,1</td> <td>2,1</td> <td>3,3</td> </tr> <tr> <td>3,00</td> <td>14</td> <td>5,8</td> <td>5,8</td> <td>9,1</td> </tr> <tr> <td>3,25</td> <td>13</td> <td>5,3</td> <td>5,3</td> <td>14,4</td> </tr> <tr> <td>3,50</td> <td>37</td> <td>15,2</td> <td>15,2</td> <td>29,6</td> </tr> <tr> <td>3,75</td> <td>49</td> <td>20,2</td> <td>20,2</td> <td>49,8</td> </tr> <tr> <td>4,00</td> <td>122</td> <td>50,2</td> <td>50,2</td> <td>100,0</td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>243</td> <td>100,0</td> <td>100,0</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid 2,25	1	,4	,4	,4	2,50	2	,8	,8	1,2	2,75	5	2,1	2,1	3,3	3,00	14	5,8	5,8	9,1	3,25	13	5,3	5,3	14,4	3,50	37	15,2	15,2	29,6	3,75	49	20,2	20,2	49,8	4,00	122	50,2	50,2	100,0	Total	243	100,0	100,0	
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																																															
Valid 2,25	1	,4	,4	,4																																															
2,50	2	,8	,8	1,2																																															
2,75	5	2,1	2,1	3,3																																															
3,00	14	5,8	5,8	9,1																																															
3,25	13	5,3	5,3	14,4																																															
3,50	37	15,2	15,2	29,6																																															
3,75	49	20,2	20,2	49,8																																															
4,00	122	50,2	50,2	100,0																																															
Total	243	100,0	100,0																																																
Syntax	<p>*beschrijvende statistieken nieuwe variabele EU iden. DESCRIPTIVES VARIABLES=EURO_IDEN /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.</p>																																																		

Ouput	Descriptive Statistics					
		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
	EURO_IDEN	243	2,25	4,00	3,7305	,35989
	Valid N (listwise)	243				

Hierboven zijn de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken te zien van de nieuwe variabele Europese identiteit. Er is te zien dat de variabele normaal verdeeld is. Daarnaast is ook te zien dat de leerlingen over het algemeen redelijk hoog scoren op de variabele, wat betekent dat er over het algemeen sprake lijkt te zijn van een sterke(re) Europese identiteit.

Afhankelijke variabelen

Oorspronkelijke items onderwijs over Europa

Syntax	*Frequentietabellen items onderwijs over Europa. FREQUENCIES VARIABLES=ES3G02A ES3G02B ES3G02C ES3G02D /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.																																																																																																									
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="2"></th> <th>ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries</th> <th>ES3G02B Opportunity to learn/The history of Europe</th> <th>ES3G02C Opportunity to learn/Political and social issues in other European countries</th> <th>ES3G02D Opportunity to learn/Political and economic integration between European countries</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">N</td> <td>Valid</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> </tr> <tr> <td>Missing</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Mean</td> <td></td> <td>2,47</td> <td>1,75</td> <td>2,52</td> <td>2,46</td> </tr> <tr> <td>Std. Deviation</td> <td></td> <td>,789</td> <td>,785</td> <td>,768</td> <td>,849</td> </tr> <tr> <td>Minimum</td> <td></td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Maximum</td> <td></td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Percentiles</td> <td>25</td> <td>2,00</td> <td>1,00</td> <td>2,00</td> <td>2,00</td> </tr> <tr> <td>50</td> <td>2,00</td> <td>2,00</td> <td>2,00</td> <td>2,00</td> </tr> <tr> <td>75</td> <td>3,00</td> <td>2,00</td> <td>3,00</td> <td>3,00</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries</th> </tr> <tr> <th colspan="2"></th> <th>Frequency</th> <th>Percent</th> <th>Valid Percent</th> <th>Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="5">Valid</td> <td>1 To a large extent</td> <td>20</td> <td>8,2</td> <td>8,2</td> <td>8,2</td> </tr> <tr> <td>2 To a moderate extent</td> <td>114</td> <td>46,9</td> <td>46,9</td> <td>55,1</td> </tr> <tr> <td>3 To a small extent</td> <td>84</td> <td>34,6</td> <td>34,6</td> <td>89,7</td> </tr> <tr> <td>4 Not at all</td> <td>25</td> <td>10,3</td> <td>10,3</td> <td>100,0</td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>243</td> <td>100,0</td> <td>100,0</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>					Statistics								ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries	ES3G02B Opportunity to learn/The history of Europe	ES3G02C Opportunity to learn/Political and social issues in other European countries	ES3G02D Opportunity to learn/Political and economic integration between European countries	N	Valid	243	243	243	243	Missing	0	0	0	0	Mean		2,47	1,75	2,52	2,46	Std. Deviation		,789	,785	,768	,849	Minimum		1	1	1	1	Maximum		4	4	4	4	Percentiles	25	2,00	1,00	2,00	2,00	50	2,00	2,00	2,00	2,00	75	3,00	2,00	3,00	3,00	ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries								Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid	1 To a large extent	20	8,2	8,2	8,2	2 To a moderate extent	114	46,9	46,9	55,1	3 To a small extent	84	34,6	34,6	89,7	4 Not at all	25	10,3	10,3	100,0	Total	243	100,0	100,0	
Statistics																																																																																																										
		ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries	ES3G02B Opportunity to learn/The history of Europe	ES3G02C Opportunity to learn/Political and social issues in other European countries	ES3G02D Opportunity to learn/Political and economic integration between European countries																																																																																																					
N	Valid	243	243	243	243																																																																																																					
	Missing	0	0	0	0																																																																																																					
Mean		2,47	1,75	2,52	2,46																																																																																																					
Std. Deviation		,789	,785	,768	,849																																																																																																					
Minimum		1	1	1	1																																																																																																					
Maximum		4	4	4	4																																																																																																					
Percentiles	25	2,00	1,00	2,00	2,00																																																																																																					
	50	2,00	2,00	2,00	2,00																																																																																																					
	75	3,00	2,00	3,00	3,00																																																																																																					
ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries																																																																																																										
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																																																																																																					
Valid	1 To a large extent	20	8,2	8,2	8,2																																																																																																					
	2 To a moderate extent	114	46,9	46,9	55,1																																																																																																					
	3 To a small extent	84	34,6	34,6	89,7																																																																																																					
	4 Not at all	25	10,3	10,3	100,0																																																																																																					
	Total	243	100,0	100,0																																																																																																						

ES3G02B Opportunity to learn/The history of Europe					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 To a large extent	104	42,8	42,8	42,8
	2 To a moderate extent	103	42,4	42,4	85,2
	3 To a small extent	28	11,5	11,5	96,7
	4 Not at all	8	3,3	3,3	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

ES3G02C Opportunity to learn/Political and social issues in other European countries					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 To a large extent	16	6,6	6,6	6,6
	2 To a moderate extent	109	44,9	44,9	51,4
	3 To a small extent	93	38,3	38,3	89,7
	4 Not at all	25	10,3	10,3	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

ES3G02D Opportunity to learn/Political and economic integration between European countries					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 To a large extent	27	11,1	11,1	11,1
	2 To a moderate extent	107	44,0	44,0	55,1
	3 To a small extent	79	32,5	32,5	87,7
	4 Not at all	30	12,3	12,3	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

Syntax	*Beschrijvende statistieken items onderwijs over Europa. DESCRIPTIVES VARIABLES=ES3G02A ES3G02B ES3G02C ES3G02D /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
---------------	--

Output	Descriptive Statistics					
		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
	ES3G02A Opportunity to learn/Political and economic systems of other European countries	243	1	4	2,47	,789
	ES3G02B Opportunity to learn/The history of Europe	243	1	4	1,75	,785
	ES3G02C Opportunity to learn/Political and social issues in other European countries	243	1	4	2,52	,768
	ES3G02D Opportunity to learn/Political and economic integration between European countries	243	1	4	2,46	,849
	Valid N (listwise)	243				

De frequentieverdelingen en beschrijvende statistieken van de vier oorspronkelijke items van de schaalvariabele onderwijs over Europa zijn hierboven te zien. Hogere scores op de oorspronkelijke items

betekenen dat leerlingen minder onderwijs over Europa en Europese zaken krijgen en lagere waarden betekenen meer onderwijs. Verder is er te zien dat leerlingen over het algemeen gemiddeld scoren op de vier verschillende items. Behalve op het tweede item die meet in welke mate leerlingen onderwijs krijgen over de geschiedenis van Europa. Hier ligt het gemiddelde iets lager.

Bewerkingen onderwijs over Europa

Syntax	<p>*Spiegelen antwoordcategorien onderwijs over Europa. RECODE ES3G02A ES3G02B ES3G02C ES3G02D (1=4) (2=3) (3=2) (4=1) INTO EU_LRN1 EU_LRN2 EU_LRN3 EU_LRN4. VARIABLE LABELS EU_LRN1 'EU_LRN1' /EU_LRN2 'EU_LRN2' /EU_LRN3 'EU_LRN3' / EU_LRN4 'EU_LRN4'. EXECUTE.</p> <p>Om een variabele te verkrijgen waarbij een hoge score duidt op meer onderwijs over Europa zijn de antwoordcategorien van het eerste en laatste item gespiegeld (1 en 4) en van het tweede en derde item (2 en 3).</p>						
Syntax	<p>*Cronbach's alpha onderwijs over Europa. RELIABILITY /VARIABLES=ES3G02A ES3G02B ES3G02C ES3G02D /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.</p> <p>De Cronbachs alpha=0,76. Dit houdt in dat er een hoge mate van betrouwbaarheid is. Met andere woorden, een hoge interne consistentie tussen de vragen, waarmee deze items betrouwbaar zijn om onderwijs over Europa mee te meten.</p>						
Output	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Reliability Statistics</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">Cronbach's Alpha</th> <th style="text-align: center;">N of Items</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,761</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> </tbody> </table>	Reliability Statistics		Cronbach's Alpha	N of Items	,761	4
Reliability Statistics							
Cronbach's Alpha	N of Items						
,761	4						
Syntax	<p>*Schaal onderwijs over Europa. COMPUTE EURO_LRN=MEAN(EU_LRN1,EU_LRN2,EU_LRN3,EU_LRN4). EXECUTE.</p>						

Nieuwe variabele onderwijs over Europa

Syntax	<p>*frequentietabellen nieuwe variabele onderwijs over Europa. FREQUENCIES VARIABLES=EURO_LRN /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</p>
---------------	--

Output

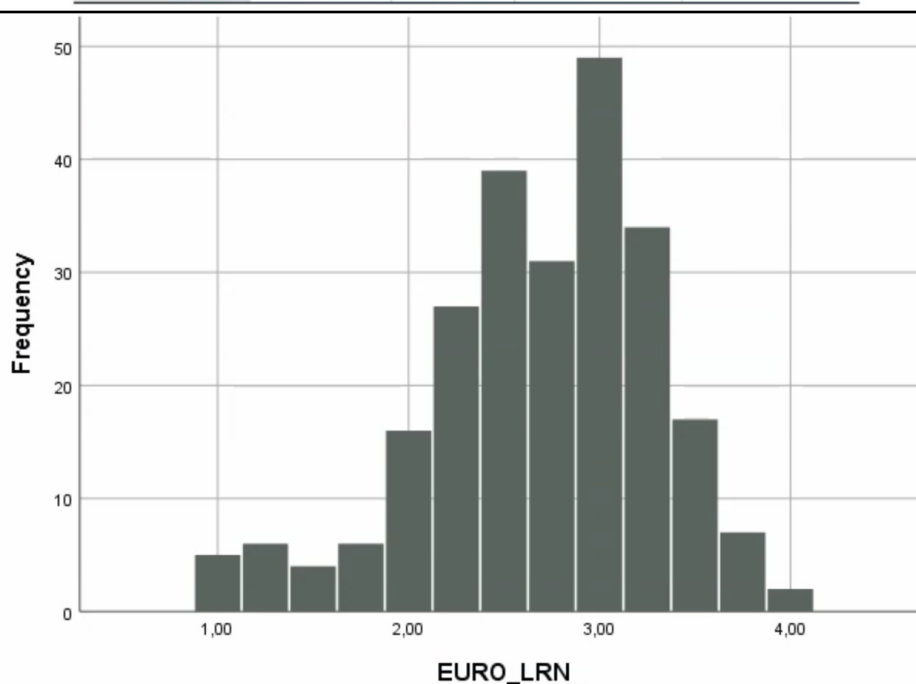
Statistics

Variables EURO_LRN

N	Valid	243
	Missing	0
Mean		2,6986
Std. Deviation		,60935
Minimum		1,00
Maximum		4,00
Percentiles	25	2,2500
	50	2,7500
	75	3,0000

EURO_LRN

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	5	2,1	2,1	2,1
	1,25	6	2,5	2,5	4,5
	1,50	4	1,6	1,6	6,2
	1,75	6	2,5	2,5	8,6
	2,00	16	6,6	6,6	15,2
	2,25	27	11,1	11,1	26,3
	2,50	39	16,0	16,0	42,4
	2,75	31	12,8	12,8	55,1
	3,00	49	20,2	20,2	75,3
	3,25	34	14,0	14,0	89,3
	3,50	17	7,0	7,0	96,3
	3,75	7	2,9	2,9	99,2
	4,00	2	,8	,8	100,0
	Total		243	100,0	100,0

Syntax	*beschrijvende statistieken nieuwe variabele onderwijs over Europa. DESCRIPTIVES VARIABLES=EURO_LRN /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.					
Output	Descriptive Statistics					
		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
	EURO_LRN	243	1,00	4,00	2,6986	,60935
	Valid N (listwise)	243				

Hierboven zijn de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken te zien van de nieuwe variabele onderwijs over Europa. Er is te zien dat de variabele normaal verdeeld is. Daarnaast is er ook te zien dat de leerlingen over het algemeen gemiddeld tot redelijk hoog scoren op de variabele, wat betekent dat er over het algemeen sprake lijkt te zijn van redelijk veel onderwijs over Europa en Europese zaken.

Oorspronkelijke items ervaring met Europa

Syntax	*frequentietabellen oorspronkelijke items ervaring met Europa. FREQUENCIES VARIABLES=IS3G15A IS3G15B IS3G15C IS3G15D IS3G15E IS3G15F IS3G15G /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.								
Output	Statistics								
		IS3G15A Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A youth organisation affiliated with political party or union	IS3G15B Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An environmenta l action group or organisation	IS3G15C Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A Human Rights organisation	IS3G15D Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A voluntary group doing something to help the community	IS3G15E Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An organisation collecting money for a social cause	IS3G15F Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A group of young people campaigning for an issue	IS3G15G Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An animal rights or animal welfare group	
	N	Valid	243	243	243	243	243	243	243
		Missing	0	0	0	0	0	0	0
		Mean	2,94	2,87	2,95	2,64	2,23	2,94	2,82
		Std. Deviation	,310	,370	,268	,655	,760	,267	,461
		Minimum	1	1	1	1	1	1	1
		Maximum	3	3	3	3	3	3	3
	Percentiles	25	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00
		50	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00
		75	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00

IS3G15A Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A youth organisation affiliated with political party or union

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	5	2,1	2,1	2,1
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	4	1,6	1,6	3,7
	3 No, I have never done this	234	96,3	96,3	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G15B Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An environmental action group or organisation

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	3	1,2	1,2	1,2
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	25	10,3	10,3	11,5
	3 No, I have never done this	215	88,5	88,5	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G15C Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A Human Rights organisation

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	3	1,2	1,2	1,2
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	6	2,5	2,5	3,7
	3 No, I have never done this	234	96,3	96,3	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G15D Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A voluntary group doing something to help the community

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	24	9,9	9,9	9,9
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	39	16,0	16,0	25,9
	3 No, I have never done this	180	74,1	74,1	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G15E Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An organisation collecting money for a social cause

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	48	19,8	19,8	19,8
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	90	37,0	37,0	56,8
	3 No, I have never done this	105	43,2	43,2	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G15F Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A group of young people campaigning for an issue

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	2	,8	,8	,8
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	10	4,1	4,1	4,9
	3 No, I have never done this	231	95,1	95,1	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G15G Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An animal rights or animal welfare group

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes, I have done this within the last twelve months	8	3,3	3,3	3,3
	2 Yes, I have done this but more than a year ago	27	11,1	11,1	14,4
	3 No, I have never done this	208	85,6	85,6	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

Syntax

*beschrijvende statistieken oorspronkelijke items ervaring met Europa.
 DESCRIPTIVES VARIABLES=IS3G15A IS3G15B IS3G15C IS3G15D IS3G15E IS3G15F IS3G15G
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Output	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
IS3G15A Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A youth organisation affiliated with political party or union	243	1	3	2,94	,310
IS3G15B Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An environmental action group or organisation	243	1	3	2,87	,370
IS3G15C Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A Human Rights organisation	243	1	3	2,95	,268
IS3G15D Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A voluntary group doing something to help the community	243	1	3	2,64	,655
IS3G15E Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An organisation collecting money for a social cause	243	1	3	2,23	,760
IS3G15F Your Activities Outside School/Have you ever been involved/A group of young people campaigning for an issue	243	1	3	2,94	,267
IS3G15G Your Activities Outside School/Have you ever been involved/An animal rights or animal welfare group	243	1	3	2,82	,461
Valid N (listwise)	243				

De frequentieverdelingen en beschrijvende statistieken van de zeven oorspronkelijke items van de schaalvariabele ervaring met Europa zijn hierboven te zien. Hogere scores op de oorspronkelijke items betekenen dat de leerlingen niet of minder vaak deelnemen aan een activiteit en lagere waarden betekenen dat de leerlingen vaker deelnemen aan de activiteit. Er is ook te zien dat leerlingen over het algemeen hoog scoren (dus niet of bijna nooit deelnemen of hebben deelgenomen aan de activiteit) op de zeven verschillende items. Behalve op het vijfde item, hier ligt het gemiddelde iets lager.

Bewerkingen ervaring met Europa

<p>Syntax</p>	<p>*Spiegelen ervaring met Europa. RECODE IS3G15A IS3G15B IS3G15C IS3G15D IS3G15E IS3G15F IS3G15G (1=3) (2=2) (3=1) INTO EU_ERV1 EU_ERV2 EU_ERV3 EU_ERV4 EU_ERV5 EU_ERV6 EU_ERV7. VARIABLE LABELS EU_ERV1 'EU_ERV1' /EU_ERV2 'EU_ERV2' /EU_ERV3 'EU_ERV3' / EU_ERV4 'EU_ERV4' /EU_ERV5 'EU_ERV5' /EU_ERV6 'EU_ERV6' /EU_ERV7 'EU_ERV7'. EXECUTE.</p> <p>De eerste en laatste antwoordcategorie van alle zeven items zijn gespiegeld (1 en 3) waarbij een hogere score duidt op meer ervaring.</p>						
<p>Syntax</p>	<p>*Cronbach's alpha Ervaring met Europa. RELIABILITY /VARIABLES=IS3G15A IS3G15B IS3G15C IS3G15D IS3G15E IS3G15F IS3G15G /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.</p> <p>De Cronbachs alpha=0,61. Dit houdt in dat er een redelijk hoge mate van betrouwbaarheid is. Met andere woorden, een hoge interne consistentie tussen de vragen, waarmee deze items betrouwbaar zijn om ervaring met Europa mee te meten.</p>						
<p>Output</p>	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Reliability Statistics</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">Cronbach's Alpha</th> <th style="text-align: center;">N of Items</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,605</td> <td style="text-align: center;">7</td> </tr> </tbody> </table>	Reliability Statistics		Cronbach's Alpha	N of Items	,605	7
Reliability Statistics							
Cronbach's Alpha	N of Items						
,605	7						
<p>Syntax</p>	<p>*Schaal Ervaring met Europa. COMPUTE EURO_ERV=MEAN(EU_ERV1,EU_ERV2,EU_ERV3,EU_ERV4,EU_ERV5,EU_ERV6,EU_ERV7). EXECUTE.</p>						
<p>Syntax</p>	<p>*Dichotome variabele maken Ervaring met Europa. RECODE EURO_ERV (1 thru 1.999=0) (2.0 thru 3.0=1) (ELSE=Copy) INTO EU_ERV_dich. VARIABLE LABELS EU_ERV_dich 'EU_ERV_dich'. EXECUTE.</p> <p>Vervolgens is de variabele nog gehercodeerd tot een dichotome variabele, omdat er niet voldoende variatie is om deze als continue variabele mee te nemen. De nieuwe antwoordcategorieën zijn 1=ja en 0=nee, waarbij antwoordcategorieën 2 en 3 beide de score 1 hebben gekregen en de antwoordcategorie 1 heeft de score 0 gekregen.</p>						

Nieuwe variabele ervaring met Europa

<p>Syntax</p>	<p>*frequentietabel nieuwe variabele ervaring met Europa. FREQUENCIES VARIABLES=EURO_ERV /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</p>
----------------------	---

Output

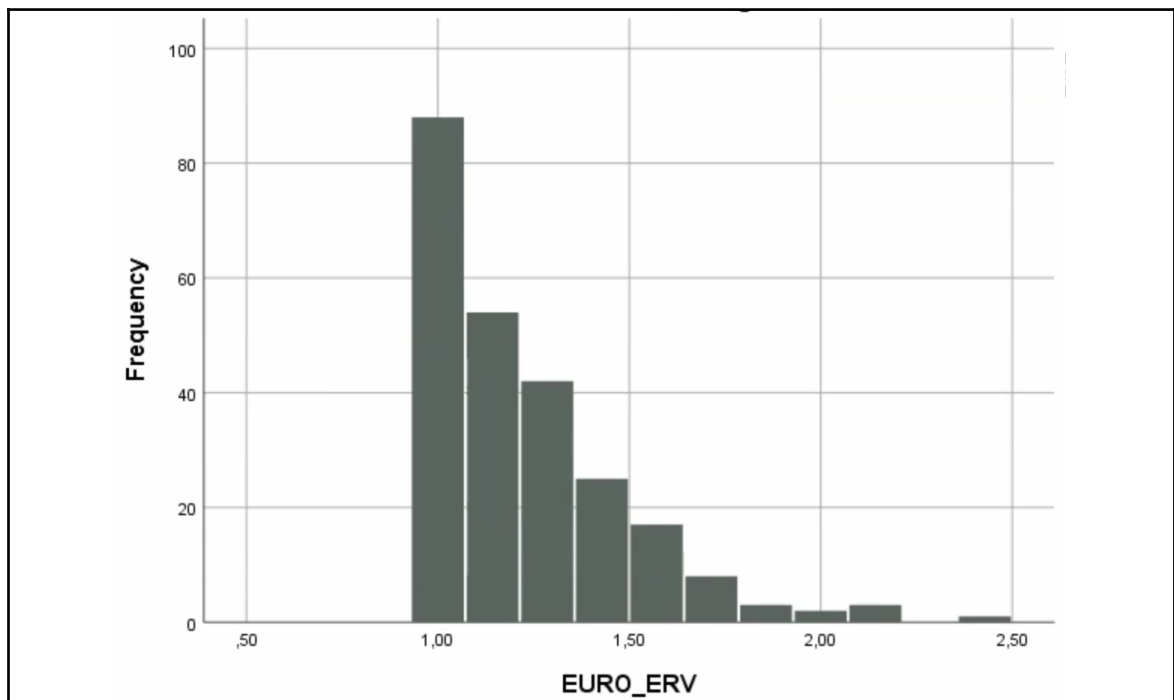
Statistics

Variables EURO_ERV

N	Valid	243
	Missing	0
Mean		1,2275
Std. Deviation		,25985
Minimum		1,00
Maximum		2,43
Percentiles	25	1,0000
	50	1,1429
	75	1,2857

EURO_ERV

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	88	36,2	36,2	36,2
	1,14	54	22,2	22,2	58,4
	1,29	42	17,3	17,3	75,7
	1,43	25	10,3	10,3	86,0
	1,57	17	7,0	7,0	93,0
	1,71	8	3,3	3,3	96,3
	1,86	3	1,2	1,2	97,5
	2,00	2	,8	,8	98,4
	2,14	3	1,2	1,2	99,6
	2,43	1	,4	,4	100,0
	Total		243	100,0	100,0

Syntax *beschrijvende statistieken nieuwe variabele ervaring met Europa.
 DESCRIPTIVES VARIABLES=EURO_ERV
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Output

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
EURO_ERV	243	1,00	2,43	1,2275	,25985
Valid N (listwise)	243				

Hierboven zijn de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken te zien van de nieuwe variabele ervaring met Europa. Er is te zien dat de variabele normaal verdeeld is. Daarnaast is ook te zien dat de meeste leerlingen (97,5%) geen ervaring met de Europese context en cultuur hebben.

Controlevariabelen

Oorspronkelijke items Sociaal Economische Status

Syntax *frequentietabellen items SES.
 FREQUENCIES VARIABLES=IS3G07 IS3G09
 /NTILES=4
 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN
 /HISTOGRAM
 /ORDER=ANALYSIS.

Output	Statistics				
		IS3G07 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your mother or <female guardian>	IS3G09 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your father or <male guardian>		
	N	Valid 243	243		
		Missing 0	0		
	Mean	2,50	2,50		
	Std. Deviation	1,026	1,173		
	Minimum	1	1		
	Maximum	5	5		
	Percentiles	25	1,00	1,00	
		50	3,00	3,00	
		75	3,00	3,00	
IS3G07 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your mother or <female guardian>					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 <ISCED level 6, 7 or 8>	72	29,6	29,6	29,6
	3 <ISCED level 3>	152	62,6	62,6	92,2
	4 <ISCED level 2>	16	6,6	6,6	98,8
	5 She did not complete <ISCED level 2>	3	1,2	1,2	100,0
	Total	243	100,0	100,0	
IS3G09 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your father or <male guardian>					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 <ISCED level 6, 7 or 8>	82	33,7	33,7	33,7
	3 <ISCED level 3>	131	53,9	53,9	87,7
	4 <ISCED level 2>	18	7,4	7,4	95,1
	5 He did not complete <ISCED level 2>	12	4,9	4,9	100,0
	Total	243	100,0	100,0	
Syntax	*beschrijvende statistieken items SES. DESCRIPTIVES VARIABLES=IS3G07 IS3G09 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.				

Output	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
IS3G07 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your mother or <female guardian>	243	1	5	2,50	1,026
IS3G09 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your father or <male guardian>	243	1	5	2,50	1,173
Valid N (listwise)	243				

De frequentieverdelingen en beschrijvende statistieken van de twee oorspronkelijke variabelen van de schaalvariabele SES zijn hierboven te zien. Hogere scores betekenen een lager opleidingsniveau en lagere scores betekenen een hoger opleidingsniveau. Leerlingen scoren gemiddeld op deze variabelen.

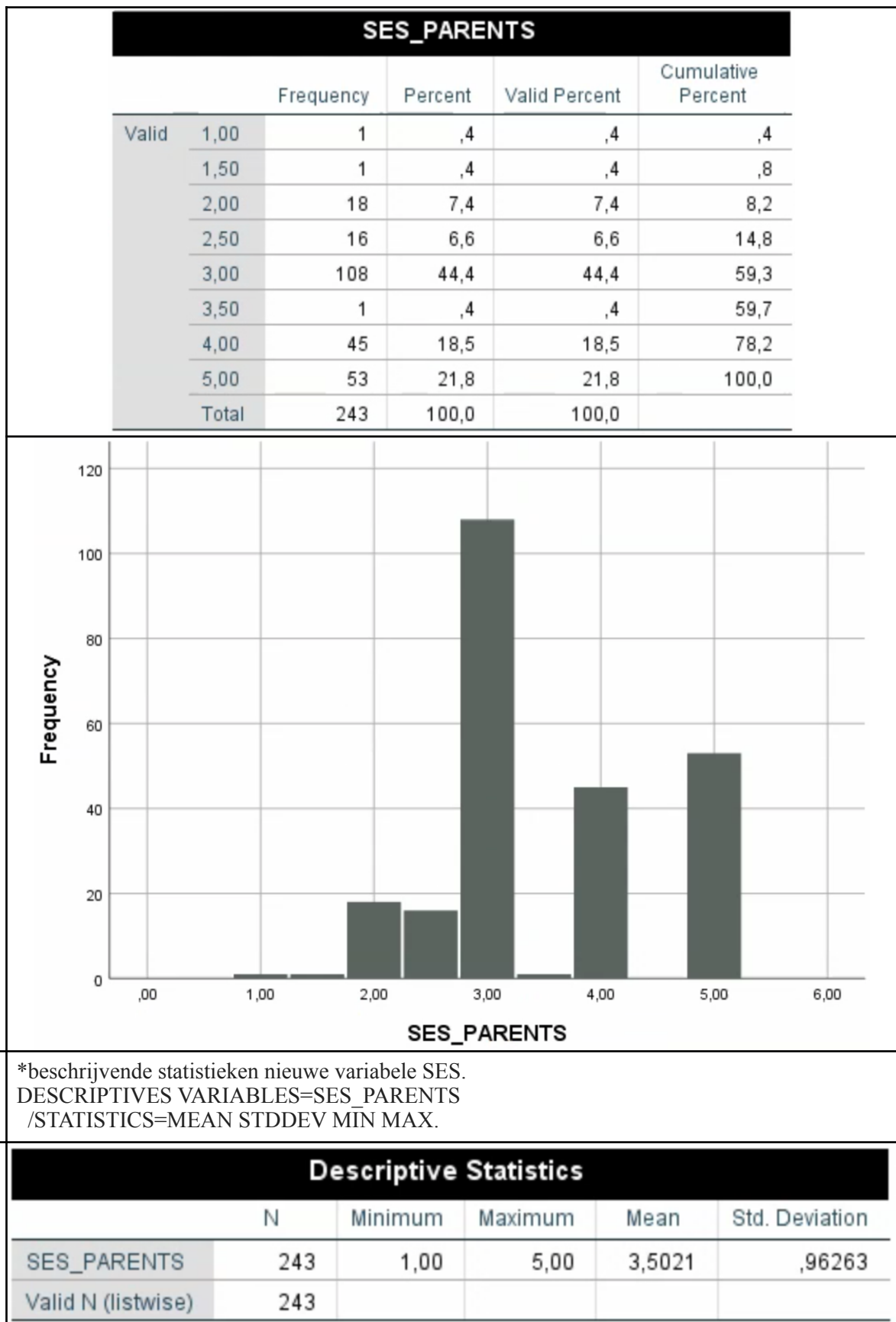
Bewerkingen SES

Syntax	<p>*SPIEGELEN OPLEIDINGSNIVEAU MOEDER. RECODE IS3G07 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO EDUC_MOM. VARIABLE LABELS EDUC_MOM 'EDUC_MOM'. EXECUTE.</p> <p>*SPIEGELEN OPLEIDINGSNIVEAU VADER. RECODE IS3G09 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO EDUC_DAD. VARIABLE LABELS EDUC_DAD 'EDUC_DAD'. EXECUTE.</p> <p>Om een variabele te verkrijgen waarbij een hoge score duidt op een hoog opleidingsniveau zijn de eerste en laatste antwoordcategorieën gespiegeld (1 en 5) en de tweede en vierde antwoordcategorieën (2 en 4).</p>
Syntax	<p>*Correlatie voor SES (opleidingsniveau moeder en vader). CORRELATIONS /VARIABLES=IS3G07 IS3G09 /PRINT=TWOTAIL NOSIG /STATISTICS DESCRIPTIVES /MISSING=PAIRWISE.</p> <p>Om te controleren of de variabelen goed met elkaar samenhangen is een Pearson Correlatie berekend. $r=0,53$. Dit betekent dat de variabelen redelijk met elkaar samenhangen.</p>

Output	Correlations			
			IS3G07 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your mother or <female guardian>	IS3G09 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your father or <male guardian>
	IS3G07 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your mother or <female guardian>	Pearson Correlation	1	,532**
		Sig. (2-tailed)		,000
		N	243	243
	IS3G09 Your Home and your Family/What is the highest level of education completed by your father or <male guardian>	Pearson Correlation	,532**	1
		Sig. (2-tailed)	,000	
		N	243	243
	**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
Syntax	*Schaal SES ouders. COMPUTE SES_PARENTS=MEAN(EDUC_MOM,EDUC_DAD). EXECUTE.			

Nieuwe variabele Sociaal Economische Status

Syntax	*frequentietabel nieuwe variabele SES. FREQUENCIES VARIABLES=SES_PARENTS /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.		
Output	Statistics		
	Variables SES_PARENTS		
	N	Valid	243
		Missing	0
	Mean		3,5021
	Std. Deviation		,96263
	Minimum		1,00
	Maximum		5,00
	Percentiles	25	3,0000
		50	3,0000
		75	4,0000

Hierboven zijn de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken te zien van de nieuwe schaal voor sociaal economische status (SES). De variabele is normaal verdeeld. Daarnaast is te zien dat leerlingen redelijk hoog

scoren op de variabele, wat betekent dat de leerlingen gemiddeld ouders hebben met een redelijk hoog sociaal economische status.

Oorspronkelijke items burgerschap buiten school

Syntax	<p>*frequentieverdelingen items burgerschap buiten school. FREQUENCIES VARIABLES=IS3G14A IS3G14B IS3G14C IS3G14D IS3G14E IS3G14F IS3G14G IS3G14H IS3G14I /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</p>																																																																																																																																																																																		
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="12">Statistics</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th>IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues</th> <th>IS3G14B Your Activities Outside School/How often involved/Watching television to inform about national and international news</th> <th>IS3G14C Your Activities Outside School/How often involved/Reading newspaper to inform about national and international news</th> <th>IS3G14D Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about political or social issues</th> <th>IS3G14E Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about what is happening in other countries</th> <th>IS3G14F Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about what is happening in other countries</th> <th>IS3G14G Your Activities Outside School/How often involved/Using internet to find information about political or social issues</th> <th>IS3G14H Your Activities Outside School/How often involved/Posting a comment or image regarding a political or social issue on the internet</th> <th>IS3G14I Your Activities Outside School/How often involved/Sharing or commenting on another person's online post regarding a political or social issue</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>N</td> <td>Valid</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> <td>243</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Missing</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Mean</td> <td></td> <td>1,69</td> <td>2,75</td> <td>1,57</td> <td>1,37</td> <td>2,40</td> <td>1,76</td> <td>1,32</td> <td>1,11</td> <td>1,16</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Std. Deviation</td> <td></td> <td>,975</td> <td>1,032</td> <td>,890</td> <td>,718</td> <td>,901</td> <td>,843</td> <td>,633</td> <td>,403</td> <td>,501</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Minimum</td> <td></td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td>1</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Maximum</td> <td></td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td>4</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Percentiles</td> <td>25</td> <td>1,00</td> <td>2,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>2,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>50</td> <td>1,00</td> <td>3,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>2,00</td> <td>2,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>75</td> <td>2,00</td> <td>4,00</td> <td>2,00</td> <td>2,00</td> <td>3,00</td> <td>2,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th>Frequency</th> <th>Percent</th> <th>Valid Percent</th> <th>Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="5">Valid</td> <td>1 Never or hardly ever</td> <td>146</td> <td>60,1</td> <td>60,1</td> <td>60,1</td> </tr> <tr> <td>2 Monthly (at least once a month)</td> <td>44</td> <td>18,1</td> <td>18,1</td> <td>78,2</td> </tr> <tr> <td>3 Weekly (at least once a week)</td> <td>35</td> <td>14,4</td> <td>14,4</td> <td>92,6</td> </tr> <tr> <td>4 Daily or almost daily</td> <td>18</td> <td>7,4</td> <td>7,4</td> <td>100,0</td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>243</td> <td>100,0</td> <td>100,0</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>											Statistics														IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues	IS3G14B Your Activities Outside School/How often involved/Watching television to inform about national and international news	IS3G14C Your Activities Outside School/How often involved/Reading newspaper to inform about national and international news	IS3G14D Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about political or social issues	IS3G14E Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about what is happening in other countries	IS3G14F Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about what is happening in other countries	IS3G14G Your Activities Outside School/How often involved/Using internet to find information about political or social issues	IS3G14H Your Activities Outside School/How often involved/Posting a comment or image regarding a political or social issue on the internet	IS3G14I Your Activities Outside School/How often involved/Sharing or commenting on another person's online post regarding a political or social issue		N	Valid	243	243	243	243	243	243	243	243	243	243		Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mean		1,69	2,75	1,57	1,37	2,40	1,76	1,32	1,11	1,16		Std. Deviation		,975	1,032	,890	,718	,901	,843	,633	,403	,501		Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1	1		Maximum		4	4	4	4	4	4	4	4	4		Percentiles	25	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00		50	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00		75	2,00	4,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00		IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues								Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid	1 Never or hardly ever	146	60,1	60,1	60,1	2 Monthly (at least once a month)	44	18,1	18,1	78,2	3 Weekly (at least once a week)	35	14,4	14,4	92,6	4 Daily or almost daily	18	7,4	7,4	100,0	Total	243	100,0	100,0	
Statistics																																																																																																																																																																																			
		IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues	IS3G14B Your Activities Outside School/How often involved/Watching television to inform about national and international news	IS3G14C Your Activities Outside School/How often involved/Reading newspaper to inform about national and international news	IS3G14D Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about political or social issues	IS3G14E Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about what is happening in other countries	IS3G14F Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about what is happening in other countries	IS3G14G Your Activities Outside School/How often involved/Using internet to find information about political or social issues	IS3G14H Your Activities Outside School/How often involved/Posting a comment or image regarding a political or social issue on the internet	IS3G14I Your Activities Outside School/How often involved/Sharing or commenting on another person's online post regarding a political or social issue																																																																																																																																																																									
N	Valid	243	243	243	243	243	243	243	243	243	243																																																																																																																																																																								
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																								
Mean		1,69	2,75	1,57	1,37	2,40	1,76	1,32	1,11	1,16																																																																																																																																																																									
Std. Deviation		,975	1,032	,890	,718	,901	,843	,633	,403	,501																																																																																																																																																																									
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1	1																																																																																																																																																																									
Maximum		4	4	4	4	4	4	4	4	4																																																																																																																																																																									
Percentiles	25	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00																																																																																																																																																																									
	50	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00																																																																																																																																																																									
	75	2,00	4,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00																																																																																																																																																																									
IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues																																																																																																																																																																																			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																																																																																																																																																																														
Valid	1 Never or hardly ever	146	60,1	60,1	60,1																																																																																																																																																																														
	2 Monthly (at least once a month)	44	18,1	18,1	78,2																																																																																																																																																																														
	3 Weekly (at least once a week)	35	14,4	14,4	92,6																																																																																																																																																																														
	4 Daily or almost daily	18	7,4	7,4	100,0																																																																																																																																																																														
	Total	243	100,0	100,0																																																																																																																																																																															

IS3G14B Your Activities Outside School/How often involved/Watching television to inform about national and international news

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	39	16,0	16,0	16,0
	2 Monthly (at least once a month)	50	20,6	20,6	36,6
	3 Weekly (at least once a week)	87	35,8	35,8	72,4
	4 Daily or almost daily	67	27,6	27,6	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14C Your Activities Outside School/How often involved/Reading newspaper to inform about national and international news

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	157	64,6	64,6	64,6
	2 Monthly (at least once a month)	48	19,8	19,8	84,4
	3 Weekly (at least once a week)	24	9,9	9,9	94,2
	4 Daily or almost daily	14	5,8	5,8	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14D Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about political or social issues

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	182	74,9	74,9	74,9
	2 Monthly (at least once a month)	37	15,2	15,2	90,1
	3 Weekly (at least once a week)	19	7,8	7,8	97,9
	4 Daily or almost daily	5	2,1	2,1	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14E Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about what is happening in other countries

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	40	16,5	16,5	16,5
	2 Monthly (at least once a month)	95	39,1	39,1	55,6
	3 Weekly (at least once a week)	79	32,5	32,5	88,1
	4 Daily or almost daily	29	11,9	11,9	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14F Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about what is happening in other countries

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	113	46,5	46,5	46,5
	2 Monthly (at least once a month)	84	34,6	34,6	81,1
	3 Weekly (at least once a week)	37	15,2	15,2	96,3
	4 Daily or almost daily	9	3,7	3,7	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14G Your Activities Outside School/How often involved/Using internet to find information about political or social issues

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	184	75,7	75,7	75,7
	2 Monthly (at least once a month)	43	17,7	17,7	93,4
	3 Weekly (at least once a week)	13	5,3	5,3	98,8
	4 Daily or almost daily	3	1,2	1,2	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14H Your Activities Outside School/How often involved/Posting a comment or image regarding a political or social issue on the internet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	223	91,8	91,8	91,8
	2 Monthly (at least once a month)	16	6,6	6,6	98,4
	3 Weekly (at least once a week)	2	,8	,8	99,2
	4 Daily or almost daily	2	,8	,8	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

IS3G14I Your Activities Outside School/How often involved/Sharing or commenting on another person's online post regarding a political or social issue

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never or hardly ever	216	88,9	88,9	88,9
	2 Monthly (at least once a month)	17	7,0	7,0	95,9
	3 Weekly (at least once a week)	8	3,3	3,3	99,2
	4 Daily or almost daily	2	,8	,8	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

Syntax

*beschrijvende statistieken items burgerschap buiten school.
 DESCRIPTIVES VARIABLES=IS3G14A IS3G14B IS3G14C IS3G14D IS3G14E IS3G14F
 IS3G14G IS3G14H IS3G14I
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Output	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
IS3G14A Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about political or social issues	243	1	4	1,69	,975
IS3G14B Your Activities Outside School/How often involved/Watching television to inform about national and international news	243	1	4	2,75	1,032
IS3G14C Your Activities Outside School/How often involved/Reading newspaper to inform about national and international news	243	1	4	1,57	,890
IS3G14D Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about political or social issues	243	1	4	1,37	,718
IS3G14E Your Activities Outside School/How often involved/Talking with your parent(s) about what is happening in other countries	243	1	4	2,40	,901
IS3G14F Your Activities Outside School/How often involved/Talking with friends about what is happening in other countries	243	1	4	1,76	,843
IS3G14G Your Activities Outside School/How often involved/Using internet to find information about political or social issues	243	1	4	1,32	,633
IS3G14H Your Activities Outside School/How often involved/Posting a comment or image regarding a political or social issue on the internet	243	1	4	1,11	,403
IS3G14I Your Activities Outside School/How often involved/Sharing or commenting on another person's online post regarding a political or social issue	243	1	4	1,16	,501
Valid N (listwise)	243				

De frequentieverdelingen en beschrijvende statistieken van de negen oorspronkelijke items van de schaalvariabele burgerschap buiten school zijn hierboven te zien. Hogere scores op de oorspronkelijke items betekenen dat leerlingen vaker deelnemen aan de activiteit. Lagere scores betekenen dat de leerlingen minder

vaak deelnemen aan de activiteit. Over het algemeen scoren leerlingen laag op de items. Behalve op het tweede en vijfde item, waar het gemiddelde juist wat hoger ligt.

Bewerkingen burgerschap buiten school

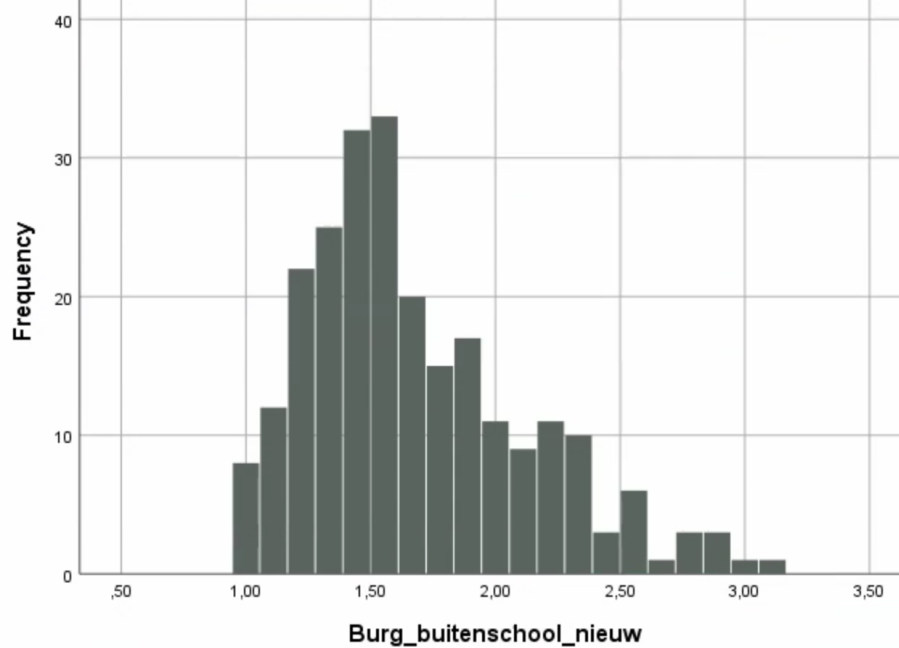
Syntax	<p>*Cronbach's alpha voor burgerschap buiten school. RELIABILITY /VARIABLES=IS3G14A IS3G14B IS3G14C IS3G14D IS3G14E IS3G14F IS3G14G IS3G14H IS3G14I /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.</p> <p>De Cronbachs alpha=0,73. Dit houdt in dat er een hoge mate van betrouwbaarheid is. Met andere woorden, een hoge interne consistentie tussen de vragen, waarmee deze items betrouwbaar zijn om burgerschap buiten school mee te meten.</p>						
Output	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Reliability Statistics</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">Cronbach's Alpha</th> <th style="text-align: center;">N of Items</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,727</td> <td style="text-align: center;">9</td> </tr> </tbody> </table>	Reliability Statistics		Cronbach's Alpha	N of Items	,727	9
Reliability Statistics							
Cronbach's Alpha	N of Items						
,727	9						
Syntax	<p>*Schaal burgerschap buiten school. COMPUTE Burg_buitenschool_nieuw=MEAN(IS3G14A,IS3G14B,IS3G14C,IS3G14D,IS3G14E,IS3G14F,IS3G14G, IS3G14H,IS3G14I). EXECUTE.</p>						

Nieuwe variabele burgerschap buiten school

Syntax	<p>*frequentieverdeling nieuwe variabele burgerschap buiten school. FREQUENCIES VARIABLES=Burg_buitenschool_nieuw /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</p>																														
Output	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="3" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="3" style="text-align: left;">Variables Burg_buitenschool_nieuw</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2" style="text-align: center;">N</td> <td style="text-align: center;">Valid</td> <td style="text-align: center;">243</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Missing</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Mean</td> <td></td> <td style="text-align: center;">1,6808</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Std. Deviation</td> <td></td> <td style="text-align: center;">,44439</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Minimum</td> <td></td> <td style="text-align: center;">1,00</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Maximum</td> <td></td> <td style="text-align: center;">3,11</td> </tr> <tr> <td rowspan="3" style="text-align: center;">Percentiles</td> <td style="text-align: center;">25</td> <td style="text-align: center;">1,3333</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">50</td> <td style="text-align: center;">1,5556</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">75</td> <td style="text-align: center;">1,8889</td> </tr> </tbody> </table>	Statistics			Variables Burg_buitenschool_nieuw			N	Valid	243	Missing	0	Mean		1,6808	Std. Deviation		,44439	Minimum		1,00	Maximum		3,11	Percentiles	25	1,3333	50	1,5556	75	1,8889
Statistics																															
Variables Burg_buitenschool_nieuw																															
N	Valid	243																													
	Missing	0																													
Mean		1,6808																													
Std. Deviation		,44439																													
Minimum		1,00																													
Maximum		3,11																													
Percentiles	25	1,3333																													
	50	1,5556																													
	75	1,8889																													

Burg_buitenschool_nieuw

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	8	3,3	3,3	3,3
	1,11	12	4,9	4,9	8,2
	1,22	22	9,1	9,1	17,3
	1,33	25	10,3	10,3	27,6
	1,44	32	13,2	13,2	40,7
	1,56	33	13,6	13,6	54,3
	1,67	20	8,2	8,2	62,6
	1,78	15	6,2	6,2	68,7
	1,89	17	7,0	7,0	75,7
	2,00	11	4,5	4,5	80,2
	2,11	9	3,7	3,7	84,0
	2,22	11	4,5	4,5	88,5
	2,33	10	4,1	4,1	92,6
	2,44	3	1,2	1,2	93,8
	2,56	6	2,5	2,5	96,3
	2,67	1	,4	,4	96,7
	2,78	3	1,2	1,2	97,9
	2,89	3	1,2	1,2	99,2
	3,00	1	,4	,4	99,6
	3,11	1	,4	,4	100,0
Total		243	100,0	100,0	

Syntax

*beschrijvende statistieken nieuwe variabele burgerschap buiten school.
 DESCRIPTIVES VARIABLES=Burg_buitenschool_nieuw
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Output	Descriptive Statistics				
		N	Minimum	Maximum	Mean
Burg_buitenschool_nieuw	243	1,00	3,11	1,6808	,44439
Valid N (listwise)	243				

Te zien in de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken van de nieuwe schaal burgerschap buiten school is dat de variabele redelijk normaal verdeeld is. Daarnaast wordt ook duidelijk dat de leerlingen over het algemeen redelijk laag scoren op de schaal, wat betekent dat leerlingen gemiddeld niet veel deelnemen aan burgerschap buiten school.

Oorspronkelijke items afkomst ouders en leerling

Syntax	<pre>*frequentieverdelingen immigratie schaal. FREQUENCIES VARIABLES=S_IMMIG /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</pre>																																		
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="3">Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="3">Variables S_IMMIG Immigration status</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">N</td> <td>Valid</td> <td>243</td> </tr> <tr> <td>Missing</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Mean</td> <td></td> <td>1,04</td> </tr> <tr> <td>Median</td> <td></td> <td>1,00</td> </tr> <tr> <td>Std. Deviation</td> <td></td> <td>,254</td> </tr> <tr> <td>Minimum</td> <td></td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Maximum</td> <td></td> <td>3</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Percentiles</td> <td>25</td> <td>1,00</td> </tr> <tr> <td>50</td> <td>1,00</td> </tr> <tr> <td>75</td> <td>1,00</td> </tr> </tbody> </table>		Statistics			Variables S_IMMIG Immigration status			N	Valid	243	Missing	0	Mean		1,04	Median		1,00	Std. Deviation		,254	Minimum		1	Maximum		3	Percentiles	25	1,00	50	1,00	75	1,00
Statistics																																			
Variables S_IMMIG Immigration status																																			
N	Valid	243																																	
	Missing	0																																	
Mean		1,04																																	
Median		1,00																																	
Std. Deviation		,254																																	
Minimum		1																																	
Maximum		3																																	
Percentiles	25	1,00																																	
	50	1,00																																	
	75	1,00																																	

S_IMMIG Immigration status					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 At least one parent born in country	236	97,1	97,1	97,1
	2 Students born in country but parent(s) born abroad	4	1,6	1,6	98,8
	3 Students and parent(s) born abroad	3	1,2	1,2	100,0
	Total	243	100,0	100,0	

Syntax *beschrijvende statistieken immigratie schaal.
 DESCRIPTIVES VARIABLES=S_IMMIG
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
S_IMMIG Immigration status	243	1	3	1,04	,254
Valid N (listwise)	243				

De ICCS-data bevat een bestaande schaal die de immigratiestatus van de ouders en leerlingen meet. Deze schaal is geconstrueerd uit drie losse items die meten of de leerling, de moeder en de vader in het land zijn geboren waar de test wordt gemaakt (in dit geval Nederland) of in een ander land zijn geboren.

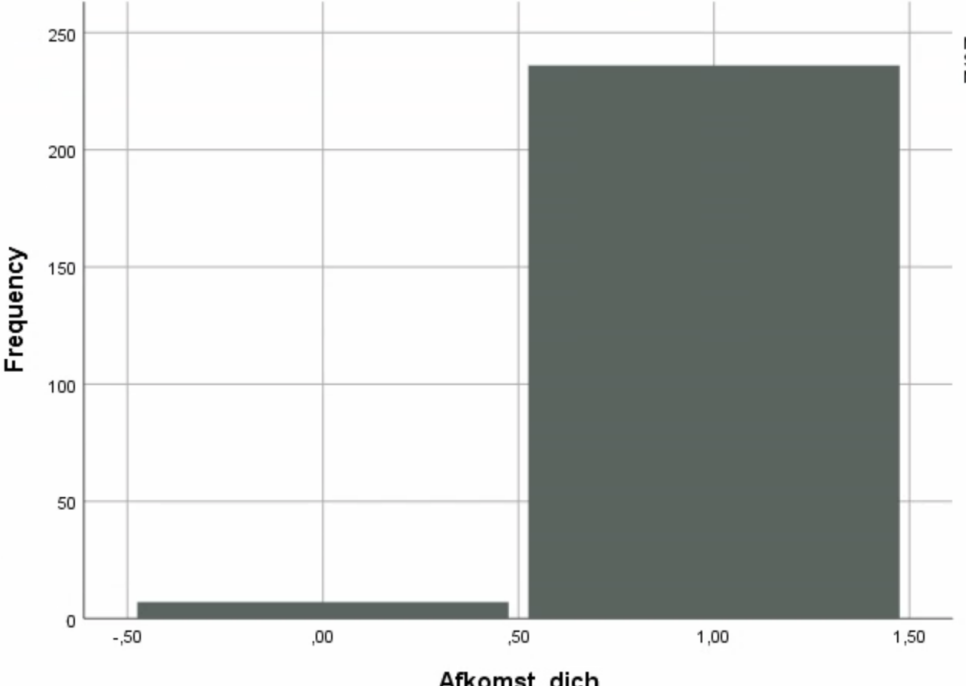
De frequentieverdelingen en beschrijvende statistieken van de al bestaande schaal uit de ICCS-data zijn hierboven te zien. De bestaande schaal bestaat uit antwoordcategorieën 1 tot 3, waarbij leerlingen konden aangeven dat (1) tenminste één ouder in Nederland is geboren, (2) de leerling zelf in Nederland is geboren maar de ouder(s) in het buitenland, en (3) zowel de leerling als de ouder(s) zijn in het buitenland geboren. De meeste leerlingen scoren op deze schaal een 1.

Bewerkingen afkomst ouders en leerling

Syntax	*Dichotome variabele maken voor Afkomst ouders (1=helemaal NL 0=anders). RECODE S_IMMIG (1=1) (2=0) (3=0) (7=7) (8=8) (9=9) INTO Afkomst_dich. VARIABLE LABELS Afkomst_dich 'Afkomst_dich'. EXECUTE.
---------------	---

Uit de bestaande schaal uit de ICCS-data is een dichotome variabele gemaakt, om zo onderscheid te kunnen maken tussen ouders en leerlingen die in Nederland zijn geboren en ouders en leerlingen die in het buitenland zijn geboren. Antwoordcategorie 1 houdt de score 1, maar antwoordcategorie 2 en 3 krijgen de score 0.

Nieuwe variabele afkomst ouders en leerling

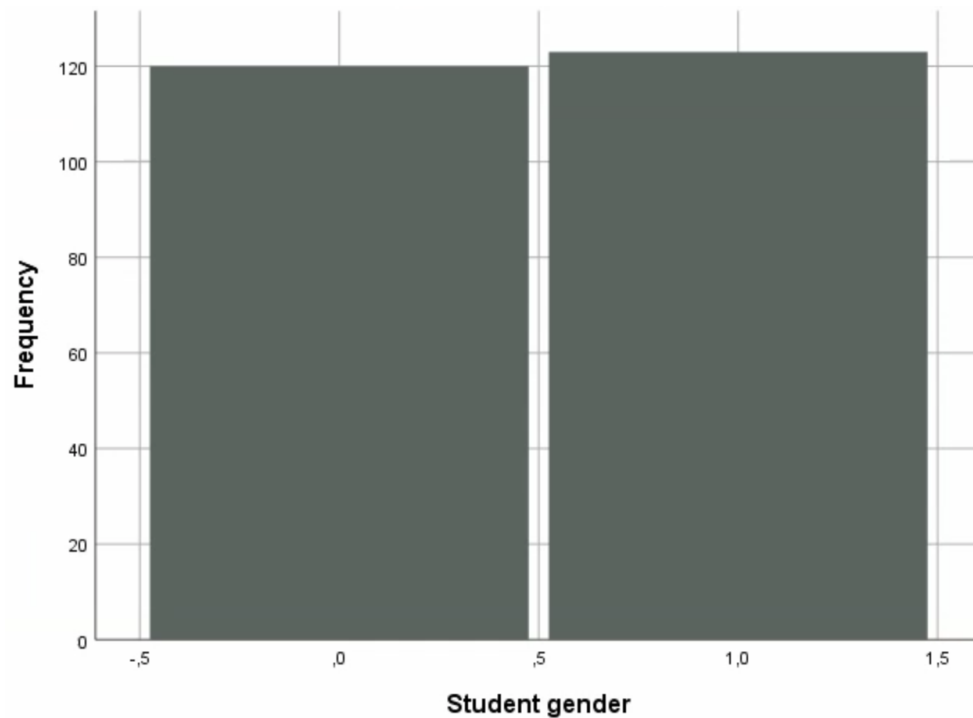
Syntax	<p>*frequentieverdeling nieuwe variabele afkomst ouders en leerling. FREQUENCIES VARIABLES=Afkomst_dich /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.</p>																											
Output	<div style="text-align: center; background-color: black; color: white; padding: 5px;">Statistics</div> <p>Variables Afkomst_dich Afkomst_dich</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td rowspan="2" style="text-align: center;">N</td> <td style="text-align: center;">Valid</td> <td style="text-align: center;">243</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Missing</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Mean</td> <td style="text-align: center;">,9712</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Median</td> <td style="text-align: center;">1,0000</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Std. Deviation</td> <td style="text-align: center;">,16761</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Minimum</td> <td style="text-align: center;">,00</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Maximum</td> <td style="text-align: center;">1,00</td> </tr> <tr> <td rowspan="3" style="text-align: center;">Percentiles</td> <td style="text-align: center;">25</td> <td style="text-align: center;">1,0000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">50</td> <td style="text-align: center;">1,0000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">75</td> <td style="text-align: center;">1,0000</td> </tr> </table>	N	Valid	243	Missing	0	Mean		,9712	Median		1,0000	Std. Deviation		,16761	Minimum		,00	Maximum		1,00	Percentiles	25	1,0000	50	1,0000	75	1,0000
N	Valid		243																									
	Missing	0																										
Mean		,9712																										
Median		1,0000																										
Std. Deviation		,16761																										
Minimum		,00																										
Maximum		1,00																										
Percentiles	25	1,0000																										
	50	1,0000																										
	75	1,0000																										
	<div style="text-align: center; background-color: black; color: white; padding: 5px;">Afkomst_dich Afkomst_dich</div> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th style="text-align: center;">Frequency</th> <th style="text-align: center;">Percent</th> <th style="text-align: center;">Valid Percent</th> <th style="text-align: center;">Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Valid</td> <td style="text-align: center;">,00</td> <td style="text-align: center;">7</td> <td style="text-align: center;">2,9</td> <td style="text-align: center;">2,9</td> <td style="text-align: center;">2,9</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td style="text-align: center;">236</td> <td style="text-align: center;">97,1</td> <td style="text-align: center;">97,1</td> <td style="text-align: center;">100,0</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Total</td> <td style="text-align: center;">243</td> <td style="text-align: center;">100,0</td> <td style="text-align: center;">100,0</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid	,00	7	2,9	2,9	2,9		1,00	236	97,1	97,1	100,0		Total	243	100,0	100,0				
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																							
Valid	,00	7	2,9	2,9	2,9																							
	1,00	236	97,1	97,1	100,0																							
	Total	243	100,0	100,0																								
	 <p>The histogram displays the frequency distribution for the variable 'Afkomst_dich'. The x-axis represents the values of the variable, ranging from -0,50 to 1,50. The y-axis represents the frequency, ranging from 0 to 250. There are two bars: a very short bar at the value ,00 with a frequency of 7, and a very tall bar at the value 1,00 with a frequency of 236.</p>																											

Syntax	*beschrijvende statistieken nieuwe variabele afkomst ouders en leerling. DESCRIPTIVES VARIABLES=Afkomst_dich /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.																								
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">Descriptive Statistics</th> </tr> <tr> <th></th> <th>N</th> <th>Minimum</th> <th>Maximum</th> <th>Mean</th> <th>Std. Deviation</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Afkomst_dich</td> <td>243</td> <td>,00</td> <td>1,00</td> <td>,9712</td> <td>,16761</td> </tr> <tr> <td>Valid N (listwise)</td> <td>243</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Descriptive Statistics							N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Afkomst_dich	243	,00	1,00	,9712	,16761	Valid N (listwise)	243				
Descriptive Statistics																									
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation																				
Afkomst_dich	243	,00	1,00	,9712	,16761																				
Valid N (listwise)	243																								

Hierboven zijn de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken te zien van de nieuwe dichotome variabele afkomst ouders en leerling. Er is te zien dat de meeste leerlingen (97,1%) een 1 scoren op deze variabele. Wat betekent dat bij de meeste leerlingen zowel zichzelf als hun ouder(s) in Nederland geboren zijn.

Geslacht

Syntax	*frequentieverdeling geslacht. FREQUENCIES VARIABLES=S_GENDER /NTILES=4 /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN /HISTOGRAM /ORDER=ANALYSIS.																																																													
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="3">Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="3">Variables S_GENDER Student gender</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">N</td> <td>Valid</td> <td>243</td> </tr> <tr> <td>Missing</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Mean</td> <td></td> <td>,51</td> </tr> <tr> <td>Median</td> <td></td> <td>1,00</td> </tr> <tr> <td>Std. Deviation</td> <td></td> <td>,501</td> </tr> <tr> <td>Minimum</td> <td></td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Maximum</td> <td></td> <td>1</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Percentiles</td> <td>25</td> <td>,00</td> </tr> <tr> <td>50</td> <td>1,00</td> </tr> <tr> <td>75</td> <td>1,00</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="5">S_GENDER Student gender</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th>Frequency</th> <th>Percent</th> <th>Valid Percent</th> <th>Cumulative Percent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">Valid</td> <td>0 Boy</td> <td>120</td> <td>49,4</td> <td>49,4</td> <td>49,4</td> </tr> <tr> <td>1 Girl</td> <td>123</td> <td>50,6</td> <td>50,6</td> <td>100,0</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Total</td> <td>243</td> <td>100,0</td> <td>100,0</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Statistics			Variables S_GENDER Student gender			N	Valid	243	Missing	0	Mean		,51	Median		1,00	Std. Deviation		,501	Minimum		0	Maximum		1	Percentiles	25	,00	50	1,00	75	1,00	S_GENDER Student gender							Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Valid	0 Boy	120	49,4	49,4	49,4	1 Girl	123	50,6	50,6	100,0		Total	243	100,0	100,0	
Statistics																																																														
Variables S_GENDER Student gender																																																														
N	Valid	243																																																												
	Missing	0																																																												
Mean		,51																																																												
Median		1,00																																																												
Std. Deviation		,501																																																												
Minimum		0																																																												
Maximum		1																																																												
Percentiles	25	,00																																																												
	50	1,00																																																												
	75	1,00																																																												
S_GENDER Student gender																																																														
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent																																																									
Valid	0 Boy	120	49,4	49,4	49,4																																																									
	1 Girl	123	50,6	50,6	100,0																																																									
	Total	243	100,0	100,0																																																										

Syntax *beschrijvende statistieken geslacht.
 DESCRIPTIVES VARIABLES=S_GENDER
 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Output	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
S_GENDER Student gender	243	0	1	,51	,501
Valid N (listwise)	243				

Voor de variabele geslacht geldt dat er geen sprake is van bewerkingen of een nieuwe variabele. Om het geslacht van de leerlingen te meten is gebruik gemaakt van de bestaande variabele geslacht uit de ICCS-data. In de frequentieverdeling en beschrijvende statistieken is te zien dat geslacht ongeveer even verdeeld is in de steekproef (50,6% meisje; 49,4% jongen).

Correlaties

Pearson correlaties

Voor de bivariate analyse van de variabelen zijn correlaties berekend. Voor correlaties tussen twee continue variabelen werden Pearson correlaties gegenereerd via: Analyse > Correlate > Bivariate. De continue variabelen in dit onderzoek zijn: Europese identiteit, onderwijs over Europa, Sociaal Economische Status en burgerschap buiten school.

Syntax	*CORRELATIES. *Continueu x continue. CORRELATIONS /VARIABLES=EURO_IDEN EURO_LRN SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw /PRINT=TWOTAIL NOSIG /MISSING=PAIRWISE.					
Output	Correlations					
			EURO_IDEN	EURO_LRN	SES_PAREN TS	Burg_buitens chool_nieuw
	EURO_IDEN	Pearson Correlation	1	,019	-,031	,018
		Sig. (2-tailed)		,769	,628	,777
		N	243	243	243	243
	EURO_LRN	Pearson Correlation	,019	1	-,033	,302**
		Sig. (2-tailed)	,769		,606	,000
		N	243	243	243	243
	SES_PARENTS	Pearson Correlation	-,031	-,033	1	,233**
		Sig. (2-tailed)	,628	,606		,000
		N	243	243	243	243
	Burg_buitenschool_nieuw	Pearson Correlation	,018	,302**	,233**	1
		Sig. (2-tailed)	,777	,000	,000	
		N	243	243	243	243
	**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).					

Cramer's V correlaties

Voor correlaties tussen twee categorische variabelen zijn Cramer's V correlaties gegenereerd via: Analyse > Descriptivve statistics > Crosstabs > Statistics > Phi and Cramer's V. De categorische variabelen in dit onderzoek zijn: ervaring met Europa, afkomst ouders en leerling en geslacht.

Syntax	*Categorisch x categorisch. CROSSTABS /TABLES=S_GENDER BY Afkomst_dich /FORMAT=AVALUE TABLES /STATISTICS=CHISQ PHI /CELLS=COUNT /COUNT ROUND CELL.						
Output	Case Processing Summary						
		Valid		Cases Missing		Total	
		N	Percent	N	Percent	N	Percent
	S_GENDER Student gender * Afkomst_dich Afkomst_dich	243	100,0%	0	0,0%	243	100,0%

**S_GENDER Student gender * Afkomst_dich Afkomst_dich
Crosstabulation**

Statistics Count

		Afkomst_dich Afkomst_dich		Total
		,00	1,00	
S_GENDER Student gender	0 Boy	3	117	120
	1 Girl	4	119	123
Total		7	236	243

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	-,022	,726
	Cramer's V	,022	,726
N of Valid Cases		243	

Syntax
 CROSSTABS
 /TABLES=S_GENDER BY EU_ERV_dich
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /STATISTICS=CHISQ PHI
 /CELLS=COUNT
 /COUNT ROUND CELL.

Output

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
S_GENDER Student gender * EU_ERV_dich EU_ERV_dich	243	100,0%	0	0,0%	243	100,0%

**S_GENDER Student gender * EU_ERV_dich EU_ERV_dich
Crosstabulation**

Statistics Count

		EU_ERV_dich EU_ERV_dich		Total
		,00	1,00	
S_GENDER Student gender	0 Boy	119	1	120
	1 Girl	118	5	123
Total		237	6	243

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,104	,105
	Cramer's V	,104	,105
N of Valid Cases		243	

Syntax	CROSSTABS /TABLES=EU_ERV_dich BY Afkomst_dich /FORMAT=AVALUE TABLES /STATISTICS=CHISQ PHI /CELLS=COUNT /COUNT ROUND CELL.						
Output	Case Processing Summary						
	Valid		Cases Missing		Total		
	N	Percent	N	Percent	N	Percent	
S_GENDER Student gender * EU_ERV_dich EU_ERV_dich	243	100,0%	0	0,0%	243	100,0%	
EU_ERV_dich EU_ERV_dich * Afkomst_dich Afkomst_dich Crosstabulation							
Statistics Count							
		Afkomst_dich Afkomst_dich					
		,00	1,00	Total			
EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,00	7	230	237			
	1,00	0	6	6			
Total		7	236	243			
Symmetric Measures							
		Value	Approximate Significance				
Nominal by Nominal	Phi	,027	,669				
	Cramer's V	,027	,669				
N of Valid Cases		243					

Twee-weg ANOVA correlaties

Voor correlaties tussen continue en categorische variabelen zijn twee-weg ANOVA correlaties gegenereerd via: Analyse >> General linear models > Univariate. De continue variabelen in dit onderzoek zijn: Europese identiteit, onderwijs over Europa, sociaal economische status en burgerschap buiten school. De categorische variabelen in dit onderzoek zijn: ervaring met Europa, afkomst ouders en leerling en geslacht. De correlaties zijn berekend door de wortel te trekken van de R^2 .

Syntax	*Continue x categorisch. UNIANOVA EURO_IDEN BY EU_ERV_dich /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(EU_ERV_dich) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=EU_ERV_dich.																																																																																																																												
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="3" style="background-color: black; color: white;">Between-Subjects Factors</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th style="text-align: right;">N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>EU_ERV_dich</td> <td style="text-align: center;">,00</td> <td style="text-align: right;">237</td> </tr> <tr> <td>EU_ERV_dich</td> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td style="text-align: right;">6</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="background-color: black; color: white;">Descriptive Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="4">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th>EU_ERV_dich</th> <th>Mean</th> <th>Std. Deviation</th> <th>N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>EU_ERV_dich</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">,00</td> <td style="text-align: center;">3,7236</td> <td style="text-align: center;">,36183</td> <td style="text-align: center;">237</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td style="text-align: center;">4,0000</td> <td style="text-align: center;">,00000</td> <td style="text-align: center;">6</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Total</td> <td style="text-align: center;">3,7305</td> <td style="text-align: center;">,35989</td> <td style="text-align: center;">243</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6" style="background-color: black; color: white;">Tests of Between-Subjects Effects</th> </tr> <tr> <th colspan="6">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th>Source</th> <th>Type III Sum of Squares</th> <th>df</th> <th>Mean Square</th> <th>F</th> <th>Sig.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Corrected Model</td> <td style="text-align: center;">,447^a</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">,447</td> <td style="text-align: center;">3,486</td> <td style="text-align: center;">,063</td> </tr> <tr> <td>Intercept</td> <td style="text-align: center;">349,089</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">349,089</td> <td style="text-align: center;">2722,872</td> <td style="text-align: center;">,000</td> </tr> <tr> <td>EU_ERV_dich</td> <td style="text-align: center;">,447</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">,447</td> <td style="text-align: center;">3,486</td> <td style="text-align: center;">,063</td> </tr> <tr> <td>Error</td> <td style="text-align: center;">30,898</td> <td style="text-align: center;">241</td> <td style="text-align: center;">,128</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td style="text-align: center;">3413,000</td> <td style="text-align: center;">243</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Corrected Total</td> <td style="text-align: center;">31,345</td> <td style="text-align: center;">242</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">a. R Squared = ,014 (Adjusted R Squared = ,010)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="5" style="background-color: black; color: white;">EU_ERV_dich</th> </tr> <tr> <th colspan="5">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th>EU_ERV_dich</th> <th>Mean</th> <th>Std. Error</th> <th colspan="2">95% Confidence Interval</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th></th> <th>Lower Bound</th> <th>Upper Bound</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,00</td> <td style="text-align: center;">3,724</td> <td style="text-align: center;">,023</td> <td style="text-align: center;">3,678</td> <td style="text-align: center;">3,769</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td style="text-align: center;">4,000</td> <td style="text-align: center;">,146</td> <td style="text-align: center;">3,712</td> <td style="text-align: center;">4,288</td> </tr> </tbody> </table>	Between-Subjects Factors					N	EU_ERV_dich	,00	237	EU_ERV_dich	1,00	6	Descriptive Statistics				Dependent Variable EURO_IDEN				EU_ERV_dich	Mean	Std. Deviation	N	EU_ERV_dich				,00	3,7236	,36183	237	1,00	4,0000	,00000	6	Total	3,7305	,35989	243	Tests of Between-Subjects Effects						Dependent Variable EURO_IDEN						Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Corrected Model	,447 ^a	1	,447	3,486	,063	Intercept	349,089	1	349,089	2722,872	,000	EU_ERV_dich	,447	1	,447	3,486	,063	Error	30,898	241	,128			Total	3413,000	243				Corrected Total	31,345	242				EU_ERV_dich					Dependent Variable EURO_IDEN					EU_ERV_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval					Lower Bound	Upper Bound	,00	3,724	,023	3,678	3,769	1,00	4,000	,146	3,712	4,288
Between-Subjects Factors																																																																																																																													
		N																																																																																																																											
EU_ERV_dich	,00	237																																																																																																																											
EU_ERV_dich	1,00	6																																																																																																																											
Descriptive Statistics																																																																																																																													
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																													
EU_ERV_dich	Mean	Std. Deviation	N																																																																																																																										
EU_ERV_dich																																																																																																																													
,00	3,7236	,36183	237																																																																																																																										
1,00	4,0000	,00000	6																																																																																																																										
Total	3,7305	,35989	243																																																																																																																										
Tests of Between-Subjects Effects																																																																																																																													
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																													
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.																																																																																																																								
Corrected Model	,447 ^a	1	,447	3,486	,063																																																																																																																								
Intercept	349,089	1	349,089	2722,872	,000																																																																																																																								
EU_ERV_dich	,447	1	,447	3,486	,063																																																																																																																								
Error	30,898	241	,128																																																																																																																										
Total	3413,000	243																																																																																																																											
Corrected Total	31,345	242																																																																																																																											
EU_ERV_dich																																																																																																																													
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																													
EU_ERV_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval																																																																																																																										
			Lower Bound	Upper Bound																																																																																																																									
,00	3,724	,023	3,678	3,769																																																																																																																									
1,00	4,000	,146	3,712	4,288																																																																																																																									

Syntax	UNIANOVA EURO_IDEN BY Afkomst_dich /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(Afkomst_dich) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=Afkomst_dich.																																																																																																																												
Output	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Between-Subjects Factors</th> </tr> <tr> <th colspan="3"></th> <th style="text-align: center;">N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Afkomst_dich</td> <td style="text-align: center;">,00</td> <td></td> <td style="text-align: center;">7</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Afkomst_dich</td> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td></td> <td style="text-align: center;">236</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Descriptive Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="4" style="text-align: left;">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th style="text-align: left;">Afkomst_dich</th> <th style="text-align: center;">Mean</th> <th style="text-align: center;">Std. Deviation</th> <th style="text-align: center;">N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,00</td> <td style="text-align: center;">3,1071</td> <td style="text-align: center;">,59261</td> <td style="text-align: center;">7</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td style="text-align: center;">3,7489</td> <td style="text-align: center;">,33541</td> <td style="text-align: center;">236</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Total</td> <td style="text-align: center;">3,7305</td> <td style="text-align: center;">,35989</td> <td style="text-align: center;">243</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="6" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Tests of Between-Subjects Effects</th> </tr> <tr> <th colspan="6" style="text-align: left;">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th style="text-align: left;">Source</th> <th style="text-align: center;">Type III Sum of Squares</th> <th style="text-align: center;">df</th> <th style="text-align: center;">Mean Square</th> <th style="text-align: center;">F</th> <th style="text-align: center;">Sig.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: left;">Corrected Model</td> <td style="text-align: center;">2,800^a</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2,800</td> <td style="text-align: center;">23,643</td> <td style="text-align: center;">,000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: left;">Intercept</td> <td style="text-align: center;">319,563</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">319,563</td> <td style="text-align: center;">2698,065</td> <td style="text-align: center;">,000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: left;">Afkomst_dich</td> <td style="text-align: center;">2,800</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2,800</td> <td style="text-align: center;">23,643</td> <td style="text-align: center;">,000</td> </tr> <tr> <td style="text-align: left;">Error</td> <td style="text-align: center;">28,544</td> <td style="text-align: center;">241</td> <td style="text-align: center;">,118</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: left;">Total</td> <td style="text-align: center;">3413,000</td> <td style="text-align: center;">243</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: left;">Corrected Total</td> <td style="text-align: center;">31,345</td> <td style="text-align: center;">242</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">a. R Squared = ,089 (Adjusted R Squared = ,086)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="5" style="background-color: black; color: white; text-align: center;">Afkomst_dich</th> </tr> <tr> <th colspan="5" style="text-align: left;">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th style="text-align: left;">Afkomst_dich</th> <th style="text-align: center;">Mean</th> <th style="text-align: center;">Std. Error</th> <th colspan="2" style="text-align: center;">95% Confidence Interval</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th></th> <th style="text-align: center;">Lower Bound</th> <th style="text-align: center;">Upper Bound</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">,00</td> <td style="text-align: center;">3,107</td> <td style="text-align: center;">,130</td> <td style="text-align: center;">2,851</td> <td style="text-align: center;">3,363</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1,00</td> <td style="text-align: center;">3,749</td> <td style="text-align: center;">,022</td> <td style="text-align: center;">3,705</td> <td style="text-align: center;">3,793</td> </tr> </tbody> </table>	Between-Subjects Factors							N	Afkomst_dich	,00		7	Afkomst_dich	1,00		236	Descriptive Statistics				Dependent Variable EURO_IDEN				Afkomst_dich	Mean	Std. Deviation	N	,00	3,1071	,59261	7	1,00	3,7489	,33541	236	Total	3,7305	,35989	243	Tests of Between-Subjects Effects						Dependent Variable EURO_IDEN						Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Corrected Model	2,800 ^a	1	2,800	23,643	,000	Intercept	319,563	1	319,563	2698,065	,000	Afkomst_dich	2,800	1	2,800	23,643	,000	Error	28,544	241	,118			Total	3413,000	243				Corrected Total	31,345	242				Afkomst_dich					Dependent Variable EURO_IDEN					Afkomst_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval					Lower Bound	Upper Bound	,00	3,107	,130	2,851	3,363	1,00	3,749	,022	3,705	3,793
Between-Subjects Factors																																																																																																																													
			N																																																																																																																										
Afkomst_dich	,00		7																																																																																																																										
Afkomst_dich	1,00		236																																																																																																																										
Descriptive Statistics																																																																																																																													
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																													
Afkomst_dich	Mean	Std. Deviation	N																																																																																																																										
,00	3,1071	,59261	7																																																																																																																										
1,00	3,7489	,33541	236																																																																																																																										
Total	3,7305	,35989	243																																																																																																																										
Tests of Between-Subjects Effects																																																																																																																													
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																													
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.																																																																																																																								
Corrected Model	2,800 ^a	1	2,800	23,643	,000																																																																																																																								
Intercept	319,563	1	319,563	2698,065	,000																																																																																																																								
Afkomst_dich	2,800	1	2,800	23,643	,000																																																																																																																								
Error	28,544	241	,118																																																																																																																										
Total	3413,000	243																																																																																																																											
Corrected Total	31,345	242																																																																																																																											
Afkomst_dich																																																																																																																													
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																													
Afkomst_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval																																																																																																																										
			Lower Bound	Upper Bound																																																																																																																									
,00	3,107	,130	2,851	3,363																																																																																																																									
1,00	3,749	,022	3,705	3,793																																																																																																																									

Syntax	UNIANOVA EURO_IDEN BY S_GENDER /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(S_GENDER) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=S_GENDER.																																																																																																																											
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="background-color: black; color: white;">Between-Subjects Factors</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th>Value Label</th> <th>N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">S_GENDER Student gender</td> <td>0</td> <td>Boy</td> <td>120</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>Girl</td> <td>123</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="background-color: black; color: white;">Descriptive Statistics</th> </tr> <tr> <th colspan="4">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th>S_GENDER Student gender</th> <th>Mean</th> <th>Std. Deviation</th> <th>N</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0 Boy</td> <td>3,6979</td> <td>,37080</td> <td>120</td> </tr> <tr> <td>1 Girl</td> <td>3,7622</td> <td>,34749</td> <td>123</td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>3,7305</td> <td>,35989</td> <td>243</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6" style="background-color: black; color: white;">Tests of Between-Subjects Effects</th> </tr> <tr> <th colspan="6">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th>Source</th> <th>Type III Sum of Squares</th> <th>df</th> <th>Mean Square</th> <th>F</th> <th>Sig.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Corrected Model</td> <td>,251^a</td> <td>1</td> <td>,251</td> <td>1,945</td> <td>,164</td> </tr> <tr> <td>Intercept</td> <td>3380,421</td> <td>1</td> <td>3380,421</td> <td>26200,862</td> <td>,000</td> </tr> <tr> <td>S_GENDER</td> <td>,251</td> <td>1</td> <td>,251</td> <td>1,945</td> <td>,164</td> </tr> <tr> <td>Error</td> <td>31,094</td> <td>241</td> <td>,129</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Total</td> <td>3413,000</td> <td>243</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Corrected Total</td> <td>31,345</td> <td>242</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>a. R Squared = ,008 (Adjusted R Squared = ,004)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="5" style="background-color: black; color: white;">Student gender</th> </tr> <tr> <th colspan="5">Dependent Variable EURO_IDEN</th> </tr> <tr> <th>Student gender</th> <th>Mean</th> <th>Std. Error</th> <th colspan="2">95% Confidence Interval</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th></th> <th>Lower Bound</th> <th>Upper Bound</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0 Boy</td> <td>3,698</td> <td>,033</td> <td>3,633</td> <td>3,763</td> </tr> <tr> <td>1 Girl</td> <td>3,762</td> <td>,032</td> <td>3,698</td> <td>3,826</td> </tr> </tbody> </table>	Between-Subjects Factors						Value Label	N	S_GENDER Student gender	0	Boy	120	1	Girl	123	Descriptive Statistics				Dependent Variable EURO_IDEN				S_GENDER Student gender	Mean	Std. Deviation	N	0 Boy	3,6979	,37080	120	1 Girl	3,7622	,34749	123	Total	3,7305	,35989	243	Tests of Between-Subjects Effects						Dependent Variable EURO_IDEN						Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Corrected Model	,251 ^a	1	,251	1,945	,164	Intercept	3380,421	1	3380,421	26200,862	,000	S_GENDER	,251	1	,251	1,945	,164	Error	31,094	241	,129			Total	3413,000	243				Corrected Total	31,345	242				Student gender					Dependent Variable EURO_IDEN					Student gender	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval					Lower Bound	Upper Bound	0 Boy	3,698	,033	3,633	3,763	1 Girl	3,762	,032	3,698	3,826
Between-Subjects Factors																																																																																																																												
		Value Label	N																																																																																																																									
S_GENDER Student gender	0	Boy	120																																																																																																																									
	1	Girl	123																																																																																																																									
Descriptive Statistics																																																																																																																												
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																												
S_GENDER Student gender	Mean	Std. Deviation	N																																																																																																																									
0 Boy	3,6979	,37080	120																																																																																																																									
1 Girl	3,7622	,34749	123																																																																																																																									
Total	3,7305	,35989	243																																																																																																																									
Tests of Between-Subjects Effects																																																																																																																												
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																												
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.																																																																																																																							
Corrected Model	,251 ^a	1	,251	1,945	,164																																																																																																																							
Intercept	3380,421	1	3380,421	26200,862	,000																																																																																																																							
S_GENDER	,251	1	,251	1,945	,164																																																																																																																							
Error	31,094	241	,129																																																																																																																									
Total	3413,000	243																																																																																																																										
Corrected Total	31,345	242																																																																																																																										
Student gender																																																																																																																												
Dependent Variable EURO_IDEN																																																																																																																												
Student gender	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval																																																																																																																									
			Lower Bound	Upper Bound																																																																																																																								
0 Boy	3,698	,033	3,633	3,763																																																																																																																								
1 Girl	3,762	,032	3,698	3,826																																																																																																																								
Syntax	UNIANOVA EURO_LRN BY EU_ERV_dich /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(EU_ERV_dich) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=EU_ERV_dich.																																																																																																																											

Output	Between-Subjects Factors				
			N		
	EU_ERV_dich	,00	237		
	EU_ERV_dich	1,00	6		
Descriptive Statistics					
Dependent Variable EURO_LRN					
EU_ERV_dich		Mean	Std. Deviation	N	
EU_ERV_dich					
,00		2,6899	,60701	237	
1,00		3,0417	,65986	6	
Total		2,6986	,60935	243	
Tests of Between-Subjects Effects					
Dependent Variable EURO_LRN					
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	,724 ^a	1	,724	1,958	,163
Intercept	192,237	1	192,237	519,775	,000
EU_ERV_dich	,724	1	,724	1,958	,163
Error	89,133	241	,370		
Total	1859,438	243			
Corrected Total	89,857	242			
a. R Squared = ,008 (Adjusted R Squared = ,004)					
EU_ERV_dich					
Dependent Variable EURO_LRN					
EU_ERV_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval		
EU_ERV_dich			Lower Bound	Upper Bound	
,00	2,690	,040	2,612	2,768	
1,00	3,042	,248	2,553	3,531	
Syntax	UNIANOVA EURO_LRN BY Afkomst_dich /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(Afkomst_dich) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=Afkomst_dich.				

Output	Between-Subjects Factors				
			N		
	Afkomst_dich	,00	7		
	Afkomst_dich	1,00	236		
Descriptive Statistics					
Dependent Variable EURO_LRN					
Afkomst_dich		Mean	Std. Deviation	N	
Afkomst_dich	,00	2,8571	,64319	7	
	1,00	2,6939	,60913	236	
	Total	2,6986	,60935	243	
Tests of Between-Subjects Effects					
Dependent Variable EURO_LRN					
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	,181 ^a	1	,181	,487	,486
Intercept	209,482	1	209,482	562,974	,000
Afkomst_dich	,181	1	,181	,487	,486
Error	89,676	241	,372		
Total	1859,438	243			
Corrected Total	89,857	242			
a. R Squared = ,002 (Adjusted R Squared = -,002)					
Afkomst_dich					
Dependent Variable EURO_LRN					
Afkomst_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval		
			Lower Bound	Upper Bound	
,00	2,857	,231	2,403	3,311	
1,00	2,694	,040	2,616	2,772	
Syntax	UNIANOVA EURO_LRN BY S_GENDER /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(S_GENDER) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=S_GENDER.				

Output	Between-Subjects Factors				
			Value Label	N	
	S_GENDER Student gender	0	Boy	120	
		1	Girl	123	
Descriptive Statistics					
Dependent Variable EURO_LRN					
S_GENDER Student gender	Mean	Std. Deviation	N		
0 Boy	2,6104	,62325	120		
1 Girl	2,7846	,58527	123		
Total	2,6986	,60935	243		
Tests of Between-Subjects Effects					
Dependent Variable EURO_LRN					
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1,842 ^a	1	1,842	5,043	,026
Intercept	1767,902	1	1767,902	4840,807	,000
S_GENDER	1,842	1	1,842	5,043	,026
Error	88,015	241	,365		
Total	1859,438	243			
Corrected Total	89,857	242			
a. R Squared = ,020 (Adjusted R Squared = ,016)					
Student gender					
Dependent Variable EURO_LRN					
Student gender	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval		
			Lower Bound	Upper Bound	
0 Boy	2,610	,055	2,502	2,719	
1 Girl	2,785	,054	2,677	2,892	
Syntax	UNIANOVA EU_ERV_dich BY SES_PARENTS /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(SES_PARENTS) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=SES_PARENTS.				

Output

Between-Subjects Factors

		N
SES_PARENTS	1,00	1
	1,50	1
	2,00	18
	2,50	16
	3,00	108
	3,50	1
	4,00	45
	5,00	53

Descriptive Statistics

Dependent Variable EU_ERV_dich EU_ERV_dich

SES_PARENTS	Mean	Std. Deviation	N
1,00	,0000	.	1
1,50	,0000	.	1
2,00	,0000	,00000	18
2,50	,0000	,00000	16
3,00	,0370	,18973	108
3,50	,0000	.	1
4,00	,0000	,00000	45
5,00	,0377	,19238	53
Total	,0247	,15550	243

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable EU_ERV_dich EU_ERV_dich

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	,075 ^a	7	,011	,439	,877
Intercept	,002	1	,002	,072	,789
SES_PARENTS	,075	7	,011	,439	,877
Error	5,776	235	,025		
Total	6,000	243			
Corrected Total	5,852	242			

a. R Squared = ,013 (Adjusted R Squared = -,017)

SES_PARENTS

Dependent Variable EU_ERV_dich EU_ERV_dich

SES_PARENTS	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
1,00	,000	,157	-,309	,309
1,50	,000	,157	-,309	,309
2,00	,000	,037	-,073	,073
2,50	,000	,039	-,077	,077
3,00	,037	,015	,007	,067
3,50	,000	,157	-,309	,309
4,00	,000	,023	-,046	,046
5,00	,038	,022	-,005	,080

Syntax UNIANOVA EU_ERV_dich BY Burg_buitenschool_nieuw
 /METHOD=SSTYPE(3)
 /INTERCEPT=INCLUDE
 /EMMEANS=TABLES(Burg_buitenschool_nieuw)
 /PRINT=DESCRIPTIVE
 /CRITERIA=ALPHA(.05)
 /DESIGN=Burg_buitenschool_nieuw.

Output

Between-Subjects Factors		
		N
Burg_buitenschool_nieuw	1,00	8
	1,11	12
	1,22	22
	1,33	25
	1,44	32
	1,56	33
	1,67	20
	1,78	15
	1,89	17
	2,00	11
	2,11	9
	2,22	11
	2,33	10
	2,44	3
	2,56	6
2,67	1	

Descriptive Statistics

Dependent Variable EU_ERV_dich EU_ERV_dich

Burg_buitenschool_nieuw	Mean	Std. Deviation	N
1,00	,0000	,00000	8
1,11	,0000	,00000	12
1,22	,0000	,00000	22
1,33	,0000	,00000	25
1,44	,0000	,00000	32
1,56	,0000	,00000	33
1,67	,0500	,22361	20
1,78	,0667	,25820	15
1,89	,0588	,24254	17
2,00	,0000	,00000	11
2,11	,1111	,33333	9
2,22	,0000	,00000	11
2,33	,0000	,00000	10
2,44	,0000	,00000	3
2,56	,0000	,00000	6
2,67	,0000	.	1
2,78	,3333	,57735	3
2,89	,0000	,00000	3
3,00	1,0000	.	1
3,11	,0000	.	1
Total	,0247	,15550	243

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable EU_ERV_dich EU_ERV_dich

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1,472 ^a	19	,077	3,944	,000
Intercept	,516	1	,516	26,246	,000
Burg_buitenschool_nieuw	1,472	19	,077	3,944	,000
Error	4,380	223	,020		
Total	6,000	243			
Corrected Total	5,852	242			

a. R Squared = ,252 (Adjusted R Squared = ,188)

Burg_buitenschool_nieuw

Dependent Variable EU_ERV_dich EU_ERV_dich

Burg_buitenschool_nieuw	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
1,00	,000	,050	-,098	,098
1,11	,000	,040	-,080	,080
1,22	1,110E-16	,030	-,059	,059
1,33	,000	,028	-,055	,055
1,44	,000	,025	-,049	,049
1,56	1,110E-16	,024	-,048	,048
1,67	,050	,031	-,012	,112
1,78	,067	,036	-,005	,138
1,89	,059	,034	-,008	,126
2,00	,000	,042	-,083	,083
2,11	,111	,047	,019	,203
2,22	,000	,042	-,083	,083
2,33	,000	,044	-,087	,087
2,44	,000	,081	-,159	,159
2,56	1,110E-16	,057	-,113	,113
2,67	,000	,140	-,276	,276
2,78	,333	,081	,174	,493
2,89	,000	,081	-,159	,159
3,00	1,000	,140	,724	1,276
3,11	-1,110E-16	,140	-,276	,276

Syntax UNIANOVA SES_PARENTS BY Afkomst_dich
 /METHOD=SSTYPE(3)
 /INTERCEPT=INCLUDE
 /EMMEANS=TABLES(Afkomst_dich)
 /PRINT=DESCRIPTIVE
 /CRITERIA=ALPHA(.05)
 /DESIGN=Afkomst_dich.

Output

Between-Subjects Factors

		N
Afkomst_dich	,00	7
Afkomst_dich	1,00	236

Descriptive Statistics					
Dependent Variable SES_PARENTS					
Afkomst_dich		Mean	Std. Deviation	N	
Afkomst_dich					
,00		3,2857	1,07460	7	
1,00		3,5085	,96090	236	
Total		3,5021	,96263	243	
Tests of Between-Subjects Effects					
Dependent Variable SES_PARENTS					
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	,337 ^a	1	,337	,363	,547
Intercept	313,819	1	313,819	337,769	,000
Afkomst_dich	,337	1	,337	,363	,547
Error	223,912	241	,929		
Total	3204,500	243			
Corrected Total	224,249	242			
a. R Squared = ,002 (Adjusted R Squared = -,003)					
Afkomst_dich					
Dependent Variable SES_PARENTS					
			95% Confidence Interval		
Afkomst_dich	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound	
,00	3,286	,364	2,568	4,003	
1,00	3,508	,063	3,385	3,632	
Syntax	UNIANOVA SES_PARENTS BY S_GENDER /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(S_GENDER) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=S_GENDER.				
Output	Between-Subjects Factors				
			Value Label	N	
S_GENDER	Student	0	Boy	120	
gender		1	Girl	123	

Descriptive Statistics			
Dependent Variable SES_PARENTS			
S_GENDER Student gender	Mean	Std. Deviation	N
0 Boy	3,6208	,96362	120
1 Girl	3,3862	,95130	123
Total	3,5021	,96263	243

Tests of Between-Subjects Effects					
Dependent Variable SES_PARENTS					
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	3,345 ^a	1	3,345	3,649	,057
Intercept	2982,262	1	2982,262	3253,557	,000
S_GENDER	3,345	1	3,345	3,649	,057
Error	220,904	241	,917		
Total	3204,500	243			
Corrected Total	224,249	242			

a. R Squared = ,015 (Adjusted R Squared = ,011)

Student gender				
Dependent Variable SES_PARENTS				
Student gender	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
0 Boy	3,621	,087	3,449	3,793
1 Girl	3,386	,086	3,216	3,556

Syntax	<pre> UNIANOVA Burg_buitenschool_nieuw BY Afkomst_dich /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(Afkomst_dich) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=Afkomst_dich. </pre>												
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="3">Between-Subjects Factors</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>N</td> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Afkomst_dich</td> <td>,00</td> <td>7</td> </tr> <tr> <td>Afkomst_dich</td> <td>1,00</td> <td>236</td> </tr> </tbody> </table>	Between-Subjects Factors					N	Afkomst_dich	,00	7	Afkomst_dich	1,00	236
Between-Subjects Factors													
		N											
Afkomst_dich	,00	7											
Afkomst_dich	1,00	236											

Descriptive Statistics					
Dependent Variable Burg_buitenschool_nieuw					
Afkomst_dich		Mean	Std. Deviation	N	
Afkomst_dich					
,00		1,9524	,50044	7	
1,00		1,6728	,44126	236	
Total		1,6808	,44439	243	
Tests of Between-Subjects Effects					
Dependent Variable Burg_buitenschool_nieuw					
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	,531 ^a	1	,531	2,710	,101
Intercept	89,343	1	89,343	455,607	,000
Afkomst_dich	,531	1	,531	2,710	,101
Error	47,259	241	,196		
Total	734,321	243			
Corrected Total	47,791	242			
a. R Squared = ,011 (Adjusted R Squared = ,007)					
Afkomst_dich					
Dependent Variable Burg_buitenschool_nieuw					
Afkomst_dich	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval		
Afkomst_dich			Lower Bound	Upper Bound	
,00	1,952	,167	1,623	2,282	
1,00	1,673	,029	1,616	1,730	
Syntax	UNIANOVA Burg_buitenschool_nieuw BY S_GENDER /METHOD=SSTYPE(3) /INTERCEPT=INCLUDE /EMMEANS=TABLES(S_GENDER) /PRINT=DESCRIPTIVE /CRITERIA=ALPHA(.05) /DESIGN=S_GENDER.				
Output	Between-Subjects Factors				
			Value Label	N	
S_GENDER Student gender	0	Boy		120	
	1	Girl		123	

Descriptive Statistics

Dependent Variable Burg_buitenschool_nieuw

S_GENDER Student gender	Mean	Std. Deviation	N
0 Boy	1,6407	,45636	120
1 Girl	1,7200	,43065	123
Total	1,6808	,44439	243

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable Burg_buitenschool_nieuw

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	,381 ^a	1	,381	1,938	,165
Intercept	686,026	1	686,026	3487,328	,000
S_GENDER	,381	1	,381	1,938	,165
Error	47,409	241	,197		
Total	734,321	243			
Corrected Total	47,791	242			

a. R Squared = ,008 (Adjusted R Squared = ,004)

Student gender

Dependent Variable Burg_buitenschool_nieuw

Student gender	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
0 Boy	1,641	,040	1,561	1,720
1 Girl	1,720	,040	1,641	1,799

Bijlage 2

SPSS syntax en output voor het lineaire regressie model

Multipele lineaire regressie analyse

De multipele lineaire regressie is gegenereerd met Europese identiteit als afhankelijke variabele. Het genereren van het regressiemodel is gebeurd via: Analyse > Regression > Lineair. De output laat de tabel zien met variabelen die zijn toegevoegd/verwijderd, de model summery tabel, de ANOVA tabel, de coëfficiënten tabel en de tabel van uitgesloten variabelen.

<p>Syntax</p>	<pre>*Regressieanalyse met Europese identiteit als afhankelijke variabele. REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT EURO_IDEN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV /SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED) /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT.</pre>																								
<p>Output</p>	<table border="1" data-bbox="619 1205 1106 1713"> <thead> <tr> <th colspan="4">Variables Entered/Removed^a</th> </tr> <tr> <th>Model</th> <th>Variables Entered</th> <th>Variables Removed</th> <th>Method</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PAREN TS, Burg_buitens chool_nieuw^b</td> <td>.</td> <td>Enter</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>EURO_LRN^b</td> <td>.</td> <td>Enter</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>EU_ERV_dic h EU_ERV_dic h^b</td> <td>.</td> <td>Enter</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>LRNxERV^b</td> <td>.</td> <td>Enter</td> </tr> </tbody> </table> <p>a. Dependent Variable: EURO_IDEN b. All requested variables entered.</p>	Variables Entered/Removed ^a				Model	Variables Entered	Variables Removed	Method	1	S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PAREN TS, Burg_buitens chool_nieuw ^b	.	Enter	2	EURO_LRN ^b	.	Enter	3	EU_ERV_dic h EU_ERV_dic h ^b	.	Enter	4	LRNxERV ^b	.	Enter
Variables Entered/Removed ^a																									
Model	Variables Entered	Variables Removed	Method																						
1	S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PAREN TS, Burg_buitens chool_nieuw ^b	.	Enter																						
2	EURO_LRN ^b	.	Enter																						
3	EU_ERV_dic h EU_ERV_dic h ^b	.	Enter																						
4	LRNxERV ^b	.	Enter																						

Model Summary ^e									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	,320 ^a	,102	,087	,34386	,102	6,775	4	238	,000
2	,320 ^b	,102	,083	,34458	,000	,002	1	237	,962
3	,334 ^c	,111	,089	,34356	,009	2,413	1	236	,122
4	,334 ^d	,111	,085	,34429	,000	,000	1	235	,988

a. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw

b. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN

c. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich

d. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich, LRNxErv

e. Dependent Variable: EURO_IDEN

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3,204	4	,801	6,775	,000 ^b
	Residual	28,141	238	,118		
	Total	31,345	242			
2	Regression	3,204	5	,641	5,397	,000 ^c
	Residual	28,140	237	,119		
	Total	31,345	242			
3	Regression	3,489	6	,582	4,927	,000 ^d
	Residual	27,856	236	,118		
	Total	31,345	242			
4	Regression	3,489	7	,498	4,205	,000 ^e
	Residual	27,855	235	,119		
	Total	31,345	242			

a. Dependent Variable: EURO_IDEN

b. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw

c. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN

d. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich

e. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich, LRNxErv

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	3,043	,173		17,585	,000		
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,045	-,705	,481	,921	1,086
	Burg_buitenschool_nieuw	,043	,052	,054	,836	,404	,919	1,088
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,662	,133	,308	4,980	,000	,985	1,016
	S_GENDER Student gender	,062	,045	,086	1,381	,169	,970	1,031
2	(Constant)	3,039	,192		15,822	,000		
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,045	-,696	,487	,913	1,096
	Burg_buitenschool_nieuw	,043	,055	,053	,780	,436	,834	1,200
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,662	,133	,308	4,970	,000	,985	1,016
	S_GENDER Student gender	,062	,045	,086	1,365	,174	,959	1,043
	EURO_LRN	,002	,039	,003	,048	,962	,887	1,127
3	(Constant)	3,073	,193		15,943	,000		
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,044	-,690	,491	,913	1,096
	Burg_buitenschool_nieuw	,028	,055	,035	,516	,606	,811	1,233
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,652	,133	,303	4,900	,000	,982	1,018
	S_GENDER Student gender	,056	,045	,077	1,232	,219	,952	1,050
	EURO_LRN	,000	,038	,001	,010	,992	,886	1,128
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,226	,145	,098	1,553	,122	,954	1,048
4	(Constant)	3,073	,195		15,779	,000		
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,044	-,689	,491	,912	1,097
	Burg_buitenschool_nieuw	,029	,056	,035	,512	,609	,793	1,262
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,652	,133	,303	4,889	,000	,982	1,019
	S_GENDER Student gender	,056	,045	,077	1,223	,223	,944	1,059
	EURO_LRN	,000	,039	,001	,011	,991	,874	1,144
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,237	,739	,102	,320	,749	,037	26,988
LRNxERV	-,004	,240	-,005	-,015	,988	,037	27,331	

a. Dependent Variable: EURO_IDEN

Excluded Variables ^a								
Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics		
						Tolerance	VIF	Minimum Tolerance
1	EURO_LRN	,003 ^b	,048	,962	,003	,887	1,127	,834
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,098 ^b	1,557	,121	,101	,955	1,047	,889
	LRNxERV	,096 ^b	1,523	,129	,098	,944	1,059	,877
2	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,098 ^c	1,553	,122	,101	,954	1,048	,811
	LRNxERV	,096 ^c	1,520	,130	,098	,942	1,061	,803
3	LRNxERV	-,005 ^d	-,015	,988	-,001	,037	27,331	,037

a. Dependent Variable: EURO_IDEN

b. Predictors in the Model: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw

c. Predictors in the Model: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN

d. Predictors in the Model: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich

Bijlage 3

Beoordeling van de fit van het regressiemodel

Multicollineariteit

Wanneer er sprake is van multicollineariteit kan dit zorgen voor een stijging van de grootte van de partiële regressiecoëfficiënten en hierdoor kan de statistische kracht of nauwkeurigheid van het geschatte regressiemodel beïnvloedt worden. Variantie-inflatiefactoren (VIF) zijn berekend om de mate van multicollineariteit te beoordelen. De VIF-waarden zijn berekend tijdens het genereren van de regressiemodellen, via: Analyseren > Regressie > Lineair > Statistieken > Collineariteitsdiagnostiek.

Syntax	<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT EURO_IDEN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV /SCATTERPLOT=(*ZRESID,*ZPRED) /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT </pre>																																																																																																																	
Output	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="9">Coefficients^a</th> </tr> <tr> <th rowspan="2">Model</th> <th rowspan="2"></th> <th colspan="2">Unstandardized Coefficients</th> <th>Standardized</th> <th rowspan="2">t</th> <th rowspan="2">Sig.</th> <th colspan="2">Collinearity Statistics</th> </tr> <tr> <th>B</th> <th>Std. Error</th> <th>Beta</th> <th>Tolerance</th> <th>VIF</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="5">1</td> <td>(Constant)</td> <td>3,043</td> <td>,173</td> <td></td> <td>17,585</td> <td>,000</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>SES_PARENTS</td> <td>-,017</td> <td>,024</td> <td>-,045</td> <td>-,705</td> <td>,481</td> <td>,921</td> <td>1,086</td> </tr> <tr> <td>Burg_buitenschool_nieuw</td> <td>,043</td> <td>,052</td> <td>,054</td> <td>,836</td> <td>,404</td> <td>,919</td> <td>1,088</td> </tr> <tr> <td>Afkomst_dich Afkomst_dich</td> <td>,662</td> <td>,133</td> <td>,308</td> <td>4,980</td> <td>,000</td> <td>,985</td> <td>1,016</td> </tr> <tr> <td>S_GENDER Student gender</td> <td>,062</td> <td>,045</td> <td>,086</td> <td>1,381</td> <td>,169</td> <td>,970</td> <td>1,031</td> </tr> <tr> <td rowspan="6">2</td> <td>(Constant)</td> <td>3,039</td> <td>,192</td> <td></td> <td>15,822</td> <td>,000</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>SES_PARENTS</td> <td>-,017</td> <td>,024</td> <td>-,045</td> <td>-,696</td> <td>,487</td> <td>,913</td> <td>1,096</td> </tr> <tr> <td>Burg_buitenschool_nieuw</td> <td>,043</td> <td>,055</td> <td>,053</td> <td>,780</td> <td>,436</td> <td>,834</td> <td>1,200</td> </tr> <tr> <td>Afkomst_dich Afkomst_dich</td> <td>,662</td> <td>,133</td> <td>,308</td> <td>4,970</td> <td>,000</td> <td>,985</td> <td>1,016</td> </tr> <tr> <td>S_GENDER Student gender</td> <td>,062</td> <td>,045</td> <td>,086</td> <td>1,365</td> <td>,174</td> <td>,959</td> <td>1,043</td> </tr> <tr> <td>EURO_LRN</td> <td>,002</td> <td>,039</td> <td>,003</td> <td>,048</td> <td>,962</td> <td>,887</td> <td>1,127</td> </tr> </tbody> </table>	Coefficients ^a									Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.	Collinearity Statistics		B	Std. Error	Beta	Tolerance	VIF	1	(Constant)	3,043	,173		17,585	,000			SES_PARENTS	-,017	,024	-,045	-,705	,481	,921	1,086	Burg_buitenschool_nieuw	,043	,052	,054	,836	,404	,919	1,088	Afkomst_dich Afkomst_dich	,662	,133	,308	4,980	,000	,985	1,016	S_GENDER Student gender	,062	,045	,086	1,381	,169	,970	1,031	2	(Constant)	3,039	,192		15,822	,000			SES_PARENTS	-,017	,024	-,045	-,696	,487	,913	1,096	Burg_buitenschool_nieuw	,043	,055	,053	,780	,436	,834	1,200	Afkomst_dich Afkomst_dich	,662	,133	,308	4,970	,000	,985	1,016	S_GENDER Student gender	,062	,045	,086	1,365	,174	,959	1,043	EURO_LRN	,002	,039	,003	,048	,962	,887	1,127
Coefficients ^a																																																																																																																		
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.	Collinearity Statistics																																																																																																											
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF																																																																																																										
1	(Constant)	3,043	,173		17,585	,000																																																																																																												
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,045	-,705	,481	,921	1,086																																																																																																										
	Burg_buitenschool_nieuw	,043	,052	,054	,836	,404	,919	1,088																																																																																																										
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,662	,133	,308	4,980	,000	,985	1,016																																																																																																										
	S_GENDER Student gender	,062	,045	,086	1,381	,169	,970	1,031																																																																																																										
2	(Constant)	3,039	,192		15,822	,000																																																																																																												
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,045	-,696	,487	,913	1,096																																																																																																										
	Burg_buitenschool_nieuw	,043	,055	,053	,780	,436	,834	1,200																																																																																																										
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,662	,133	,308	4,970	,000	,985	1,016																																																																																																										
	S_GENDER Student gender	,062	,045	,086	1,365	,174	,959	1,043																																																																																																										
	EURO_LRN	,002	,039	,003	,048	,962	,887	1,127																																																																																																										

3	(Constant)	3,073	,193		15,943	,000		
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,044	-,690	,491	,913	1,096
	Burg_buitenschool_nieuw	,028	,055	,035	,516	,606	,811	1,233
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,652	,133	,303	4,900	,000	,982	1,018
	S_GENDER Student gender	,056	,045	,077	1,232	,219	,952	1,050
	EURO_LRN	,000	,038	,001	,010	,992	,886	1,128
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,226	,145	,098	1,553	,122	,954	1,048
4	(Constant)	3,073	,195		15,779	,000		
	SES_PARENTS	-,017	,024	-,044	-,689	,491	,912	1,097
	Burg_buitenschool_nieuw	,029	,056	,035	,512	,609	,793	1,262
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,652	,133	,303	4,889	,000	,982	1,019
	S_GENDER Student gender	,056	,045	,077	1,223	,223	,944	1,059
	EURO_LRN	,000	,039	,001	,011	,991	,874	1,144
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,237	,739	,102	,320	,749	,037	26,988
	LRNxERV	-,004	,240	-,005	-,015	,988	,037	27,331

a. Dependent Variable: EURO_IDEN

Interpretatie van de resultaten

De VIF-waarden zijn te vinden in de laatste kolom van de Coëfficiënten tabel van de SPSS output.

Aangezien model 4 het uiteindelijke en daarmee meest complete model is, zullen er naar de VIF-waarden van dit model gekeken worden, omdat deze ook het belangrijkste zijn. Twee VIF-waarden overstijgen de vuistregel: wanneer een VIF-waarde > 4 , kan er sprake zijn van een probleem. Er zijn twee VIF waarden > 4 . Namelijk bij de modererende variabele ervaring met Europa ($VIF = 26,99$) en bij de interactievariabele onderwijs over Europa X ervaring met Europa ($VIF = 27,33$). Dit betekent dat er bij deze twee sprake is van veel samenhang tussen de variabelen. Dit komt doordat de dichotome variabele ervaring met Europa niet is gecentreerd. Aangezien de effecten in model 3 klein zijn, is de toename in de SE door de multicollineariteit geen echt probleem.

Modelassumpties lineariteit

Bij lineaire regressie horen vier assumpties. Of deze assumpties geschonden worden moet gecontroleerd worden, om uitkomsten en conclusies uit het lineaire regressiemodel te kunnen valideren.

Onafhankelijke observaties

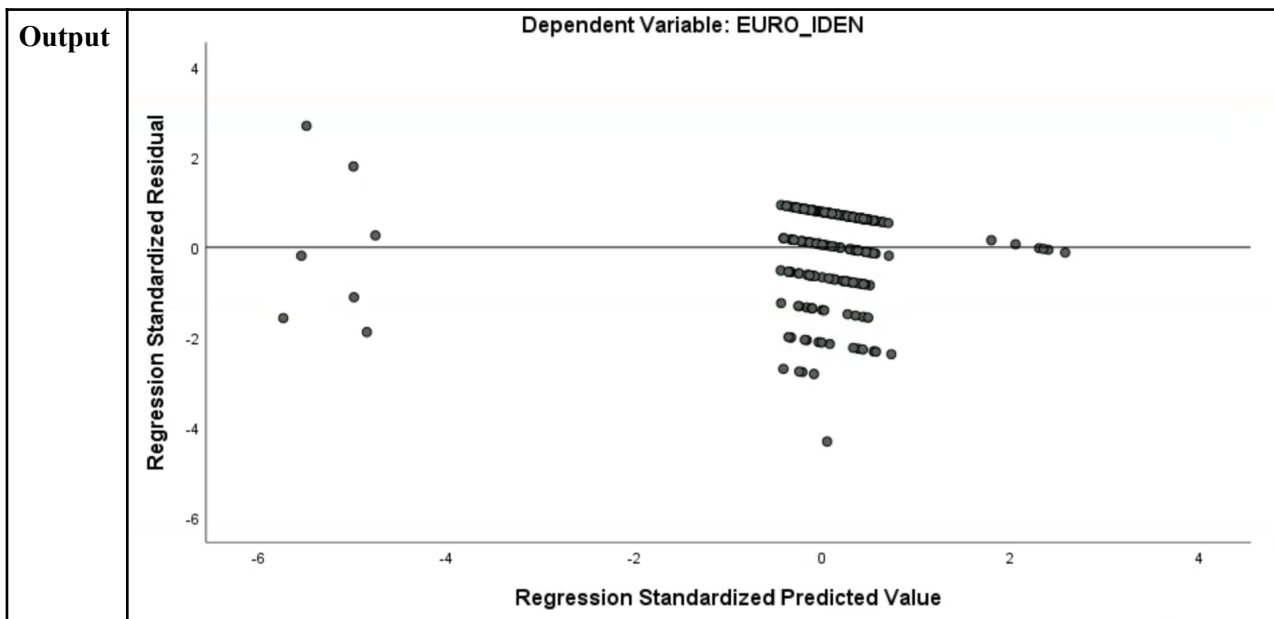
De eerste assumptie is die van onafhankelijkheid: alle observaties moeten onafhankelijk zijn van elkaar. Het toetsen van deze assumptie gebeurt door middel van een theoretische inspectie van de dataverzameling. De

data is verzameld via gestratificeerde tweetraps clustersteekproeven. In de eerste fase werden scholen willekeurig geselecteerd. Vervolgens werden klassen willekeurig geselecteerd binnen de geselecteerde scholen in de tweede fase. Aangezien leerlingen in dezelfde klas niet onafhankelijk zijn van elkaar, is er vervolgens gekozen om per klas één jongen en één meisje zonder missende waarden te selecteren en zijn alle andere observaties verwijderd uit de data. Op deze manier kon er aan de assumptie van onafhankelijkheid worden voldaan en worden aangenomen dat de observaties onafhankelijk zijn van elkaar.

Lineariteit

De tweede assumptie is die van lineariteit: een lineaire relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen. Door middel van een residuele plot van de gestandaardiseerde residuen tegen de gestandaardiseerde voorspelde waarden kan deze assumptie gecontroleerd worden. Het residuele plot moet een lineair patroon volgen, waarbij voor elke set voorspelde x-waarden het gemiddelde van de residuen 0 is. De residuele plot is gemaakt tijdens het genereren van de regressiemodellen via: Analyze > Regression > Linear > Plots > Scatterplot.

Syntax	<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT EURO_IDEN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV /SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED) /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT. </pre>
---------------	--

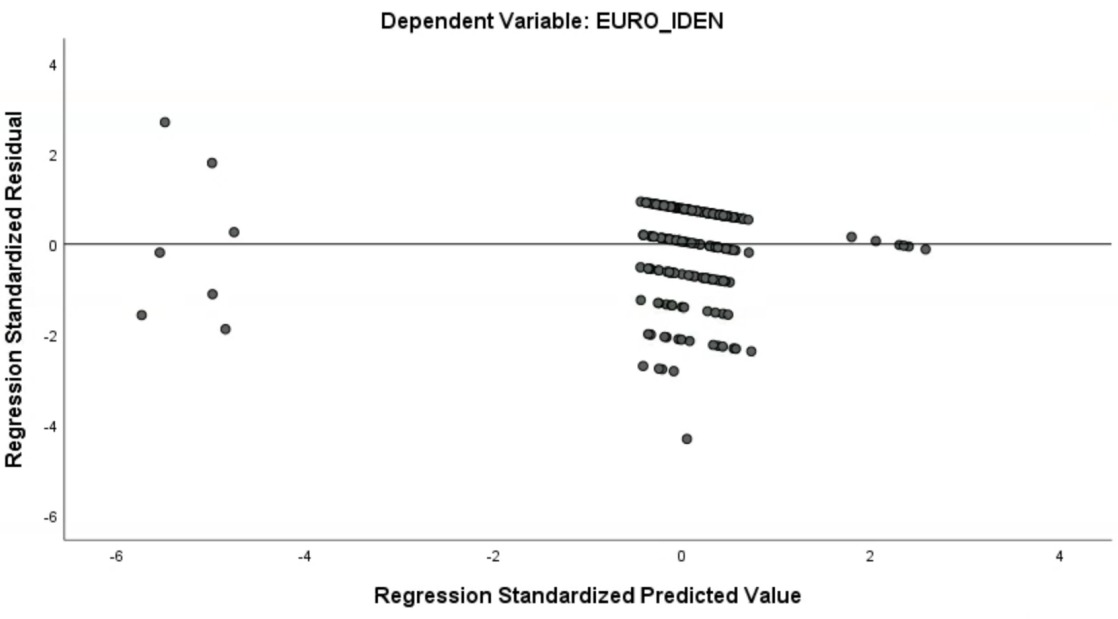

Interpretatie van de resultaten

Op het eerste gezicht is te zien dat er naast de puntenwolk een aantal observaties helemaal links op zichzelf liggen. Toch lijkt het gemiddelde over het algemeen 0 te zijn. Hiermee lijkt het erop dat er niet direct grote problemen te zien zijn die wijzen op een schending van de assumptie lineariteit. Waarschijnlijk ziet het plot er zo uit vanwege de verdeling van de afhankelijke variabele Europese identiteit.

Homoscedasticiteit

De derde assumptie controleert op homoscedasticiteit: constante conditionele variantie van de residuen over de steekproef. Observaties met grotere residuen trekken meer aan de regressielijn dan observaties met kleinere residuen. Dit kan zorgen voor vertekende schattingen van standaardfouten en dus vertekende schattingen van significantie. Homoscedasticiteit kan ook worden gecontroleerd met het residuele plot, via: Analyze > Regression > Linear > Plots > Scatterplot.

Syntax	<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT EURO_IDEN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV /SCATTERPLOT=(*ZRESID,*ZPRED) /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT. </pre>
Output	

Interpretatie van de resultaten

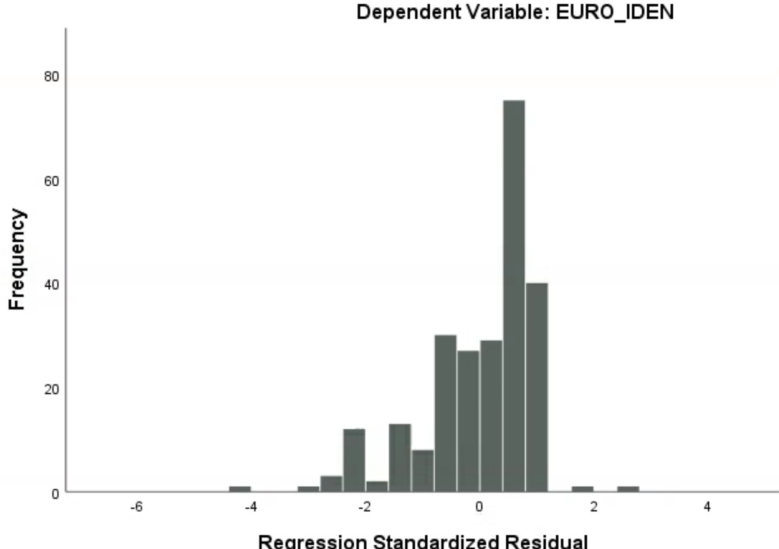
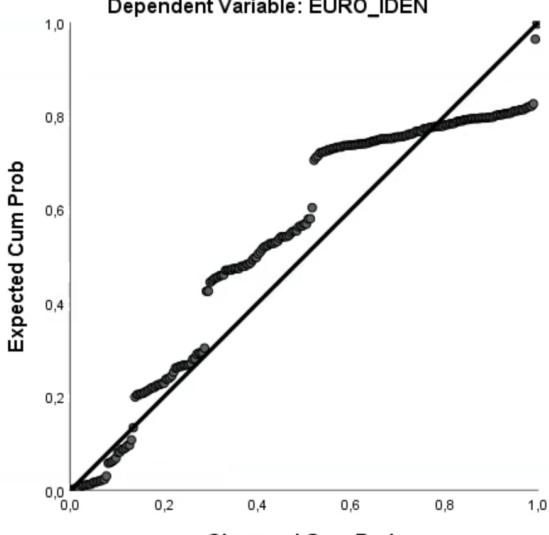
Ongeacht dat het residuele plot er op het eerste gezicht opvallend uitziet lijkt er wel sprake te zijn van een gelijke spreiding. De lijnen lijken gemiddeld gezien redelijk gelijk aan elkaar. Wel liggen er links een aantal punten die geen deel uitmaken van de spreiding in het plot en lastig te verklaren zijn. De assumptie van homoscedasticiteit lijkt dus niet geschonden te zijn.

Normaliteit

De vierde en laatste assumptie van lineaire regressie is normaliteit: een normale verdeling van de residuen. Een schending van deze assumptie kan leiden tot onjuiste toetsen en onbetrouwbare conclusies. Om deze assumptie te controleren, zijn zowel een histogram van de gestandaardiseerde residuen als een

normaliteitsplot (PP-plot) gemaakt tijdens het genereren van de regressiemodellen, via: Analyze >

Regression > Linear > Plots > Standardized residual plots.

<p>Syntax</p>	<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT EURO_IDEN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV /SCATTERPLOT=(*ZRESID,*ZPRED) /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT. </pre>
<p>Output</p>	 <p>Dependent Variable: EURO_IDEN</p> <p>Frequency</p> <p>Regression Standardized Residual</p>
	 <p>Dependent Variable: EURO_IDEN</p> <p>Expected Cum Prob</p> <p>Observed Cum Prob</p>

Interpretatie van de resultaten

In het histogram is te zien dat er sprake is van een links-scheve verdeling. In het PP-plot is zichtbaar dat de punten geen rechte diagonale lijn laten zien; geen normale verdeling. De assumptie van normaliteit lijkt dus geschonden te zijn. Het grootste probleem lijkt de rare verdeling van de afhankelijke variabele Europese identiteit.

Na het controleren van de assumpties lijkt het erop dat de assumptie van normaliteit geschonden is, en de andere drie assumpties niet geschonden zijn. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de toetsen minder betrouwbaar zijn, alleen dit zal hoogstwaarschijnlijk meevallen. Strenger toetsen zou kunnen helpen tegen de schending van assumpties, maar in dit onderzoek zal dat niet voor andere conclusies zorgen. Om die reden wordt daar dan ook niet voor gekozen.

Uitbijters en invloedrijke punten

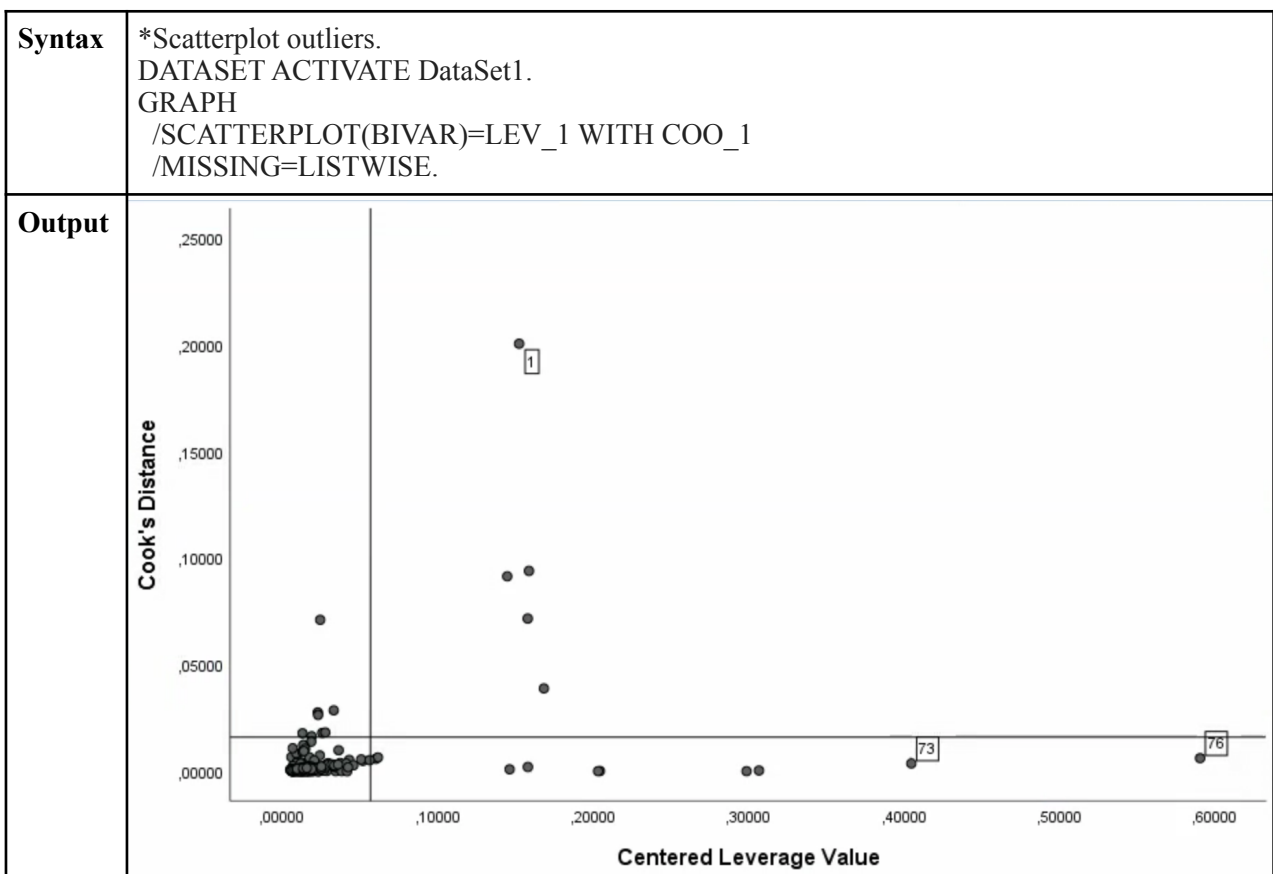
Observaties die ver van de ‘wolk’ af liggen en daarmee niet het patroon van de andere waarnemingen volgen, worden uitbijters genoemd. Lineaire regressie is gevoelig voor uitbijters, omdat het gebaseerd is op het principe van de kleinste kwadraten. Dit betekent dat uitbijters aan de regressielijn kunnen trekken en op die manier de resultaten kunnen beïnvloeden. Uitbijters worden invloedrijke punten wanneer ze de regressielijn sterk beïnvloeden. Er zijn verschillende manieren om uitbijters te identificeren en hun invloed te controleren. Dit kan via de gestandaardiseerde residuen, gecentreerde leverage waarden, DFBETA- en DFFIT-waarden en Cook's distances. Deze waarden zijn berekend tijdens het genereren van de regressiemodellen via: Analyze > Regression > Linear > Save.

Syntax	<pre>REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT EURO_IDEN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich /METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV /SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED) /RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT.</pre>
---------------	--

Output	Residuals Statistics ^a					
		Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
	Predicted Value	3,0419	4,0401	3,7305	,12007	243
	Std. Predicted Value	-5,734	2,579	,000	1,000	243
	Standard Error of Predicted Value	,034	,266	,055	,030	243
	Adjusted Predicted Value	2,8989	4,0989	3,7302	,12211	243
	Residual	-1,48611	,92848	,00000	,33927	243
	Std. Residual	-4,316	2,697	,000	,985	243
	Stud. Residual	-4,380	2,937	,000	1,003	243
	Deleted Residual	-1,53010	1,10105	,00023	,35157	243
	Stud. Deleted Residual	-4,561	2,986	-,002	1,011	243
	Mahal. Distance	1,301	142,936	6,971	14,251	243
	Cook's Distance	,000	,200	,005	,017	243
	Centered Leverage Value	,005	,591	,029	,059	243

a. Dependent Variable: EURO_IDEN

Vervolgens is er ook een spreidingsdiagram gemaakt van de afstanden van de Cook's distance tegen de gecentreerde leverage waarden, via: Graphs > Legacy dialogs > Scatter/dot.

Na het beoordelen van de serieuze uitbijters is tot slot het regressiemodel opnieuw gegenereerd. Hier zijn de uitbijters eruit gefilterd en kan het model opnieuw beoordeeld worden door veranderingen in de resultaten te inspecteren.

Syntax

```

REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT EURO_IDEN
/METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER
/METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER
EURO_LRN
/METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER
EURO_LRN EU_ERV_dich
/METHOD=ENTER SES_PARENTS Burg_buitenschool_nieuw Afkomst_dich S_GENDER
EURO_LRN EU_ERV_dich LRNxERV
/SCATTERPLOT=(*ZRESID,*ZPRED)
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)
/SAVE COOK LEVER SRESID DFBETA DFFIT.

```

Output

Model Summary^e

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	,363 ^a	,132	,117	,33907	,132	8,928	4	235	,000
2	,364 ^b	,132	,114	,33973	,000	,086	1	234	,770
3	,372 ^c	,138	,116	,33931	,006	1,578	1	233	,210
4	,372 ^d	,138	,112	,34004	,000	,005	1	232	,942

a. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw

b. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN

c. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich

d. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich, LRNxERV

e. Dependent Variable: EURO_IDEN

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4,106	4	1,026	8,928	,000 ^b
	Residual	27,018	235	,115		
	Total	31,124	239			
2	Regression	4,116	5	,823	7,132	,000 ^c
	Residual	27,008	234	,115		
	Total	31,124	239			
3	Regression	4,298	6	,716	6,221	,000 ^d
	Residual	26,826	233	,115		
	Total	31,124	239			
4	Regression	4,298	7	,614	5,310	,000 ^e
	Residual	26,826	232	,116		
	Total	31,124	239			

- a. Dependent Variable: EURO_IDEN
- b. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw
- c. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN
- d. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich
- e. Predictors: (Constant), S_GENDER Student gender, Afkomst_dich Afkomst_dich, SES_PARENTS, Burg_buitenschool_nieuw, EURO_LRN, EU_ERV_dich EU_ERV_dich, LRNXERV

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,921	,179		16,342	,000		
	SES_PARENTS	-,019	,024	-,051	-,809	,419	,924	1,083
	Burg_buitenschool_nieuw	,025	,053	,030	,481	,631	,922	1,084
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,813	,141	,353	5,757	,000	,985	1,015
	S_GENDER Student gender	,074	,044	,103	1,666	,097	,970	1,030
2	(Constant)	2,945	,197		14,979	,000		
	SES_PARENTS	-,020	,024	-,053	-,832	,406	,915	1,093
	Burg_buitenschool_nieuw	,030	,055	,036	,542	,588	,855	1,170
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,814	,142	,353	5,751	,000	,985	1,016
	S_GENDER Student gender	,076	,045	,105	1,686	,093	,957	1,045
	EURO_LRN	-,011	,038	-,019	-,293	,770	,905	1,105
3	(Constant)	2,951	,196		15,024	,000		
	SES_PARENTS	-,020	,024	-,053	-,830	,407	,915	1,093
	Burg_buitenschool_nieuw	,026	,055	,031	,469	,640	,852	1,173
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,808	,141	,350	5,714	,000	,984	1,017
	S_GENDER Student gender	,068	,045	,095	1,513	,132	,941	1,062
	EURO_LRN	-,009	,038	-,015	-,234	,815	,903	1,107
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,217	,173	,077	1,256	,210	,978	1,022
4	(Constant)	2,951	,197		14,992	,000		
	SES_PARENTS	-,020	,024	-,053	-,831	,407	,909	1,100
	Burg_buitenschool_nieuw	,026	,055	,031	,471	,638	,850	1,177
	Afkomst_dich Afkomst_dich	,808	,142	,350	5,702	,000	,984	1,017
	S_GENDER Student gender	,068	,045	,095	1,508	,133	,941	1,063
	EURO_LRN	-,009	,039	-,015	-,233	,816	,903	1,107
	EU_ERV_dich EU_ERV_dich	,479	3,589	,170	,133	,894	,002	438,269
	LRNXERV	-,100	1,366	-,093	-,073	,942	,002	438,318

a. Dependent Variable: EURO_IDEN

Interpretatie van de resultaten

Tijdens het controleren voor uitbijters is er eerst gekeken naar de gestandaardiseerde en studentized residuen.

De vuistregel die hier wordt aangehouden: punten moeten tussen de -3 en 3 liggen, anders zijn het uitbijters.

In de output is te zien dat de gestandaardiseerde residuen tussen de -4,31 en 2,70 liggen. De studentized residuen liggen tussen de -4,38 en 2,93. Er lijken dus een aantal punten te zijn die op basis hiervan uitbijters zijn. Beide bereiken zijn niet veel hoger dan -3 en 3, wat het geen extreme waarden en daarmee echt invloedrijke punten maken.

De leverage geeft aan hoeveel een punt aan de lijn 'trekt'. Hoe verder een punt van het gemiddelde af ligt, des te meer invloed dit punt heeft op de geschatte helling. Een grote leverage geeft aan dat het een extreme observatie is op één of meerdere onafhankelijke variabelen. De vuistregel hier is: een punt is te groot bij $h_c > 2 * p/n = 2 * 7/243 = 0,057$ of $h_c > 3 * p/n = 3 * 7/243 = 0,086$, met p het aantal parameters inclusief de constante. In de data hebben vijftien observaties een leverage die hoger is dan 0,057 (de meest strenge grens). Dit zouden dus mogelijk invloedrijke punten kunnen zijn.

De DFBETA geeft het effect op een geschatte parameter β_j als een bepaalde observatie wordt weggelaten. Hiermee laat het zien hoe ver de betreffende coëfficiënt verandert als de regressie opnieuw gedaan zou worden. De hoogste absolute waarde is 0,16. Deze hoort bij de controlevariabele afkomst ouders en leerling. De DFFIT geeft het effect op de fit van het model als een specifieke observatie wordt weggelaten. De hoogste waarde is 0,17. Beide waarden zijn niet hoog, wat betekent dat hier waarschijnlijk geen sprake is van invloedrijke punten.

De Cook's distance is het product van de studentized residuen en de leverage. Een hoge waarde op een observatie geeft aan dat deze observatie van grote invloed is op alle voorspellingen met het geschatte regressiemodel, niet alleen op de eigen voorspelde waarde. Hier is de vuistregel: bij $CD_i > 4/n = 4/243 = 0,016$ mogelijk een probleem en bij $CD_i > 1$ echt een probleem. Geen enkele waarde in de data is groter dan 1 en twaalf waarden zijn groter dan 0,016.

Met het spreidingsdiagram zijn invloedrijke punten berekend voor zowel de Cook's distance als de gecentreerde leverage waarden. De horizontale basislijn geeft de kritieke waarde van de Cook's distance weer ($CD_i > 4/n = 4/243 = 0,016$) en de verticale lijn de (meest) kritieke waarde van de gecentreerde leverage ($h_c > 2 * p/n = 2 * 7/243 = 0,057$). In dit spreidingsdiagram zijn een aantal observaties te zien die of de kritieke waarde van de Cook's distance of van de gecentreerde leverage overstijgen.

Er zijn meerdere observaties die de kritieke waarden overstijgen, maar er zijn weinig observaties die meerdere kritieke waarden tegelijk overstijgen. Deze punten kunnen eventueel sterke invloed hebben op de schattingen. Leerlingen 1, 73 en 76 zijn geïdentificeerd als uitbijters die sterk afwijken van het patroon van de observaties en het verst van de wolk 'vallen'. Na het deselecteren van deze drie leerlingen is de regressieanalyse opnieuw uitgevoerd, om de invloed van deze drie observaties te toetsen. De kracht van de

meeste hellingen is maar een klein beetje verandert. De kracht van de helling van de onafhankelijke variabele onderwijs over Europa is veranderd van een positief naar een negatieve coëfficiënt, maar is nog steeds niet significant. De schattingen zijn dus niet erg verandert en de significantie is niet verandert. De R^2 adjusted is voor elk model wel iets hoger geworden. Over het algemeen blijven de conclusies dus hetzelfde. Om die reden zijn deze drie observaties niet verwijderd uit het onderzoek.